RADU TEODORESCU

MUNCA: FAPTĂ EXISTENȚIALĂ DUPĂ SFINȚII PĂRINȚI AI CREȘTINISMULUI ORTODOX

Cugir 2019

CUPRINS

INTRODUCERE

Munca este o realitate existențială a lumii în care trăim. Aceasta fiindcă orice om ca să trăiască în această lume are nevoie să muncească. Cu excepția celor care au moștenit averi și bani mulți restul dintre noi trebuie să muncim. Acesta este unul dintre principalele postulate ale cărții de față. Fie că muncim în economie, științe sau artă în cele din urmă putem să ne dăm seama că dacă nu muncim murim. Aceasta fiindcă există o legătură strânsă dintre muncă și viață. Totuși, fiindcă munca este un act esențial din viața omului este bine să avem o înțelegere religioasă a muncii sau mai bine spus o înțelegere teologică. Dumnezeu Tatăl a lăsat munca în această lume încă din stadiul paradisiac al primei perechi de oameni formată din Adam și Eva. Biblia este cât se poate de explicită când ne spune că în rai Adam și Eva au fost puși pentru a îngrijii și a păzii grădina raiului. Din aceasta înțelegem că până și în rai primii oameni aveau de muncit. Este adevărat că nu era vorba în acele împrejurări de o muncă existențială cum este vorba în cazul nostru a celor de azi ci mai mult de o muncă de ușoară fiindcă trebuie să știm că în rai munca este mai mult un hobby. Vedem că după ce omul cade în păcat la ispita diavolului Dumnezeu îi pedepsește pe oameni să își câștige pâinea în sudoarea frunții. Prin urmare înțelegem că munca pe care Adam și Eva o aveau de făcut în rai era mai mult o binecuvântare. Ei bine după căderea în păcat prerogativile muncii se schimbă aproape total. Munca devine un instrument de pedeapsă a lui Dumnezeu Tatăl față de om. Iată prin urmare că avem aici două valențe ale muncii: 1. munca este în primul rând o metodă de delectare și 2. munca devine după căderea în păcat o metodă de pedepsire.[1]

Am ales să scriem o carte despre muncă fiindcă dacă vom căuta în literatura de specialitate vom vedea că sunt puține cărțile care privesc munca în sens religios și teologic. Aceasta nu fiindcă munca ar fi un fapt sau o faptă teologică ci mai mult fiindcă munca este un fapt definitoriu din viața fiecăruia dintre noi. Fiindcă munca este un fapt care ne condiționează existența în această lume la fel de bine considerăm că ar fi mai mulți care ar voi să vadă cum privește religia munca. Dacă ne vom uita în marile regiuni geografice ale lumii vom vedea că există o mare varietate de opinii în ceea ce privește munca. Sunt popoare care muncesc mai mult și popoare care muncesc numai cât să supraviețuiească. Oamenii au diferite concepții despre muncă dar ceea ce nu poate fi negat este că munca ne condiționează viața. Nu putem să trăim fără de muncim. Aceasta fiindcă trebuie să ne procurăm cele necesare vieții. În aceasta rezidă ceea ce am denumii ca fiind *caracterul exitențial al muncii.* Nu poate exista viață fără de muncă. Fie că muncim în agricultură, industrie sau comerț în cele din urmă munca este un fapt ce definește viața și existența noastră.[2]

Prin urmare am evidențiat în rândurile de mai sus că în lume concepțiile despre muncă variază. Oricum ceea ce trebuie să știm și ceea ce este cât se poate de logic este că cei mai de succes sunt oamenii harnici. În această carte vom vorbii mai multe despre virtutea hrăniciei care este una opusă lenei. Omul adevărul este că vrea nu vrea trebuie să muncească. Sunt unii care se eschivează în fața muncii și își găsesc tot felul de scuze pentru a nu putea muncii. Este adevărat în acest sens că de multe ori munca nu este deloc ușoară. Munca poate să ne pună în pericol propria viață. Să ne gândim la minerii care scot cărbunele sau să ne gândim la piloții de avioane. Aceștia dacă fac o mică greșeală în cele din urmă își pot pierde viața. De multe ori auzim de accidente la locul de muncă. Fie că este vorba de electrocutare, de asfixiere, de o frângere a organismului etc în cele din urmă adevărul este că din cele mai vechi vremuri munca și-a avut martirii ei. Au fost și sunt și în zilele noastre mai mulți care au murit muncind. Este realitate cruntă dar adevărată pe care nu putem să o trecem cu vederea. Nu putem să o trecem cu vederea fiindcă realitatea este că trebuie să știm că uneori munca poate curma vieți. Atunci care ar fi soluția: să nu mai muncim? Adevărul este că nimeni nu vrea să își piardă viața muncind dar uneori acest lucru se întâmplă. Este o realitate tristă dar adevărată. Este un fapt care ne spune că cu adevărat munca este existențială sau mai bine spus ea condiționează existența. Sunt totuși puțini cei care în lumea noastră se gândesc

---

[1] Sfântul Vasile cel Mare, *Scrieri partea întâi* (Omilii la Hexaimeron), (București, 1986).

[2] Când spunem că *munca este o faptă existențială* voim să ne referim la faptul că avem nevoie de muncă pentru a trăii. Unii consideră o astfel de teorie cât se poate de retrogradă fiindcă se consideră că omul poate să trăiască și fără de muncă. Mai multe romane și povestiri științifico-fantastice ne pun în față o lume în care munca este preluată de roboți și de computere astfel încât omul să nu mai aibă nevoie să muncească. În termeni umani dacă este să privim munca strict existențial vom ajunge la concluzia că o lume în care munca este făcută de roboți și de mașini ar fi o lume utopică. Aceasta fiindcă în cele din urmă omul vrea să se simtă util. Sunt puțini oameni care ar accepta idea că nu mai trebuie să muncească deloc. Să ne gândim la fermierii care își iubesc pământul și animalele lor. Ar putea ei să accepte că nu mai trebuie să muncească pe pământul și la animalele lor? Puțin probabil. Aceasta fiindcă deși în zilele noastre munca este destul de desconsiderată sunt unii care iubesc să muncească pentru sine.

la originea muncii. Care este originea muncii? De unde provine munca? Pentru noi cei care constatăm că munca este mai mult un fel de exercițiu fizic sau o concentrare intelectuală adevărul este că ne este greu să acceptăm că originea muncii vine de la Dumnezeu Tatăl. Biblia și mai ales Cartea Facerii din ea este cât se poate de specifică: Dumnezeu Tatăl a creat această lume muncind. Nu știm dacă a fost vorba de 7 zile sau de 7 perioade mai lungi de timp, totuși Sfântul prooroc Moise ne spune cât se poate de clar că la început Dumnezeu a făcut lumea în 7 mari etape. Nu este vorba numai de pământ ci la fel de bine și de univers. Prin urmare pentru a fi adusă în existență lumea a avut nevoie de muncă. Este vorba fără doar și poate de o muncă făcută de Dumnezeu Tatăl. Unii ar putea să nu sesizeze acest fapt însă Dumnezeu Tatăl a făcut această lume prin muncă. Este adevărat că nu este vorba de o muncă omenească ci de o muncă dumnezeiască. Ceea ce este esențial pentru noi să reținem este că Dumnezeu Tatăl este Unul care muncește. Nu este vorba de o muncă în sens uman ci de o muncă care ține mai mult de condiția lui Dumnezeu Tatăl. Omul fiind creat după chipul și asemnănarea lui Dumnezeu la fel de bine are în ontologia sa întipărită nevoia de a muncii. Iată de ce în cele din urmă munca este un act existențial sau mai bine spus un act care se leagă de condiția omului de a fi în această lume.[3]

Când am purces al scrierea acestei cărți am fost cât se poate de conștienți că vor fi unii care vor considera acest demers cât se poate de inutil. Aceasta fiindcă munca este un lucru care se face pur și simplu și nu este în nici un caz o realitate care ține mai mult de teorie. Fiindcă munca este un fapt practic în cele din urmă nu trebuie să teoretizăm despre ea. La ce bun să scriem despre muncă din moment ce ea trebuie să fie făcută? La ce îi folosește o carte despre muncă agricultorului care merge să recolteze grânele sale de pe ogor? La ce îi folosește muncitorului care muncește în fabrică să citească o carte despre muncă în sens creștin ortodox? La ce îi folosește comerciantului care merge să își vândă marfa lui la marile piețe ale lumii? Fără doar și poate că o astfel de obiecție este îndreptățită. Munca nu este ceva despre care trebuie să ținem teorii ci mai mult este un fapt practic. Trebuie să muncim și în aceasta nu există nici un fel de teorie. O carte despre muncă este în cele din urmă o teorie inutilă după unii. Realitatea este că această carte nu își propune să evidențieze caracterul teoretic al muncii ci mai mult să evidențieze că mai toți mari sfinți părinți ai creștinsimului ortodox au fost oameni ai muncii. Nu știm de un mare sfânt părinte ale Bisericii Creștin Ortodoxe care să nu fi muncit. Aceasta fiindcă după cum am spus munca este o realitate care poate duce la sfințirea vieții omului. Este așa fiindcă sfinții au fost oameni ai muncii. Să luăm în acest sens numai un simplu caz. Știm că Sfântul Atanasie Atonitul (secolul X) a murit într-un accident de muncă. Pe când el muncea la Mănăstirea Marea Lavră din Muntele Athos o schelă s-a rupt și sfântul a căzut și a murit. Iată prin urmare un caz cât se poate de adevărat care ne spune că munca atunci când este făcută în numele lui Hristos duce la sfințire și la sfințenie.[4]

Prin urmare sfinții creștin ortodocși au fost oameni ai muncii. Știm despre Sfântul Nectarie din Eghina că mai toată viața a muncit. A muncit în Egipt cât a stat, a muncit la Atena ca profesor la Seminarul Teologic Rizaerios și la bătrânețe a muncit pentru a ridica o mănăstire pe insula Eghina. Dacă ne vom uita și vom citii mai cu atenție viețile sfinților vom vedea că toți sfinții au fost oameni a muncii. Ei au muncit și nu s-au dat la o parte din fața muncii. Sunt mai puțini cei care se gândesc la sfinții părinți ca niște oameni ai muncii. Aceasta fiindcă noi îi gândim pe sfinți numai ca persoane care stau toată ziua și citesc din Biblie și se roagă. Ei bine nu. Sfinții nu sunt persoane leneșe. Este imposibil să asociem lenea cu un sfânt fiindcă știm că lenea este un păcat. Sfântul Apostol Pavel, unul dintre cei mai mari teologi ai creștinismului ortodox, știm că în timp ce propovăduia evanghelia lui Hristos la fel de bine trăia din făcutul de corturi. La vremea lui corturile erau foarte căutate. Chiar acest sfânt ne spune că deși el avea destui de mulți bani să trăiască din propovăduirea evangheliei în cele din urmă prefera să muncească pentru a se întreține. Câți dintre noi am mai fi dispuși să mai muncim pentru a ne întreține dacă am știi că avem destui de mulți bani care ne-ar ajunge pentru o viață întreagă? Ei bine credem că foarte puțini fiindcă omul în mare este unul care fuge de muncă. Fuga de muncă este de fapt una dintre cele mai

---

[3] John Maynard Keynes, *Teoria generală a ocupării forței de muncă, a dobânzilor și a banilor* (Editura Publica, 2009).

[4] Adevărul este că la cei mai mulți dintre noi nu ne place să muncim. Aceasta fiindcă este în firea lucrurilor să ștăm și să ne distrăm. Totuși, am putea să ne imaginăm o viață de 70 sau 80 de ani în care nu am face nimic și nu avem avea nimic de muncit? Fără doar și poate că un asemenea prospect ar fi cât se poate de sumbru pentru orice om cu bun simț. Totuși, sunt și unii care sunt certați rău de tot cu munca. Ei nu vor în nici un fel să muncească și munca li se pare cea mai chinuitoare ocupație a omului de pe pământ. O astfel de atitudine este cât se poate de cinică. Se știe despre filosoful cinic Diogene că nu muncea și prefera să trăiască din cerșit. Că sunt și cazuri de oameni care nu ar mișca un deget în cei 70 sau 80 de ani de viață nu este nici o îndoială. Sentimentul de a fi inutil este pentru unii tratat cu nesimțire. Au fost și unii nihiliști care atât de mult au disprețuit munca încât au ajuns să facă din viața lor un scop de a trăii ca paraziții. Cu alte cuvinte alții să muncească pentru ei și ei să nu facă nimic. Nu credem că greșim când spunem că o astfel de opinie și atitudine este nocivă.

mari probleme a lumii noastre. În fața muncii cei mai mulți vor să câștige dublu sau poate chiar triplu de cât este munca în sine. Aceasta fiindcă trebuie să știm că omul de azi și de fapt omul din toate timpurile nu este unul care este dornic să muncească. Mai multe dintre orașele și satele noastre arată dezastros fiindcă întotdeana se așteaptă ca alții să muncească și nu noi. Iată prin urmare că munca este o mare problemă a lumii noastre. Voim să muncească alții și niciodată noi. Trebuie să știm că o astfel de mentalitate ne duce la sapă de lemn. Totuși sunt și cazuri în care munca a ajuns un instrument exterminare. Sunt mai puțini cei care știu că naziștii aveau scrise cu litere mari la intrarea în lagărul de concentrare din Auschwitz: arbeit mach frei (munca te eliberează). Aceasta fiindcă este adevărat că munca poate să fie folosită și pentru a extermina.[5]

Se spune că odată Dumnezeu Tatăl a privit peste lume și a fost nemulțumit cu starea lumii. A putut vedea că în lume există moarte, suferință, durere, chin și boli. S-a gândit că a venit timpul să stopeze toate aceste lucruri. Pentru aceasta i-a adunat pe toți îngerii din cer la un mare sfat.

- V-am chemat aici îngerilor fiindcă voiesc să pun capăt suferinței și morții din lume, a început Dumnezeu Tatăl.

Îngerii au devenit cu toții foarte atenți.

- Vreau să vă gânjdiți la o modalitate prin care lumea să nu mai sufere și nici să moară.

Între îngeri s-a făcut liniște.

- Aveți vreo idee cum am putea să punem capăt suferinței și morții din lume?

- Eu cred că știu cum, a spus un înger de rang mai înalt.

- Te ascult, i-a răspuns Dumnezeu Tatăl.

- Doamne, cerescule Tată, eu voi merge pe pământ și voi schimba toată moartea și suferința în viață și bucurie.

- Ai permisiunea mea.

Se spune că acest înger s-a pogorât pe pământ și a început să lucreze. I-a făcut pe oameni nemuritori și nimeni nu mai murea. A făcut munți de ciocolată și râuri de lapte. A făcut plante care rodeau mâncare care nu mai trebuia să fie preparată. A făcut străzi de aur și stâlpi de diamant. A eliminat orice boală din natura umană. A făcut pentru fiecare sărac din lume câte un palat. În cele din urmă a făcut o lume perfectă. Se spune că la început între oameni a fost mare bucurie.

- Extraordinar, avem izoare de vin și de lapte.

- Da și gârul crește direct pâine, ziceau oamenii.

Îngerul privea cu bucurie la toate realizările lui și la fericirea oamenilor. Însă această fericire nu a fost de lungă durată. Mai înainte cu puțin de a se ridica la ceruri îngerul a putut vedea că oamenii au devenit triști și deprimați.

- Ce este cu voi? Îi întreba îngerul.

- De ce sunteți triști?

Nimeni nu îi răspundea nimic. În cele din urmă îngerul a zburat nedumerit în cer unde a cerut să fie lăsat să vorbească cu Dumnezeu Tatăl.

- Doamne, cerescule Tată, să știi că m-am ținut de cuvânt. Am eliminat din lume foametea, sărăcia și boala. Am făcut o lume perfectă. La început oamenii au fost bucuroși dar mai pe urmă au devenit triști și deprimați. Unde am greșit?

- Eu cred că știu unde ai greșit, a răspuns Dumnezeu Tatăl.

- Unde? Spuneți-mi ca să știu și eu.

- Vezi tu, tot ce ai făcut tu a fost bine însă ai uitat un singur lucru.

- Ce lucru?

- Ai uitat să le mai dai oamenilor să mai și muncească.

- De ce?

- Fiindcă este în natura omului să muncească. Munca de multe ori îl face pe om fericit.

Pilda de mai sus este una care este menită să ne atragă atenția asupra faptului că munca este un fapt care de multe ori aduce satisfacție în inima omului. Aceasta fiindcă omul prin muncă simte că a realizat ceva și nu este un incapabil.[6]

Este adevărat că nu putem să trăim fără de muncă dar la fel de bine nu putem să trăim muncind tot timpul. Aceast a fost și motivul pentru care la fiecare sfârșit de săptămână a fost rânduită o zi de odihnă care este o zi în

---

[5] Hoffman Oscar, *Sociologia muncii* (Editura Hyperion, 1996).

[6] Ioana Omer, *Psihologia muncii* (Editura Fundației România de mâine, 2007).

care nu se mai face nimic și în care oamenii să se odihnească. Biserica Creștin Ortodoxă este cât se poate de categorică în ceea ce privește ziua de odihnă sau a duminicii. Cine muncește duminica nu face decât să păcătuiască. Iată de ce noi creștinii ortodocși trebuie să ținem duminica. Este adevărat că duminica stă în strânsă legătură cu sabatul evreiesc dar totuși, duminica are semnificații diferite față de sabat. Aceasta fiindcă în sabat evreii mai mult sărbătoreau ziua de odihnă a lui Dumnezeu după ce a făcut lumea. Creștinii ortodocși sărbătoresc învierea lui Iisus care a avut loc într-o zi de duminică. Trebuie să ținem duminica nu numai din considerații religioase ci la fel de bine și din considerații psihologice. Aceasta fiindcă ziua de odihnă este mai mult decât toate o zi în care ne eliberăm de stresul și de rutina de peste săptămână. Că avem nevoie de odihnă nu este nici o îndoială. Totuși, ceea ce s-a putut remarca este că cei mai mulți dintre noi ajungem să considerăm ca muncă numai ceea ce implică efort fizic. Să fie munca numai una care ține de fizic? Antropologii și psihologii din zilele noastre sunt de altă părere. În rândurile care vor urma vom insista mai mult asupra acestei păreri a lor.[7]

Este de mai toată lumea recunoscut că pe lângă munca fizică la fel de bine o altă muncă este munca intelectuală. Ce este munca intelectuală credem că știe mai toată lumea. Munca intelectuală este o muncă pe care omul o face cu mintea. Dacă este să ne gândim de exemplu la munca pe care profesorii o fac cu elevii în școală credem că avem o imagine cât se poate de reală a ceea ce voim să spunem. Profesorii nu ridică pietre și cărămizi, nu cară marfă și nici nu sapă sau ară pământul. Totuși ei muncesc. Muncesc cu mintea. Pentru a ajunge să formezei un elev sau un student este adevărat că ai nevoie de o concentrare a minții. Aceasta fiindcă a forma un om înseamnă mai mult decât orice un efort intelectual. Iată de ce în cele din urmă munca este un fapt care ne face să fim conștienți că se poate baza și pe efort intelectual. Mai toate marile genii ale lumii: Einstein, Mozart, Newton, Edison etc au fost persoane care au muncit cu mintea. Aceasta este ceea ce am putea denumii ca dimensiunea intelectuală a muncii. Dacă vom sta și ne vom gândii mai mult vom vedea că munca între pereții unui laborator poate să fie cât se poate de grea. Aceasta fiindcă ea presupune concentrare din nou și din nou. Au fost și cazuri de mari minți care fiindcă au ajuns să se forțeze în cele din urmă au clacat și au ajuns la boli ale sistemului nervos. Prin urmare nu trebuie să gândim munca numai în termenii efiortului fizic. Chiar și dintre sfinții părinți au fost mai mulți care au excelat în efortul intelectual. Dacă este să luăm cazul Sfântului Ioan Hrisostom credem că imaginea este cât se poate de evidentă. Nu știm ca Sfântul Ioan Hrisostom să fie făcut multă muncă fizică dar ceea ce știm este că el a făcut mulă muncă intelectuală. El a studiat Biblia și a lăsat comentarii la mai toate cărțile din Biblie. Este posibil ca Sfântul Ioan Hrisostom să fie făcut și muncă fizică însă ortodoxia îl recunoaște pentru munca lui intelectuală. A scris mai multe cărți care sunt capodopere ale literaturii creștin ortodoxe. Prin urmare au fost și sfinți care au excelați în munca intelectuală. De fapt toți părinții capadocieni, Sfântul Ioan Hristostom, Sfântul Grigorie Teologul și Sfântul Vasile cel Mare au fost intelectuali și oameni cu înaltă pregătire filosofică și culturală.[8]

Ceea ce voim să demonstrăm în rândurile acestei cărți este că munca este o condiție sine qua non (fără de care nu se poate) a vieții omului. Iată de ce am considerat că este bine să scriem o carte despre muncă ce să fie un fel de meditație asupra problematicii muncii. Tragedia este că în lumea noastră șomajul este o problemă mare. Sunt milioane de oameni care au dorii să muncească și nu au unde. Aceasta fiindcă după cum am arătat în rândurile de mai sus munca este una care aduce sens vieții omului. În istorie opinile oamenilor referitoare la muncă au variat. Dacă anarhiștii și adepții haosului au combătut munca în societate prin toate metodele posibile, comuniștii și marxiștii secolului al XX-lea au idolatrizat munca. Marxismul a fost cel care a ajuns să considere munca și omul muncii un fel de idol. Aceasta fiindcă munca era pentru pentru marxiști singurul sens la vieții. Într-o lume în care existența lui Dumnezeu era respinsă marxismul l-a propulsat pe om să se gândească numai la realitățile acestei lumii. Munca fiind în cele din urmă o realitate care ține de această lume este adevărat că ea a devenit un fel de ritual. În marxism omul muncii era noul preot al lumii. Cu o preoție a lui Hristos inutilă și demodată marxismul secolului al XX-lea reflectat în ideologia atee sovietică și comunistă a ajuns să instituie o

---

[7] Janne Brett, Fritz Drasgow, *Pscyhology of work: theoratically based empirical research* (Psychology Press, 2002).

[8] Adevărul este că lumea de azi a ajuns să considere muncă numai munca fizică. Sunt eroi ai muncii numai cei care au muncit cu brațele. Totuși, trebuie să știm că într-o societate funcțională nu este nevoie numai de muncă fizică ci la fel de bine și de muncă intelectuală. Să luăm de pildă arhitectura. Un arhitect este unul care proiectază călădiri. Pentru a face o clădire frumoasă și rezistentă nu este nevoie numai de muncă fizică ci la fel de bine și de muncă intelectuală. Trebuie să facem un proiect bun pentru a ajunge să avem o clădire trainică. Înainte de apariția ceasurile electronice se știe că lumea folosea ceasuri mecaanice. Un ceasornicar avea extrem de mult de muncit când se strica un ceas. Aceasta fiindcă el trebuia să studieze tot mecanismul ceasului pentru a ajunge să îl repare. Se știe de mai mulți ceasorinicari din vechime care s-au îmbolnăvit de nervi fiindcă au reparat mai multe ceasuri mecanice. Iată prin urmare un alt exemplu de muncă intelectuală de care lumea are multă nevoie.

nouă preoție: este vorba de omul muncii care muncea la edificarea unui paradis terestru. Deși mai toată lumea și-a dat seama că *preoția* și dezideratele marxiste au fost utopice adevărul este că au fost foarte mulți cei care s-au lăsat seduși de ele. Omul muncii a fost în marxism centrul de interes al întregii lumi. Aceasta fiindcă fără de Dumnezeu singurul sens al lumii era munca. Munca a fost un ritual al omului în cadrul unei societăți deplin seculaziate în care nu mai era nevoie de nici un fel de credință în Dumnezeu. În comunism și în marxim se muncea mult dar nu pentru a duce o viață mai bună ci mai mult pentru a forma o nouă preoție care trebuia să se sacrifice în numele statului care era simbolul paradisului terestru. Societățile foste comuniste și marxiste încă sunt tributare unei mentalități deformate a muncii. Aceasta fiindcă pentru comunism și marxism tot ceea ce conta și tot ceea ce avea prioritate în această lume era omul muncii, noul preot al creației. Iată de ce pe acest fundal confuz al înțelegerii muncii în societatea secolului al XX-lea ne-am gândit că este bine să venim cu o înțelegere firească și naturală a muncii care să ne aducă în prim plan modul în care sfinții și mai ales sfinții părinți au privit și înțeles munca.[9]

CAPITOLUL 1

PĂCATUL LENEI SAU "CINE NU MUNCEȘTE NICI SĂ NU MĂNÂNCE" (1 TESALONICENI 3, 10)

Am evidențiat în rândurile de mai sus că munca este o condiție existențială a lumii în care tărim. Vrem sau nu vrem în cele din urmă trebuie să muncim pentru a ajunge să supraviețuim. Este adevărat că nu toți privesc munca drept un fapt al supraviețuirii în lumea noastră. La fel de bine munca mai este privită ca o metodă de a te îmbogății. Sunt mulți care sunt motivați să muncească având idea sau idealul de a se îmbogății. Sunt mai puține cazurile aceasta dar ele sunt prezente și în aceste rânduri vom insista mai mult asupra lor. Realitatea este că orice om dorește să se îmbogățească. Aceasta fiindcă omul bogat este un om care nu duce lipsă de nimic. Așa se face că pentru omul bogat munca devine un hobby. Se cunosc de exemplu de cazuri de milionari sau miliardari care practică unele munci cum ar fi munca la o fermă. Deși ei au bani suficenți pentru mai multe vieți de trăit în cele din urmă totuși ajung să muncească din plăcere. Aceasta fiindcă după cum am spus psihologic munca îi aduce satisfacție omului și îl face să se simtă împlinit. Totuși, statisticile sunt cât se poate de sumbre în ceea ce privește raportarea dintre săraci și bogați. La nivel de umanitate numai 1% din oameni sunt bogați. Restul sunt în ceea ce am putea denumii ca pătura medie și mai apoi cea săracă. Separația dintre săraci și bogați este veche de când lumea și știm că mai nici un sistem social sau politic ce a fost creat nu a reușit să elimine această problemă cu care se confruntă umanitatea.[10]

După cum munca este o stare existențială a omului la fel de bine trebuie să știm că și lenea este o stare existențială. Este existențială fiindcă leneșul ajunge să facă dintr-un mod de viață prazitar ca unul care este propriu lui și care este fără doar și poate o modalitate cât se poate de firească. Lenea nu este naturală omului fiindcă după cum am spus omul este o ființă creată după chipul lui Dumnezeu Tatăl care este unul muncitor și harnic. Prin urmare este bine să știm că niciodată lenea nu se instalează dintr-o dată în om. Pentru a ajunge leneș adevărul este că omul trece printr-un proces treptat de lenevire. Aceasta până la stadiul în care poate duce la moarte provocată de foame sau de sete. Se cunosc și cazuri de persoane care fiindcă nu au voit să muncească au preferat să moară de sete și de foame. Iată prin urmare cât ne nocivă poate să fie lenea. Este bine să știm că lenea este un păcat. Este un păcat fiindcă omul a fost creat ca o ființă care trebuie să lucreze și să aibă grijă de lumea din jur. Se știe de un fermier român care din lene obișnuia să își înfometeze și înseteze animalele. Toate au dus până într-o zi când mai multe zile fermierul a lăsat animalele fără apă și mâncare. Când a dat să intre în curtea animalelor mai multe vaci și boi l-au străpuns cu coarnele lor și în acest mod în cele din urmă fermierul a

[9] A. Roger Merill, Rebecca Merill, *Life matters: creating a dynamic balance of work, family, time and money* (McGraw Hill Education, 2004).

[10] Adevărul este că raportat la cei care sunt bogați sunt puțini cei care au ajuns să se îmbogățească prin metode ortodoxe. Aceasta ca să nu mai vorbim de muncă cinstită. Munca este un fapt care ne face să ne întrebăm mai multe despre moralitatea celui care muncește. Aceasta fiindcă vedem că sunt persoane care muncesc o viață întreagă și nu ajung să se îmbogățească și sunt persoane muncesc câțiva ani și care prin metode neortodoxe ajung să se îmbogățească. Este adevărat că și hoții și jefuitorii muncesc dar munca lor este una imorală. Despre aceasta vom vorbii în rândurile care urmează. Ceea ce este bine să știm este că nu orice muncă în cele din urmă este privită bine de sfinții părinți ai creștinismului ortodox. Munca nu trebuie să fie una care să urmărească cu orice scop îmbogățirea fiindcă în cele din urmă sensul vieții omului nu este numai îmbogățirea ci la fel de bine și mântuirea. Mântuirea este superioară dorinței de îmbogățire.

murit imediat. Iată prin urmare că omul are obligația de a avea de grijă de lumea din jur și pentru aceasta este bine să știm că el trebuie să muncească. Lenea este o boală a sufletului care se manifestă printr-un fel de sentiment de delăsare și de lipsă totală de interes. Că leneșul este un om delăsător nu este nici o îndoială. Nu voim să scriem în această carte un capitol despre psihologia lenei dar în cele din urmă trebuie să știm că psihologia leneșului este una care se bazează pe delăsare. Leneșul nu este unul care se consideră pe sine o persoană care nu vrea să muncească ci mai mult o peroasă care amână munca. Pshilogia leneșului este *psihologia zielei de mâine*. Ce vrem să spunem prin aceasta? Prin aceasta spunem că leneșul este o persoană care lasă pe mâine ceea ce ar fi putut să facă azi. Știm că aceasta este metoda cea mai des folosită de diavol pentru a câștiga cât mai multe sufltele: nu trebuie să te pocăiești azi fiindcă ai timp și mâine; nu trebuie să te pocăiești acum la tinerețe fiindcă ai timp și la bătrânțe. Iată prin urmare că același mecanism psihologic care funcționează în privința pocăinței funcționează și în privința lenei. Scriiitorul creștin Ioan Ioanide spunea că: "suferințele ce ni se pricinuiesc au menirea să biciuască lenea noastră și să ne lumineze mințile."[11]

Prin urmare ce să facem să scăpăm de lene fiindcă sunt și mulți care odată ce au căzut în lene își dau seama că este un lucru rău ceea ce li se întâmplă. Vedem în zilele noastre mai multe fabrici și mai multe mari combinate industriale care zac în ruine fără ca cineva să se sinchinsească să le mai aducă la viață. Se găsesc enorm de multe scuze pentru aceste situații dezastroase dar toate acestea sunt făcute pentru a ascunde lenea pe care oamenii o au. Este lenea cea care face ca mai multe fabirici și îndreprinderi să nu mai fie de folos nimănui. Dacă oamenii ar fi mai mult conștienți că lenea este un păcat adevărul este că ei s-ar schimba și cu ei și fața ruinelor industriale în care stau mai multe dintre orașele și metropolele noastre. Trebuie să fim conștienți că lenea este un fapt ce poate să fie mai greu învins dar în cele din urmă prin credință se poate ajunge la o schimbare a omului. Când omul este înfrânt de lene el nu trebuie să aștepte rezultate imediate. Vindecarea de lene este un proces care se face treptat la fel de bine cum căderea în lene este un proces care se face treptat. Ceea ce este esențial este să conștientizăm că lenea este un păcat și un lucru rău. Deși mai multă lume știe aceasta teoretic în cele din urmă sunt puțini care sunt convinși de acest fapt. Lenea este una care ne face să avem o viziune minimală asupra existenței. Aceasta fiindcă ea ne învață să ne mulțumim cu puțin. Sunt mulți care au atât de multă lene în ei că nici să se spele nu voiesc. Este evident că trebuie să fim mult mai precauți cu lenea și modul în care se manifestă ea. Lenea este nocivă fiindcă ne face să nu mai punem preț pe noi înșine și pe lumea din jur. Este posibil că lenea este un sentiment care poate să aibă origini demonice. Știm în acest sens că lenea este un fapt care provine de multe ori de la diavoli. Diavolii sunt leneși cu excepția faptului când vine vorba de a face răul. Aceasta fiindcă după cum se poate vedea dracii sunt cât se poate de harnici în a face răul și a duce pe cât mai mulți la pierzanie. Sentimentul dracilor că au pierdut în lupta de a lua locul lui Dumnezeu este de fapt cauza spirituală a lenei. Este acel sentiment care i-a făcut pe diavoli să își dea seama că sunt invinși odată ce s-au văzut pe sine aruncați în flăcările iadului.[12]

Dacă este să privim lucrurile la nivel de umanitate vom vedea că lenea este un fapt care se manifestă la scară globală și care aduce foarte multe calamități omului. De la cele mai grosiere manifestări ale lenei cum sunt frabrici în ruine, șantiere abandonate sau orașe distruse; până la formele cele mai mici cum ar fi străzi nemăturate, haine murdare sau dinți nesăpălați; adevărul este că lenea este un fapt care ne face să suferim și să trăim în miezerie. Mai toți cei leneși sunt de părere că ei în nici un caz nu vor ajunge la mizerie. Realitatea este cu totul alta: 99% din cazurile de lene în cele din urmă sfârșesc în mizerie. Trebuie să luptăm cu lenea și la fel de bine trebuie să fim convinși că de cele mai multe ori această luptă cu lenea are o dimensiune internă. Este vorba de o luptă pe care o dăm în sufletul și în mintea noastă. Se știe întâmplarea despre un sărac care a auzit de un înțelept care era priceput în toate. Săracul s-a dus la înțelept și l-a întrebat cum poate să scape de sărăcie. Înțeleptul i-a dat o vază și i-a spus că tot ceea ce trebuie să facă este să aibă grijă de ea. Săracul a luat vaza și s-a dus la casa lui. A pus vaza pe masă. Apoi și-a dat seama că masa era murdară. S-a gândit că nu este bine ca o

---

11 Ioan Ianolide, *Deținutul profet,* (Editura Bonifaciu, Bacău, 2009, p. 185).

12 Lenea în cazul diavolilor se manifestă printr-un sentiment de deznădejde care îi face să nu mai pună preț pe nimic fiindcă au devenit conștienți că lupta lor cu Dumnezeu a fost pierdută. Lenea prin urmare poate să fie inspirată în oameni și de draci. Dracii vor ca oamenii să fie cum sunt ei: ființe ale inutilului. Prin urmare fiind ființe inutile ei încearcă să își proiecteze propria lor stare asupra oamenilor. Iată de ce trebuie să știm că lenea nu poate venii numai din propria voință a cuiva ci la fel de bine ea poate ajunge să fie un fapt inspirat de draci. Lenea îl poate duce pe om la starea de a se vedea pe sine ca un om care are nevoie de ajutor deși el poate să se ajute pe sine. Părintele Vichentie Mălău de la Mănăstirea Secu din România spunea că: "leneștul este frate cu cerșetorul." Lenea este una care îl face pe om să se degradeze pe sine și în cele din urmă să își facă rău cu propria lui mână. Aceasta fiindcă leneșul de multe ori nu mai ține la demnitatea lui proprie și ajunge să trăiască din mila celor din jur.

vază curată să stea pe o masă murdară. A curățit masa. S-a uitat la vază și la masă și și-a dat seama că covorul este murdar. Nu putea ca o vază și o masă curată să stea pe un covor murdar. Săracul a spălat covorul. S-a uitat din noi în jur și și-a dat seama că pereții sunt nezugrăviți de mai mulți ani. A început să zugrăvească pereții. Mai apoi și-a dat seama că tencuiala de pe casă era plină de găuri. A mers și a reperat tencuiala. S-a uitat din nou la casa lui și acum și-at dat seama că de fapt casa nu este atât de săracă. Iată cum în cele din urmă printr-o vază în cele din urmă săracul a scăpat de sărăcie. Este evident că leneșilor nu le place sărăcia dar la fel de bine nu le place nici munca. Ei sunt în acest sens persoane *încremenite în proiect.* Aceasta fiindcă sunt conștienți că lenea îi va duce la sărăcie și la sapă de lemn dar nu fac nimic pentru a se schimba. Iată de ce după cum am spus în cazul leneșilor trebuie să pornim din interior pentru ca în cele din urmă să ajungem să îi vindecăm. Aceasta fiindcă în cazul unui leneș în primul rând sufletul lui este bolnav. De ce este bolnav? Este bolnav de maladia lenei. După cum am spus lenea poate să fie indusă în om de diavoli și pentru aceasta este bine ca ei să se trateze prin post și rugăciune.[13]

Un proverb spaniol spune că: lenea este cheia spre sărăcie. Fără doar și poate că orice leneș știe că dacă nu muncește în cele din urmă va ajunge să sărăcească. Totuși sunt unii care sunt atât de robiți de lene că preferă să trăiască în sărăcie decât să muncească. Faptul că în lumea noastră sunt mulți leneși ne-o spune ușurința cu care în zilele noastre se înființază fabrici și firme pentru ca numai în câțiva ani să ajungă să se închidă. Nu putem să rămânem într-o asemenea situație. Cu toate progresele noastre în materie de tehnică și electronică trebuie să știm și să fim conștienți că nu va venii nimeni să muncească în locul nostru. Iată de ce în cele din urmă trebuie să se trezim la realitate și să ne dăm seama că trebuie să muncim. Cele mai mari ralializări ale lumii au fost făcute prin muncă. Oricât am încerca să ne schivăm din fața aceastei soluții în cele din urmă trebuie să ne învățăm cu munca. Munca este o deprindere existențială. Aceasta fiindcă nu se poate fără de ea. Dumnezeu Tatăl ne-a lăsat în această lume ca niște ființe ale muncii. Este trist să vedem că în unele dintre localitățile noastre sunt regiuni mari pline cu gunoi și nimeni nu face nimic în acest sens fiindcă cu toții așteaptă ca autoritățile să vină să rezolve problema. Leneștii sunt oameni care sunt întotdeauna murdari. Marele om de cultură român Nicolae Iorga spunea că: "lenea este o sinucidere blândă." Pentru unii o astfel de afirmație poate părea cât se poate de radicală. Aceasta fiindcă nici un leneș nu se sinucide. Totuși sunt mai multe asemănări între comportametnul leneșului și al sinucigașului. Aceasta fiindcă ambii au căzut într-o stare de indiferență deplină. Leneșul este indiferent la mizeria în care trăiește și mai ales este indiferent la faptul că este o povară pentru cei din jur. La fel de bine sinucigașul este indiferent la faptul că viața este un dar pe care l-a primit de la Dumnezeu și pe care nu are dreptul de a și-l lua chiar el.[14]

Nu trebuie să ne facem iluzii: multe dintre crizele lumii noastre provind din lene. Ne este lene să asfaltăm străzi, ne este lene să modernizăm clădiri, ne este lene să tragem canalizări cu apă, ne este lene să electrificăm regiuni îndepărtate ale comunităților noastre etc. Iată cum lenea în cele din urmă ajunge să fie o plagă socială. Trebuie să fim conștienți de lene și la fel de bine să ne dăm seama de pericolul reprezentat de ea. În nici un caz și în nici un fel nu trebuie să fim leneși. Chiar Iisus fiul lui Dumnezeu a fost Unul care muncit și ne-a lăsat o pildă de hărnicie. Știm că mai mulți ani Iisus s-a ocupat cu tâmplăria. Prin aceasta Iisus a voit să ne spună că deși unii dintre noi suntem săraci aceasta nu înseamnă că nu mai putem să muncim. Este adevărat că soarta de multe ori nu le surâde la mai mulți și deși aceștia ajung să muncească mai toată viața nu ajung să se îmbogățească. Pentru noi creștinii ortodocși munca este nu numai o condiție existențială a omului ci la fel de bine și o condiție teologică. Aceasta fiindcă după cum am spus Dumnezeu Tatăl a muncit când a adus din neființă la ființă lumea și tot ceea ce a existat în ea. Avem obligația teologică de a muncii, chiar dacă este adevărat că în nici un fel munca noastră nu se poate compara cu munca lui Dumnezeu Tatăl. Sunt din ce în ce mai mulți care uită datoria lor de a muncii și după cum am putut vedea aceasta se manifestă în viața noastră de zi cu zi. Fabrici și firme închise fiindcă nu au fost unele care au adus profitul scontat sunt o monedă curentă a zilelor noastre. Trebuie să

[13] Dennis Witley, Leni. L. Witt, *The joy of working: the 30 day system to success, wealth and happiness on the job* (Ballantine book, 1985).

[14] Catolicul Toma Aquino spunea că: "lenea te face trist." Este un fapt la care mai puțini dintre noi medităm: lenea și tristețea sunt fapte care se leagă una de alta. Iată că trebuie să știm că lenea este una care odată ce pune stăpânire peste noi ne face să fim triști. Leneșul este o persoană molatică ce nu mai răspunde firesc la stimulii lumii din jur. Această moleșire pe care o simte leneșul este una care poate să fie atât de mare că ajunge să îl mulțumească cu viața de om al străzii. Este adevărat că nu toți oamenii străzii au ajuns să trăiască pe străzi din lene dar mulți dintre ei au ajuns să trăiască pe stradă fiindcă nu au mai voit să muncească. Devine evident că trebuie să știm că moleșirea pe care o aduce lenea de cele mai multe ori ajunge să influențeze sufletul. Aflat sub presiunea dracilor sufletul poate ceda și în cele din urmă să nu își mai ridice nici un semn de întrebare referitor la starea în are se află. Iată că după cum spunea Toma Aquino leneștii nu sunt oameni molatici ci oameni triști.

știm că în cele din urmă munca într-o fabrică nu este atât de mult făcută pentru profit cât mai mult pentru producție. În lumea noastră de azi mai toată lumea muncește pentru a scoate profit. Aceasta fiindcă am ajuns să trăim într-o lume în care munca nu mai are nici o valoare dacă de pe urma ei nu se poate profita. Ceea ce trebuie să știm este că deși munca nu ne aduce profit ea totuși poate să ne aducă satisfacția unui lucru bine făcut.[15]

Se spune că o cămilă cu puiul ei stăteau sub un copac.

- Mamă, pot să te întreb ceva? A început puiul.

- Sigur dragul meu.

- Mamă, de ce noi cămilele avem cocoașe?

Mama cămilă s-a gândit puțin după care a spus:

- Noi cămilele suntem animale de deșert. Avem cocoașe pentru ca în ele să stocăm mai multă apă și să putem rezista în deșert mult timp.

- Vai, nu știam.

- Ei bine știi acum.

Puiul de cămilă a stat puțin pe gânduri după care a început din nou:

- Dar mamă, de ce avem picioare lungi și copitele rotunjite?

- Ca să putem să umblăm cu ușurință prin deșert.

- Uau...minunat.

Din nou puiul de cămilă a stat pe gândurit și a început:

- Dar mamă de ce avem genele așa de lungi? Uneori mă încurcă.

- Fiule, noi cămilele avem genele lungi fiindcă ele ne feresc să nisipul din deșert.

- Nu știam.

- Ei bine știi acum.

- Îți mulțumesc mamă pentru toate explicațiile.

- Nici o problemă fiul meu.

- Tu întotdeauna îmi clarifici lucrurile.

- Dar de ce ai întrebat toate aceste lucruri despre noi cămilele?

- Este foarte simplu mamă.

- Mai exact?

- Mamă eu nu înțeleg un lucru.

- Ce lucru dragul meu?

- Am înțeles de la tine că avem cocoașe pentru a depozita apa, picioare lungi pentru a merge prin deșert și pleaope lungi pentru a ne ferii ochii de nisipul din deșert.

- Așa este.

- Atunci noi de ce stăm într-o grădină zoologică?

Pilda de mai sus este una care este menită să ne învețe importanța muncii. Dumnezeu ne-a dar mâni cu 10 degete, ne-a dat două brațe, ne-a dat picioare, ne-a dat minte pentru ca noi să muncim. Câți dintre noi folosim darurile lui Dumnezeu pentru muncă? Vom vedea că raportat la umanitate sunt puțini. Cei mai mulți după cum am spus muncesc nu fiindcă așa ne-a lăsat Dumnezeu ca ființe muncitoare ci pentru a se îmbogății.[16]

Prin urmare când muncim deși nu ajungem să ne îmbogășim excesiv cum fac unii trebuie să fim cât se poate de convinși că nu facem nimci altceva de cât să ducem voia lui Dumnezeu la îndeplinire. Munca aduce satisfacii care de multe ori sunt mult mai mari decât simpla îmbogățire. Ce satisfacție trebuie să aibă un profesor când își vede fostul elev sau fostul student om realizat și educat? Ce satisfacție trebuie să fie în sufletul agricultorului care după ce a plantat și a însămânțat câmpul în cele din urmă toamna ajunge să se bucure de roadele lui? Ce satisfacție trebuie să aibă muncitorul de la fabrica de făcut mașini când vede pe stradă că sunt conduse mașinile pentru care el a asudat de mai multe ori? Ce satisfacție trebuie să aibă plantatorul de copaci

[15] Stanley Aronowitz, William Difazio, *The jobless future: Sci-Tech and the dogma of work* (University of Minesota Press, 1994).

[16] Sunt tot mai multe voci care ne spun că a te îmbogății prin muncă este de fapt un mit. Este un mit fiindcă munca cinstită nu a îmbogățit pe nimeni. Să fie o asemenea opinie adevărată? Este adevărat că sunt și mulțăi care muncesc constit și nu au ajuns să se îmbogățească. Totuși, este bine să știm că munca este un fapt frumos. Este frumos să muncim fiindcă în acest fel în cele din urmă dăm ascultare de voia lui Dumnezeu. Voia lui Dumnezeu este ca noi să muncim cinstit. Dumnezeu Tatăl nu L-a cruțat nici pe fiul Său de la muncă ci a voit să ne fie o pildă de muncă și după cum am arătat am văzut că Iisus a muncit ca un tâmplar în Nazaret. Au venit vremurile să ne dăm seama că muncind nu trebuie să ne îmbogățim excesiv ci mai mult că facem voia lui Dumnezeu. Trebuie să ținem cont mai mult de voia lui Dumnezeu decât de voia noastră de a ne îmbogății. Oricum, nimeni din cei care au munic o viață nu au rămas fără de nici o satisfacție.

când vede după mai mulți ani că copacii pe care i-a plantat el au dat rod și sunt verzi? Toate acestea sunt satisfacții pe care omul le care și de care este cât se poate de firesc că trebuie să se bucure. Ajungem să ne bucurăm de munca noastră fiindcă putem vedea rezultatele ei: ne face să supraviețuim și să mergem înainte în viața noastră. Este adevărat că sunt și munci negative. Sunt unii care muncesc de cu zor pentru a falimenta fabrici, pentru a șantaja pe anumite persoane, pentru a jefui bănci, pentru a despădurii zone împădurite fără aprobarea autorităților. Toate acestea sunt fapte care ne spun că munca are fără doar și poate și o valență negativă. Noi trebuie să muncim pentru a constui și nu pentru a distruge. Iată de ce trebuie să fim ancorați în muncă și în tot ceea ce ține de ea. Munca este una care ne duce la realizare și la împlinire. Adevărul este că pentru leneși munca este un act eroic. Este un act eroic fiindcă ei sunt unii care deși odată poate au fost harnici acum sunt persoane care nu mai vor să muncească.[17]

Sfântul Apostiol Pavel a fost cât se poate de categoric când acum 2000 de ani le-a scris locuitorilor din Tesalonic că: cine nu muncește nici să nu mănânce (1 Tesalniceni 3, 15). Aceasta fiindcă sunt mulți care nu vor să muncească dar care vor să mănânce. Cu alte cuvinte în termenii Sfântului Pavel avem voie să mâncăm atâta vreme cât muncim. Pentru mulți adevărul este că afirmația Sfântului Pavel este mult prea dură și prea radicală. Totuși, ea exprimă foarte bine concepția creștină. În nici un fel creștinismul nu este de acord cu lenea și cu starea de a nu muncii. Aceasta fiindcă unii fac din viața de parazit un mod de a fi. Știm că un parazit trăiește pe socoteala altuia. Deși este un lucru rău adevărul este că sunt mulți care trăiesc pe spatele altora. Cineva spunea despre lenești că sunt persoane care deși stau cu un pahar de cock-tail în mână din lene nu îl agită ci așteaptă ca un cutremul să înceapă pentru a agita băutura și a o face gustoasă. Lenea este una care apare în om pe fondul efortului. Munca de cele mai multe ori solicită un efort fizic. Fiindcă nu voim să facem nici un efort în cele din urmă ajungem la lene. Este adevărat că de cele mai multe ori munca se bazează pe efort fizic sau pe efort intelectual dar nu trebuie să considerăm că nu se merită să facem acest efort. Este adevărat că efortul fizic nu este un lucru plăcut dar totuși se merită să îl facem fiindcă prin el în cele din urmă ajungem să realizăm mai multe lucruri frumoase. Toate marile edificii ale lumii au fost făcute cu efort fizic. Trebuie să căutăm mai mult să ne stabilim în concepția că se merită să facem efort. Se știe de întâmplarea cu noi turiști care mergeau prin munți iarna când o furtună de zăpadă cu viscol i-a cuprins. Ei s-au decis că este bine să se întoarcă la cabana lor. Pe drum au putut auzii dintr-o prăpastie gemetele unui om. Primul turist a început să se coboare să îl salveze. Al doilea i-a spus că nu este timp să îl salveze și că dacă o va face vor murii amândoi sub viscol. Primul turist nu a ținut cont de opinia partenerului lui și a comborât în prăpastie. Acolo a putut găsii un om rănit care a alunecat pe zăpadă. L-a luat în spate și cu mare greutate l-a scos din prăpastie. A pornit pe drumul care ducea la cabană. Pe drum a putut să îl găsească pe partenerul lui mort de frig. El nu murise fiindcă efortul pe care l-a despus pentru a îl scoate pe rănit din prăpastie l-a ținut în viață și nu lăsat ca gerul să îl cucerească.[18]

Când am început să scriem această carte ne-am propus că este bine să facem o distincție fundamentală: munca este un act existențial dar nu este unul ontologic. Ce vrea să spună această afirmație? Această afirmație vrea să spună că una este existența, alta este ontologia. Omul este muncitor prin existența lui nu prin ontologia lui. Pare părea pentru mai mulți o distincție derizorie dar ea este destul de importantă pentru psihologia muncii. Aceasta fiindcă trebuie să știm că numai Dumnezeu muncește în sens ontologic. Dumnezeu Tatăl a fost cel care a muncit să aducă neființa la ființă. Prin urmare nu există ființă dincolo de Dumnezeu Tatăl. Fiindcă Dumnezeu Tatăl am putea spune că a muncit să aducă neființa la ființă în cele din urmă este bine să știm că omul nu este o ființă a muncii în sens ontologic. Dacă ar fi omul o ființă a muncii în sens ontologic este adevărat că în lumea noastră nu ar mai exista lene și lenești. Totuși vedem că în lumea sunt destui leneși și multă lene. Aceasta ne spune că munca este mai mult o categorie care ține de existența omului cu alte cuvinte în ceea ce îl privește pe om munca este mai mult o categorie existențială și în nici un fel una ontologică. Trebuie să fim cât se poate de încredințați că fiindcă este o categorie existențială a omului în cele din urmă munca ține de voința fiecăruia dintre

---

[17] Rl. L. Lowman, *Counseling and psychotherapy of work disfunctions* (Amer Psychological Association, 1993).

[18] Din aceasta putem să deducem că de multe ori munca este un act eroic. Să ne gândim la mama care își crește copilul. De câte ori nu se trezește mama noaptea să vadă de copilul ei? De câte ori nu se îngrijește mama de el? Câte scutece și pampers îi schimbă mama copilului ei? Câte eforturi nu face mama pentru a își învăța copilul să vorbească? Câte ori nu își dedică mama pentru a îl face pe copil să învețe să meargă? Cu adevărat nu greșim când spunem că mamele noastre sunt adevărate eroine. Sunt eroine fiindcă ele ne fac oameni. Tot ce suntem suntem până în momentul morții datorită eroismului mamelor noastre. Ce s-ar întâmpla dacă mamele noastre s-ar lenevii toate? Lumea s-ar pustii fiindcă dacă este să ne gâdim la cât efort depun mamele în creșterea copiilor în cele din urmă nici unul dintre noi nu ar mai trebuie să ne naștem. Totuși, mamele știu că bucuria de a vedea un copil realizat este mai mare decât efortul pe care ele îl depun în acest sens.

noi. Deși mai toți știm că munca este importantă în viața noastră sunt din ce în ce mai puțini cei care leagă munca de existența lor. De aici se nasc mai multe drame și tragedii. Nici un om nu muncește dacă nu este motivat de un anumit lucru. Cei mai mulți dintre noi suntem motivați în muncă de dorința de a ne îmbogății. Fiindcă îmbogățirea de multe ori nu vine instatanetu sau rapid ajungem până la urmă să fim biruiți de lene. Suntem biruiți de lene fiindcă nu voim să vedem munca în adevărata ei lumină: munca este un fapt existențial care se leagă de existența noastră așa cum ne-a lăsat-o Dumnezeu. Prin urmare deși nu este ontologic așa adevărul este că este în firea lucrurilor să muncim. Dacă nu muncim să ne îmbogățim imediat adevărul este că muncim pentru o viață mai bună. Oricum munca este un fapt pe care în nici un fel nu putem să îl trecem cu vederea. Ea este din ce în ce mai mult trecută cu vederea în zilele noastre când se consideră că cei care trebuie să se îngrijească de muncă sunt cei de la Ministerul Muncii. Realitatea este că deși nu a spune societatea din jurul nostru îi apreciază pe oamenii muncitori și îi condamnă pe leneși. Ne place să intrăm într-o localitate cu oameni muncitori mai mult decât să intră într-o localitate cu oameni lenești. Că lenea poate duce la nesimțire nu este nici o îndoială. De multe ori putem vedea un teren agricol frumos lucrat și arat în timp ce pe cel a vecinului cresc buruienile și ciulinii. Leneșul se comportă ca și cum nu ar fi nici o diferență.[19]

O poveste destul de cunoscută în lumea creștin ortodoxă o avem de la Sfântul Macarie Egipteanul care se spune că la un moment dat a fost văzut de un mare dregător cum ducea un sac plin cu nisip prin deșert. Era cu adevărat o muncă grea fiindcă a căra saci prin soarele dogoritor la deșertului este cu adevărat un lucru extrem de greu. Întrebat de ce poartă un sac cu nisip prin deșert sfântul a răspuns numai atât: că îl chinuiește pe cel care îl chinuiește pe el. Au fost mai multe interpretări care s-au dat acestei întâmplări cele mai multe fiind legate de faptul că sfântul voia să se smerească fiindcă i s-a dăruit darul de a face minuni. O interpretare mai puțin cunoscută a acestei fapte din viața Sfântului Macarie Egipteanul este că după cum spunea și Sfântul Paisie Aghioriotul munca de multe ori este cea care îl ține departe pe drac de om. Aceasta fiindcă dacă dracul vede că omul nu are nici o ocupație și lâncezește cum se spune, ei bine va găsii un teren propice pentru a venii și a îl asalta cu gândurile rele și cu toate patimile din lume. Prin urmare este posibil ca atunci când muncim într-un anume fel să îl ținem pe diavol departe de noi. Omul leneș ca unul ce nu are nici un fel de ocupație este deschis dracului care poate să vină și să își facă liber lucrarea cu el. Acesta a fost și unul dintre motivele pentru care Sfântul Macarie Egipteanul a ajuns să facă ceea ce a făcut, adică să care un sac cu nisip ziua în amiaza mare prin deșert. La fel de bine fiindcă diavolul de mai multe ori poate să intre în trupurile noastre prin muncă el ajunge să fie scos afară fiindcă el nu vrea să muncească. Imaginea pe care ne-o dau sfinții părinți despre diavoli este departe de a fi una în care ei sunt persoane ale muncii. În nici un fel nu trebuie să credem că dracii sunt harnici fiindcă nu sunt.[20]

Devine evident că sfinții părinți ai creștinismului ortodox sunt cât se poate de radicali în ceea ce privește lenea. Sfântul Antonie cel Mare care este considerat întemeitorul sau fondatorul monahismului creștin ortodox a fost cel care a specificat cât se poate de exact faptul că în nici un fel nu trebuie să ne gândim la monahism ca la o școală a lenei. În acest sens Sfântul Antonie cel Mare a recomandat tuturor monahilor rucodelia. Ce este rucodelia? Rucodelia este munca manuală pe care o face un călugăr. Călugării de la timpul Sfântului Antonie cel Mare deși erau retrași în pustie munceau manual. Despre Sfântul Antonie cel Mare se știe că trăia din împletitul de coșuri. El aduna mai multe nuele pe care le împletea și mai apoi continua să le vândă. Iată de ce este bine să știm că din cele mai vechi timpuri călugăria a fost o școală a muncii. Sfântul Benedict de Nursia a definit monahismul ca fiind *ora et labora*, adică rugăciune și muncă. Este evident că cei care intră în monahism pentru a evita efortul muncii unui serviciu permanent au intrat din motive greșite. Trebuie să fim conștienți că monahismul nu este în nici un fel un loc în care se poate lenevii. Călugărul este pus să facă ascultare și prin urmare să muncească în folosul comunității sale monahale. Munca este de fapt pentru călugăr o cale spre

---

[19] Iosif Trifa, *Munca și lenea văzute în lumina Sfintei Evanghelii* (Sibiu, 1936).

[20] După cum spunea scriitorul creștin C. S. Lewis sunt două categorii în care oamenii pot să ajungă în ceea ce îi privește pe draci: unii pot să fie obsedați de ei și să îi supra-analizeze și a doua categorie este cea în care diavolii sunt ingorați total. Realitatea est ecă diavolii sunt obsedați de oameni și caută orice metodă de a îi aduce pe aceștia la iad. Totuși trebuie să știm că diavolii sunt leneși. În mare nu iubesc munca. Aceasta fiindcă la un anumit nivel se poate vorbii de muncă și în lumea spirituală. Hoasul care domnește în iad este unul care ne spune că în nici un fel dracii nu vor să se apuce de muncă și să facă din iad un loc mai bun. Iată de ce este adevărat că cel care se lenevește la un anumit nivel ajunge să se asemene dracilor care prin fire sunt leneși. În toate aghiografia creștin ortodoxă nu a fost văzut un drac muncind. Aceasta fiindcă dracii fung de muncă. Munca nu este pe gustul lor. Iată de ce sfinții părinți sunt cei care ne spun că o modalitate de a îi ține pe draci departe de noi este să muncim fiindcă atunci avem mintea ocupată sau dacă nu avem mintea ocupată cel puțin avem trupul ocupat.

mântuire. Aceasta fiindcă fiind restras în pustie de cele mai multe ori călugărul nu are posibilitatea de a face fapte bune pentru semenii săi. Iată de ce prin muncă el face o faptă bună. Că munca este o faptă bună nu poate să fie nici o îndoială. În zilele noastre sunt mulți care sunt de părere că nu putem să denumim munca o faptă bună fiindcă pentru marea majoritate a muncilor se plătește un salariu. Cei mai mulți dintre creștini înțeleg o faptă bună ca fiind una ce odată săvârșită nu mai aduce nici un beneficiu. Ei bine trebuie să știm că și munca este o faptă bună chiar dacă este plătită. Aceasta fiindcă munca în cele mai multe cazuri are o înțelegere comunitară. Muncim pentru comunitățile noastre și la fel de bine comunitatea muncește pentru noi. Iată de ce este adevărat că munca devine un fel de slujire a semenului. Fie că extragem petrolul sau croim haine în cele din urmă semenul nostru este cel vizat. Este adevărat că în zilele noastre sunt puțini cei care fac munci în folosul comunității dezinteresat dar sunt și persoane care își dau seama că numai munca este cea care ține cursul firesc al comunității. Prin urmare când muncim nu muncim numai pentru noi înșine ci pentru toată comunitatea de lângă noi și aceasta este cu adevărat o faptă bună.[21]

Imaginea pe care ne-o propun sfinții părinți ai creștinismului ortodox în ceea ce îl privește pe creștinul simplu este cea a unui om a muncii. Sunt mai multe imagini pe care societatea din zilele noastre le are despre om. Sunt din ce în ce mai puțini cei care pun preț pe muncă fiindcă de ce să nu spunem că pentru omul de azi munca a ajuns să fie un lucru desuet. Este desuet fiindcă omul la fel de bine poată să trăiască și fără de muncă. Sunt la mare căutate în zilele noastre persoanele care știu să jongleze cu banii, care știu să fenteze și eventual chiar să își însele. Pentru mai mulți a reuşii în viață nu înseamnă muncă cinstită ci mai mult șemecherie. Cu cât ești mai șmecher cu atât mai mult ai șanse se reușită. Aceasta fiindcă este bine să știm că șmecheria este pentru un mulți un surogat al muncii. Știi să faci o conecție sau o combinație la momentul potrivit și banii vin la tine gârlă. A face bani fără să muncești este de fapt dezideratul la mai multe persoane. Ce se ascunde de fapt în spatele șemecheriilor și a jonglărilor financiare pe care le fac mai mulți? Este evident că se ascunde lenea. Omului de azi îi este lene să muncească și ar face orice să îi determine pe alții să muncească în locul lui. În nici un fel nu trebuie să credem că a fenta munca este un lucru creștinesc. Nici un sfânt nu a trăit ca un aprazit pe spinarea altora. Din contră sfinții au fost cei care atunci când au putut au muncit și pentru alții. Iată de ce noi creștinii ortodocși trebuie să urmăm exemplul sfinților și să ne dăm seama că deși trăim într-o lume în care de multe ori înșelătoria este cât se poate de activă avem cele mai multe șanse de reușită în viață dacă muncim. Munca cinstită aduce omului un lucru pe care îmbogățiții peste noapte niciodată nu îl vor avea: pacea sufletului. Trebuie să credem în pacea sufletului fiindcă în acest în cele din urmă vom învăța să apreciem munca cinstită.[22]

Dacă ne vom uita în jurul nostru vom vedea că sunt din ce în ce mai mulți cei care fac din lene un mod de viață. Sunt persoane care zilnic merg la cluburile de noapte sau prin baruri dar rar îi vedem că muncesc. De fapt ei muncesc numai pentru a își astâmpăra patima alcoolului. Iată de ce acești oameni trebuie să știe că nu fac un lucru care este plăcut lui Dumnezeu Tatăl. O astfel de afirmație poate părea cât se poate de desuetă. Cine în cele din urmă mai caută să facă fapte care sunt plăcute lui Dumnezeu Tatăl? De ce să nu spunem că pentru mai mulți dintre semenii noștrii a fi pe placul lui Dumnezeu Tatăl este ultimul lucru la care se gândesc. De ce în cele din urmă trebuie să ne gândim să fim plăcuți lui Dumnezeu Tatăl? Aceasta fiindcă trebuie să ne învățăm că în această lume există o autoritate mai mare decât noi înșine. Duși de valul individualismului și a secularizării ajungem să nu mai punem mare preț pe ceea ce cred sfinții părinți ai creștinismului ortodox. De fapt pentru cei mai mulți dintre noi sfinții părinți nu sunt nimic mai mult decât un capitol din manualele de istorie. Adevărul este că sfinții sunt mai mult decât un capitol din manualele de istorie. Învățăturile lor sunt vii și la fel de bine pot să fie puse în practică în orice timp fiindcă aceste învățături au fost inspirate de Dumnezeu Tatăl. Sfinții părinți ne spun că omul are obligația să placă mai mult lui Dumnezeu decât sieși. În acest sens nici un sfânt părinte nu ne-a spus că lenea este un lucru pe placul lui Dumnezeu. Se știe de întâmplarea cu un om care a primit de la Dumnezeu poruncă să mute o stâncă mare de lângă casa lui. Zilnic omul mergea și împingea de stâncă dar fiindcă stânca era

---

[21] Kate Liepman, *The journey to work: sociology of work and organization* (Oxford, 2009).

[22] Diferența dintre un hoț bogat și un creștin cinstit este că atunci când pun capul pe perină unul simte neliniște, în timp ce celălalt simte pace sufletească. Hoțul bogat sau excrocul financiar deși au tot ceea ce își doresc conștiința îi va mustra pe tot restul vieții lor pentru faptele murdare pe care l-au făcut. Psihologii ne spune că numai bolnavii mental și nebunii nu simt nici un fel de mustrare de conștiință atunci când au făcut o faptă rea. Prin urmare este bine să fim mai săraci dar cu sufletul liniștit și conștiința împăcată decât să fim bogați și să trăim permanent cu o conștiință ce ne mustră pentru modul neortodox în care am ajuns să ne îmbogățim. Este o mare diferență în sens creștin ortodox între cei care s-au îmbogățit cinstit și cei care s-au îmbogățit necinstit. Aceasta fiindcă a te îmbogății necinstit în cele din urmă este un păcat. Este un păcat fiindcă nici un sfânt părinte creștin ortodox nu a susținut înșelăciunea și excrocheria.

prea mare nu a reușit. Diavolul i-a spus că nu mai are nici un rost să împingă stânca. Atunci i s-a arătat Dumnezeu care i-a spus că rostul împingerii stâncii a fost că el acum avea condiție fizică și era în formă. Prin urmare este pe placul lui Dumnezeu Tatăl munca cinstită și câștigul cinstit. Devine evident că trebuie să fim mult mai atenți cu cinstea care trebuie să devină un atribut la muncii. Lumea va putea merge înainte numai prin muncă cinstită. Este o lege a lumii în care trăim munca, dar noi trebuie să accentuaăm această lege și să facem din munca cinstită un mod de a fi. Iată de ce lenea este cu adevărat o maladie socială. Sunt străzi în care mizeria este mare dar nimeni nu pune mâna pe mătură pentru a face curățenie. Aceasta fiindcă după cum am spus leneșul atât de mult decade că se simte bine și în mizerie. Munca este o modalitate de a stopa mizeria să ne invadeze. Trebuie să știm că dacă nu muncim în cele din urmă vom ajunge în mizerie. Nimănui nu îi place să trăiască în mizerie dar sunt mulți care din lene se complac în ea. Cartea de față se vrea un fel de trezire la realitate a celor care au ajuns să își ducă viața în lene. Aceasta fiindcă nu este niciodată prea târziu să ne trezești la realitate și să devii un om harnic.[23]

Este adevărat că sintagma a trăii pentru a muncii este falsă. Aceasta fiindcă de fapt muncim pentru a trăii. Ajungem să cunoaștem valoarea banilor numai după ce am muncit pentru ei. Munca este în acest sens o modalitate de împlinire a omului în această lume. Deși Biblia ne spune că munca a fost lăsată de Dumnezeu Tatăl mai mult ca o pedeapsă pentru păcatul protopărinților noștrii Adam și Eva realitatea este că în viața de zi cu zi munca a ajuns să fie o categorie a acestei lumi. Biblia ne spune că pedeapsa lui Dumnezeu Tatăl pentru om a fost ca în *sudoarea frunții* omul să anjungă să își câștige hrana. Totuși, munca a evoluat foarte mult în zilele noastre. Sunt mulți care muncesc fără să le cadă nici un strop de sudoare. Aceasta fiindcă odată ce omul a ajuns să se înmulțească pe pământ munca este adevărat că s-a compartimentat. Sunt mai multe categorii de muncă pe care le facem și aceste categorii sunt unele care fac munca un lucru plăcut. Așa se face că la un anumit nivel suntem departe de timpul în care munca este privită o pedeapsă. Trăim într-o lume în care ne putem alege ce muncă de place și mai ales ce muncă ni se potrivește. Aceasta fiindcă în cele din urmă fiecare dintre noi avem mai multe aptitudini. Iisus a fost cât se poate de categoric în pilda talanților că omul este chemat să muncească în această lume. Pilda talanților care este destul de cunoscută în lumea creștinilor ne spune că un stăpân a chemat pe cei trei slujitori ai lui. Unuia i-a dat cinci talanți, altuia i-a dat doi talanți și altuia i-a dat numai un talant. Le-a spus ca ei să înmulțească ceea ce au primit. Mai apoi stăpânul a plecat undeva departe. Când a venit din călătorie cel cu cinci talanți fiindcă a muncit cu ei i-a dat stăpânului zece talanți. La fel și cel cu doi talanți, fiindcă a muncit cu ei i-a dat stăpânului patru talanți. Cel cu un talant i-a dat talantul înapoi stăpânul fiindcă el nu a voit să muncească cu el. Atunci stăpânul a porncit ca să îi fie luat talentul și să îi fie dat celui cu zece talanți.[24]

Timpurile pe care le tărim sunt timpuri în care omul cu mintea sa ingenioasă caută din ce în ce mai multe metode pentru a reușii să își ușureze munca. Este bine că omul caută aceasta. Dacă este să ne gândim că în antichitate și în vul mediu se ara cu plugul și acum se ară cu mașini speciale (tractoare) ei bine ne putem da seama că omul a făcut foarte multe progrese. Totuși, trebuie să știm că a face progrese în ceea ce privește munca nu înseamnă o modalitate de camuflare a lenei. Omul nu trebuie să găsească mai multe metode pentru a își ușura munca pentru ca să cadă în lene. Aceasta fiindcă trebuie să fim realiști sunt multe munci grele. Dacă este să ne gândim la munca forjorilor și a celor care muncesc în combinate sidelurgice cu siguranță că avem o imagine cât se poate de clară referitor la muncă. Este bine să fim preocupați de muncă și de modalitățile de a ne ușura munca dar la fel de bine trebuie să știm că nu trebuie să devenim obsedați de muncă și de locul de muncă. Sunt persoane care din cauza stresului au ajuns în situația de a fi obsedate de munca pe care o fac. Aceasta nu este bine. Dumnezeu Tatăl nu vrea ca noi să fim pururea cu gândul la muncă. În această lume sunt și alte lucruri pe lângă muncă. La fel de bine putem să avem un hobby din a citii cărți sau a face drumeții cu prietenii. Iată că trebuie să știm că deși munca este un fapt important în viața noastră ea nu trebuie să se transforme într-o

---

[23] (Autor colectiv), *The social organization of work* (Salam Press, 2011).

[24] Pilda talanților este o pildă care ne spune că fără doar și poate în această lume suntem chemați să muncim. Iisus nu ne-a spus-o direct dar prin această pildă ne-a dat de înțeles că nu ne-a lăsat în această lume să ne lenevim. Avem mai multe motive să credem că leneșii nu vor ajunge în rai. Aceasta fiindcă există o logică a lucrurilor în ceea ce privește raiul. În această lume omul este pus să muncească pentru a ajunge ca în cele din urmă să se odihnească veșnic în rai. După cum am spus în rai munca este un hobby și nu se poate vorbii de o muncă existențială în rai. Trebuie să fim atenți cu munca fiindcă ea poate să devină o virtute. Sunt mulți care fiindcă au inima bună investesc mult în muncă. În acest sens mai ales odată cu epoca revoluției industriale munca s-a schimbat mult. Dacă până la revoluția industrială mai toată lumea muncea în mediul agricol ei bine în zilele noastre am ajuns să vorbim de munca la birou. Sunt persoane care toată viața muncesc stând în fața unui birou. Este și aceasta o muncă dar trebuie să știm că Dumnezeu Tatăl cel mai mult prețuiește munca cinstită.

obsesie. Nu este loc pentru obsesie în muncă. Pe unii munca în streseză. Sunt mai multe persoane care la locul de muncă ajung să simtă puternice stări de stres și în acest sens nu mai știu ce să facă să scape de stres. În marile metropole ale lumii a apărut mai nou un fenomen nou: se stradă pot să fie văzuți oameni care merg sau vin de la locul de muncă vorbind pe stradă diferitele probleme cu care se confruntă. Aceasta fiindcă pentru aceste persoane munca este cu adevărat obsesivă. Este grav dacă din cauza muncii pe care o avem de făcut am ajuns să vorbim singuri. Este unul dintre principalele semne care ne spun că avem o înțelegere greșită a muncii.[25]

Se spune că într-o mănăstire era un călugăr care a ajuns la concluzia că munca fizică este o o cale de a îl perturba de la viața de rugăciune. El s-a dus la egumenul mănăstirii.

- Părinte egumen să știți că eu voi părăsii această mănăstire.
- Dar de ce fiul meu?
- Fiindcă am ajuns la concluzia că aici nu este locul meu.
- Cu ce te-am supărat fiul meu?
- Eu vreau să trăiesc o viață de rugăciune continuă ori muncile și ascultările de aici mă țin departe de scopul meu.
- Și crezi că vei găsii o astfel de mănăstire?
- Sigur că voi găsii. Sunt mai mulți călugări care gândesc ca mine.
- Fiule eu zic că greșești.
- Nu greșesc deloc.
- Mai gândește-te.
- Nu mai am ce să mă gândesc. Mâine voi placa la altă mănăstire.

Văzând că nu este cale să îl înduplece pe tânărul călugăr în cele din urmă egumenul l-a lăsat să plece. Tânărul călugăr a ajuns la o altă mănăstire unde după ce a fost primit a cerut să vorbească în particular cu egumenul.

- Părinte egumen am să discut o problemă cu sfinția ta.
- Te ascult fiul meu.
- Vedeți eu vreau să trăiesc o viață duhovnicească numai de rugăciune și de citire din cărțile sfinte.
-Așa și ce pot face eu?
- Prin urmare nu vreau să fiu deranjat de ascultările din mănăstire.

Egumenul a fost puțin suprins de cererile tânărului călugăr dar fiind un om cu multă experiență duhovnicască în cele din urmă a spus:

- Bine fiul meu, dacă așa vrei tu așa să fie.

Timpul a trecut și timp de două zile tânărul călugăr nu a ieșit din chilia lui. După două zile i s-a făcut foame. S-a dus la egumen care era în trapeză la masă cu obștea.

- Bine părinte egumen dar se poate una ca asta? A început tânărul călugăr.
- Ce să se poată fiul meu:?
- De două zile nu am mâncat nimic și trapezarul nu a venit să mă cheme la masă.
- Eu i-am spus să nu te cheme la masă.
- Dar de ce? Știți ce foame îmi este?
- Fiul meu, eu i-am spus la trapezar să nu te cheme la masă fiindcă tu ești unul care trăiești numai din rugăciune și din citirea cărților sfinte. Tu nu ești păcătos ca noi și nu ai nevoie de mâncare.

Tânărul călugăr a fost surpins de răspuns dar mai apoi și-a venit în sine.

- Vai părinte egumen să mă iertați.
- Domnul să te ierte fiul meu.
- Mândria m-a făcut să cred că eu nu mai trebuie să muncesc ci alții trebuie să muncească pentru mine.
- Să îți fie o învățătură de minte.
- O să țin minte această lecție pentru restul zilelor mele.

Se spune că de atunci tânărul călugăr a devenit unul dintre cei mai harnici din mănăstire.

Întâmplarea de mai sus ne spune că fie conștient sau fie inconștient mai toți dintre noi ne eschivăm în fața muncii. Că la cei mai mulți dintre noi nu ne place să muncim nu este nici o îndoială. Problema este că din cele mai vechi vremuri omul tinde să se scuze în fața muncii. El caută să își găsească circumstanțe atenuante care să demonstreze că nu are nevoie de muncă.[26] Sunt mai multe cazuri de persoane care au ajuns să facă în așa fel ca să fie diagnosticați de medici cu o anumită boală și în acest sens să primească pensii speciale pentru handicap de

---

[25] Daniel B. Cornfield, Randy Hodson, *Worlds of work: building a international sociology of work* (Kluwer Academic, 2002).
[26] David Frayne, *The refusal of work: the theory and practice of resistance to work* (Zed Books, 2015).

muncă. Aceasta numai din dorința de a scăpa de muncă. După cum ne spun psihologii este adevărat că la început munca nu este frumoasă dar dacă ne învățăm și dacă suntem perseverenți în cele din urmă ea poate să devină frumoasă. Că este frumos să muncim nu este nici o îndoială. După cum am spus nu toți din zilele noastre ajung să muncească în sudoarea frunții după cum au fost pedepsiți Adam și Eva. Munca este frumoasă fiindcă ea este cea care ne face să trăim sau mai bine spus să avem o continuitate în această lume. Ori este tocmai lenea care în cele din urmă se opune muncii. Cei leneși de fapt sunt victima unei iluzii. Ei cred că găsesc mai multă satisfacție în a nu face nimic decât în a muncii. Fără să își dea seama ei se lipsesc de una dintre cele mai mari satisfacții pe care le poate avea omul: este mulțumirea de a te vedea pe tine util. Orice om vrea să știe în sinea lui că este util sau mai bine spus că este cât se poate de folositor lumii în care trăiește. Prin urmare este firesc să voim să fim utili. Lenea însă ne lipsește de aceste frumos sentiment și ne face să ne simțim un fel de paraziți. Prin lene ajungem să fim ca purecii care se hrănesc cu sângele altora.[27]

Este adevărat că de multe ori lenea este o maladie socială mai mare decât șomajul. Mai toate țările se plâng de problema șomajului. Aceasta fiindcă șomajul a ajuns să însemne în zilele noastre o problemă de stat sau mai bine spus semnul că o anumită țară nu este una performantă. Șomajul însă de multe ori este dorit de cei leneși. Aceasta fiindcă în șomaj ajungi să trăiești fără grija de a muncii. Deși șomajul este o maladie socială sunt și unii care iubesc șomajul. Aceasta fiindcă li se acordă ajutor de șomaj. Este mai bine să stai și să vegetezi toată ziua decât să te chinuiești cu munca. Țelul omului de azi este că muncească puțin și să câștige foarte mult. Este adevăra că în zilele noastre lucrurile au avansat destul de mult fiindcă prin calcule matematice se poate stabilii cât să fie plătit pentru muncă fiecare dintre noi. Muncim fiindcă voim să câștigăm dar la fel de bine nu ne dăm înapoi de la nici o modalitate de a fenta munca. După cum am spus este o mare diferență dintre un om muncitor și un leneș care le sfârșitul vieții ajung să își privească restrospectiv munca. Omul muncitor se va bucura la sfârșitul zilelor sale de munca pe care a depus-o fiindcă el își va da seama că a realizat mult. Ei bine nu același lucru se poate spune despre leneș. Când leneșul va privii în restropectivă viața lui el va vedea un mare gol. Este golul produs de lipsa lui de activitate. O astfel de persepctivă poate să fie cât se poate de deprimată și nu rare sunt cazurile în care la finalul vieții leneșul a ajuns de și-a curmat zilele fiindcă și-a dat seama că a dus o viață fără de sens. Că munca dă sens vieții omului nu este nici o îndoilală. Trăim într-o lume în care sensul de multe ori este lipsă. Lipsa de sens este una dintre cele mai produnde crize sociale și psihologice ale timpurilor noastre. A venit vremea să ne rupem din acest cerc vicios al lenei și să ne punem pe muncă.[28]

Prin urmare am stabilit că nici un om nu se naște leneș. Oamenii devin leneși. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că prin muncă și prin efort în cele din urmă ne putem sutrage lenei. Că lenea este o mare maladie în zilele noastre ne-o spus relațiile sociale care se tabilesc între persoanele de azi. Sunt mai multe cazuri de persoane care evită să ajungă la prietenii strânse cu semenii lor fiindcă aceasta înseamnă obligații. Înseamnă obligații ca uneori chiar a muncii pentru semenul tău. Iată de ce este de preferat să stai mai mult singur. Leneștii fără să își dea seama sunt persoane care se singularizează. Cei mai mulți dintre leneși nu au prieteni și nici nu vor să aibă. Nu vor să aibă fiindcă adevărul este că prietenia de multe ori cere și efort pentru prieten. Așa se face că leneșul preferă să fie singur și fără de nici un prieten. Mai prin toate orașele și satele noastre putem vedea câte o casă neângrijită și cu pereții nevăcăliți uneori în care stă un leneș. La poata lui nu bate mai ninemi și deși el trăiește în comunitate parcă este singur. Este singur fiindcă el vrea să fie singur și să nu fie plin de povara de a lucra pentru semenii lui. Este dramatic dar este adevărat: lenea este una care îl face pe leneș să devină singular. El ajunge să se poarte în această lume ca un inadaptat. Lumea din jur este mult prea mult pentru el. Ei bine adevărul este că nu lumea din jur trebuie să se schimbe ci leneșul este cel care trebuie să facă mari schimbări de personalitate. Profilul sociologic al unui leneș este de a fi inadaptat. El nu este capabil să se adapteze la cerințele lumii din jur și veșnic își găsește scuze. Ceea ce este mai trist este că lenea este contagioasă. Nu vorbim aici de o boală care se ia prin respirație sau prin atingere ci mai mult prin faptul că odată ce am ajuns să intrăm în contact

[27] HTeBooks, *How to stop being lazy: 25 way to defeat laziness and procrastination* (HeteBooks, 2014).

[28] Este dovedit până și științific că lenea nu este un lucru bun. Ea ne face să fim cât se poate de molateci și de multe ori ne face obezi și suprapoderali. Tedința omului în sens psihologic este să fie un om sde acțiune dar de multe ori acțiunea lipsește din munca lui. Deși de multe ori stăm la birou sau lângă o anumită mașină nimic nu ne împiedică să practicăm un sport care să ne readusă pofta de viață. Când omul duce o viață statică de cele mai multe ori are impresia că viața este anostă și își pierde pofta de a mai trăi. Iată de ce este bine să ne învățăm să facem mișcare. Mai noi chiar și posturile de televiziune îi îndeamnă pe privitori să facă mișcare. Leneșul este o persoană care de multe ori tăriește într-un mediu morbid. Sunt unii care fiindcă au trecut prin mai multe necazuri sau chiar decesul unor rude apropiate nu mai simt nevoia de a face ceva. Ei bine trebuie să știm că munca este o datorie și o obligație morală de la care nu trebuie să ne tragem înapoi.

cu un leneș este posibil ca el să ne molipsească cu ideologia lui. Iată de ce nu prea este bine să ne găsim prieteni printre leneși fiindcă ei nu ne vor influența niciodată în bine. De fapt atunci când îl evităm pe leneș nu facem decât să îi facem un bine. Îi facem un bine fiindcă faptul că nu voim să avem de a face cu el deși am putea este ceea ce ne spune că în cele din urmă ceva este neânregulă cu el. Mai nou există o modă a lenei care este promovată de cultura de ghetto. În ghetto ei bine lenea este la ea acasă. Nimeni din ghetto nu vrea să muncească dar toată lumea vrea să consume. Așa se face că mai multe din cântecele rock și rap din zilele noastre au ajuns să promoveze în rândurile tinerilor un mesaj al lenei. Tinerii sunt îndoctrinați în zilele noastre să ducă o viață laxă și a delăsării în care alcoolul și sexul sunt cele mai importante valori. Trebuie să fugim de lene și să ne dăm seama că ea este un viciu social cu potențial nociv. Cu cât fugim de lene cu atât mai mult vom aprecia munca și în cele din urmă vom lega prietenii cu oameni ai muncii.[29]

CAPITOLUL 2

PĂCATUL EXPLOATĂRII PRIN MUNCĂ SAU AL SCLAVIEI

Competitivitatea este unul dintre cele mai vechi concepte din istoria omului. Competivitatea se manifestă la scară macro și la scară micro. Sunt țări care sunt în competiție una cu alta și care își dispută supremația. La fel de bine sunt mai multe persoane care sunt în competiție una cu alta și care doresc să dovedească superioritatea uneia față de alta. Că trăim într-o lume a competiției nu este nici o îndoială. Această stare de competiție este una care se manifestă prin întrecerile sportive. Se știe că în Grecia antică tinerii aveau multă energie și de multe ori disputele dintre ei se încheiau violent. Pentru a evita violența în Grecia antică s-au inventat așa zisele Olimpiade care erau întreceri sportive în care tinerii care aveau multă energie erau liberi să se întreacă unii cu alții pe cale pașnică. Devine evident Olimpiadele din Grecia antică sunt printre cele mai vechi întreceri sportive din istoria lumii. Totuși, deși în sine competitivitatea este un sentiment pozitiv fiindcă ea duce la autodepășire sunt mai multe categorii de competitivitate care sunt negative. Aceste categorii de competitivitate sunt cele pe care le vom discuta în rândurile care vor urma. Una dintre cele mai vechi modalități prin care competitivitatea se poate manifesta este sclavia. Sclavia a fost un fapt care a fost acceptat în antichitate. Era cât se poate de firesc pentru omul antic ca oamenii să se împartă în oameni liberi și sclavi. Sclavul în antichitate era considerat ca un fel de animal de muncă. Dacă stăpânul decidea să ucidă scavul lui aceasta nu era considerată o crimă. Aceasta fiindcă stăpânul era cel care deținea autoritatea absolută asupra sclavului său sau mai bine spus drept de viață și de moarte.[30]

Pin urmare una dintre cele mai mari probleme sociale ale antichității a fost sclavia. Este destul de greu pentru noi cei de azi să ne imaginăm că în piețele publice antice nu se vindeau numai vegetale și animale ci la fel de bine și sclavi. Cine avea mai mulți bani în cele din urmă își putea cumpăra un sclav. Cumpărarea unui sclav era fără doar și poate un lucru identic cu cumpărarea unei mărfi. Deși mai mulți filosofi au fost conștienți că sclavia a fost un lucru rău totuși a trebuit să treacă mult până când ea a fost abolită. Una dintre cele mai mari contribuții în abolirea sclaviei a fost făcută de creștinism. Mai mulți împărați creștini odată ce au ajuns pe tron și-au eliberat toți sclavi. Abolirea sclaviei a fost în Europa un proces lent care s-a încheiat la începutul Evului Mediu. Dacă în antichitate sclavia a fost cât se poate de obișnuită ei bine la începutul Evului Mediu nu mai găsim nici un fel de urmă de scalvie. Totuși de ce spunem că scalvia este un lucru rău? Sunt unii care probabil că ar fi curioși să afle care sunt motivele pentru care sclavia este considerată un rău de creștinismul ortodox. Sunt în principal două motive pentru care creștinismul condamnă sclavia:

1. Dreptul de viață și de moarte pe care îl are stăpânul asupra sclavului;
2. Considerarea sclavului ca un animal de muncă.

---

[29] Roman Gelperin, *Addiction, procrastioantion and laziness: a proactive guide to the psichology of moitvation* (Independent Publishing, 2017).

[30] Scalvia este cea care ne face să ne dăm seama că doctrina biblică a căderii omului nu a fost o simplă invenție a Sfântului Prooroc Moise. Mai mult putem vedea că omul atât de mult a decăzut că a ajuns să îl considere pe semenul lui un sclav. Noi cei de azi ne facem că nu voim să știm că realitatea crudă a sclaviei dar adevărul este că sclavia a fost o realitate a antichității și nu numai. Sclavia s-a practicat și în America până la începutul modernității la vremea președintelui Abraham Lincoln. Este cu adevărat un lucru rușinos că omul a decăzut atât de mult că a ajuns să îi consdiere pe semenii săi ca fiind unii care sunt un fel de animale. Nici măcar animalele nu avem dreptul să le tratăm ca pe niște sclavi. Aceasta fiindcă animalele au fost lăsate de Dumnezeu cu viață și prin urmare ele trebuie să se bucure de iubirea și de respectul nostru. Trebuie să vedem legătura dintre sclavie și căderea omului de care vorbește Biblia fiindcă vom vedea că nimic din Biblie nu este o minciună.

În rândurile care vor urma vom insista mai mult pe acest al doilea aspect pe care îl aduce cu sine în discuție sclavia. Aceasta fiindcă după cum am spus în antichitate sclavii erau considerați un fel de animale de muncă. Trebuie să știm că în nici un fel nu putem să îl degradăm pe om la nivelul de a fi un simplu animal de muncă. Aceasta fiindcă a face aceasta este împotriva celor mai elementare reguli ale eticii și moralei creștin ortodoxe. Biblia și sfinții părinți ne spun că omul a fost creat *după chipul și asemănarea* lui Dumnezeu Tatăl. Prin urmare omul este chip al lui Dumnezeu. Poate să fie redus chipul lui Dumnezeu la simplul fapt de a fi un animal de muncă? Fără doar și poate că nu. În nici un fel nu putem să îl reducem pe om numai la atât. Trebuie să știm că există o anumită demnitate a omului de care este bine să ținem cont. Nu este în acest sens demn să facem dintr-un om un simplu cerșetor numai fiindcă așa ne cuvine nouă. Prin urmare în sensul demnității umane există anumite lucruri care nu pot să fie depășite. Nu trebuie să înțelegem că a vorbii de demnitatea omului în cele din urmă înseamnă a fi mândrii și orgolioși. Iată de ce în cele din urmă trebuie să fim realiști și să nu luăm omului ceea ce îi aparține de drept. Omul are și el o anumită demnitate umană cu care a fost înzestrat de Dumnezeu. Nici măcar smerenia nu poate călca peste această demnitatea a omului ce a fost lăsată de Dumnezeu Tatăl.[31]

Ori este cât se poate de adevărat că sclavia este un fapt care încalcă demnitatea omului. La cine i-ar place să fie un sclav? La cine i-ar place să fie considerat nimic mai mult sau mai puțin decât un simplu un animal de muncă? La cine i-ar place să fie ucis fără ca după aceasta cel în cauză să nu fie acuzat de crimă? Iată că avem aici sensul a ceea ce am denumit ca demnitatea omului. Sfinții părinți sunt unanimi în ceea ce privește pe om și natura umană în genere: nu trebuie nici să supraevaluăm pe om dar la fel de bine nici nu trebuie să îl ignorăm total pe om. În istoria umană omul din nefericire a căzut dintr-o extremă în alta și rare au fost momentele în care istoria a avut o înțelegere ortodoxă asupra omului. Ortodoxia trebuie să știm că nu este numai o noțiune relgioasă ci la fel de bine este una care ne ajută să înțelegem mai bine natura umană. A înțelege natura umană este un fapt care ne face să fim cât se poate de aproape de nevoile omului. Nu avem cum să ne ajutăm pe noi înșine dacă nu cunoaștem mai bine natura umană. Ea este cea care ne face să fim cât se poate de aproape de antropologie. În sens antropologic sunt lucruri care pot să fie făcute în ceea ce îl privește pe om și lucruri care nu pot să fie făcute. Scalvia este unul dintre lucrurile care nu pot să fie făcute în ceea ce îl privește pe om. Aceasta fiindcă trebuie să știm că omul are anumite drepturi date de Dumnezeu peste care nu putem să călcăm și care sunt inviolabile. A îl face pe semenul nostru un sclav sau mai bine spus a îl reduce la simplul nivel de a fi un sclav de muncă nu este un fapt care este conform cu natura umană. Este un lucru nefiresc de a ajunge să îl extermini prin slavie pe semenul tău. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că sclavia este un fapt nefiresc pe care trebuie să îl condamnăm și să nu îl lăsăm să apară în lumea noastră.[32]

Prin urmare sclavagia se leagă de muncă, tema cărții noastre. Aceasta fiindcă după cum știm sclavii erau folosiți ca animale de muncă. Sunt mai puțini cei care știu că cele trei mari piramide din Egipt care au fost un fel de morminte a unor faraoni (dintre care cele mau cunoscut a fost Keops) au fost construite cu sclavi. Cine ar fi voit să meargă și să aducă piatră prin zăpușala deșertului? Evident că nimeni. Așa se face că pentru piramide s-au folosit mai multe zeci de mii de sclavi. Piarmidele au voit să fie un fel de semn lăsat peste timp și peste secole a măreției pe care au reprezetat-o faraonii și epoca loc de glorie. Se știe că în timpul construcției piramidelor mai mulți sclavi au murit. Aceasta fiindcă blocurile de piatră pe care le-au folosit egiptenii pentru piramide erau destul de mari. Avem aici un exemplu cât se poate de clar a ceea ce a însemnat sclavia în antichitate. Unii dintre oameni nu erau considerați nimic mai mult sau mai puțin decât simpli sclavi. Că scalvia este un lucru împotriva naturii nu este nici o îndoială. Era destul să te naști dintr-un sclav pentru ca în cele din urmă să fie și tu sclav pentru toată viața. Aceasta fiindcă în antichitate sclavia era un fapt care se transmitea din generație în generație. După cum starea de a fi om liber ajungea să se transmită din generație în generație ei bine la fel era și cu sclavia. Trebuie să fim cât se poate de siguri că pentru antichitate timp de mai multe sute de ani scalvia a fost considerată un lucru normal și firesc. Este cu adevărat ironic că un lucru atât de grosier și de

---

[31] George Kateb, *Human dignity* (Harvard, 2014).

[32] Antropologic trebuie să știm că omul are anumite drepturi. Mai recent aceste drepturi au fost ratrificate în ceea ce cunoaștem ca drepturile omului o cartă ce a fost ratificată de Națiunile Unite. Este bine să știm că în nici un fel nu trebuie să acordăm omului nici mai multe drepturi și nici mai puține drepturi decât i le-a dat. Sfântul psalmist David a fost cât se poate de clar când a spus că omul a fost creat cu mai puțin decât îngerii din cer. Prin urmare omul este o ființă care prin natura lui tinde spre îngeri, spre angelic. Putem să îl reducem pe om la simplul nivel de a fi un sclav? Fără doar și poate că nu. A practica sclavia este un păcat în sens creștin ortodox. Aceasta fiindcă nu este conform voii lui Dumnezeu a ajunge să îți exploatează semnul prin muncă. Cum este sclavia dacă nu o exploatare prin muncă? Se știe că în anitchitate doi stăpâni de sclavi vorbeau despre sclavii lor. Unul se plângea că fiindcă a lăsat ca sclavul lui să doarmă iarna în frig fără haine în cele din urmă sclavul a murit. Celălalt stăpân de sclavi l-a întrebat pe primul ce va face acum că sclavul i-a murit? Acesta i-a răspuns că: nu este nici o problemă fiindcă va cumpăra altul.

înjositor a ajuns să fie considerat de antecedenții noștrii antici un lucru firesc și obișnuit. Ei bine realitatea este că deși cei mai mulți dintre noi ajungem să asimilăm sclavia cu antichitatea și practica exploatării prin muncă, totuși au fost mai multe perioade în istoria lumii în care sclavia a ajuns să fie repusă în drepturi. Am vorbit că în America negrii erau luați din Africa și duși să muncească pe plantațiile de aici ca sclavi. Iată că trebuie să știm că sclavia a fost fără doar și poate o experiență ce a fost reânviată în America. Cu mare greutate în cele din urmă negrii au fost lăsați oameni liberi. Aceasta fiindcă s-a ajuns la concluzia că medievalii au procedat bine când au abolit sclavia. Sclavia din America ce era un fel de exploatare prin muncă a oamenilor de culoare a fost probabil una dintre ultimele mari izbuginiri ale scalviei în lumea noastră. Au mai fost cazuri izolate de sclavie în lumea modernă dar nici una de amploarea celei din America. De fapt unul dintre motivele pentru care a izbugnit războiul civil din America a fost problema sclaviei. Sudiștii susțineau că sclavia negrilor este un lucru bun fiindcă cineva trebuia să le muncească marile lor plantații și nordișii au fost cei care susțineau că sclavia trebuie să fie abolită. În cele din urmă conflictul s-a încheiat prin abolirea sclaviei.[33]

O nouă izbugnire a ideii de sclavie a apărut în perioada celui de al doilea război mondial. Știm că naziștii au fost cei care au lansat idea unei rase superioare din care se trăgeau germanii. A fost rasa ariană, rasă care în viziunea lui Hitler și a naziștilor era rasa care trebuia să conducă lumea sau mai bine spus să stpânească peste lume. În acest sens nazismul a fost cea mai mare mișcare socială și politică cea a susținut rasismul. În viziunea nazistă toate popoarele lumii trebuiau să se plce și să devină un fel de sclavi ai rasei ariene sau mai bine spus a rasei germanice. Știm că această problemă rasială a fost cât se poate de serioasă în prima jumătate a secolului al XX-lea. În viziunea nazistă lumea se împărțea în două categorii:

1. Rasa ariană (germanică) care era menită să stăpânească
2. Restul raselor care erau menite să fie sclave.

Este evident că o astfel de viziune nu numai că era greșită dar nu putea să nu ducă la un conflict armat. Din cauza ideologiei raisale naziste în cel de al II-lea război mondial și-au pierdut viața mai bine de 50 de milioane de oameni. Lucrurile ar fi fost bune dacă s-ar fi oprit aici dar ele nu s-au oprit aici. Știm că pentru a susține un război mondial Germania avea nevoie de mână de muncă ieftină. Așa se face că Hitler și partidul nazist au declarat rasa evreiască ca fiind una inferioiară ce merită să fie exterminată. Aceasta a dus la apariția a ceea ce cunoaștem ca lagărele de exterminare. Era vorba de o exterminare prin muncă. Mai bine de 6 milioane de evrei au fost exterminați în lagărele de concentrare de pe teritorul Germaniei. Evreii au devenit mai rău decât sclavii. Ei trebuiau să muncească și când se considera că nu mai sunt de folos în cele din urmă erau gazați sau spânzurați. Cum se face că în plin secolul al XX-lea sclavia a reapărut în istoria umanității? Manualele de istorie ne spun că sclavia a încetat odată cu Evul Mediu. Se pare că nu a fost chiar așa. La nici 70 de ani distanță de timpurile pe care le trăim sclavia a fost practicată în masă și mai bine de 6 milioane de evrei sclavi au fost uciși în mod tragic.[34]

Manualele de istorie pe care le învățăm în școală ne spun că slavia a fost un fapt care a ținut de antichitate și uneori se mai recunoaște că și în America sclavia a fost practicată pe plantațile sin sud. Totuși, istoria tace chitic când aducem în discuția pe naziștii secolului al XX-lea când mai bine de 6 milioane de evrei au fost exterminați prin muncă. Aceasta ca să nu mai vorbim de Rusia lui Stalin. Stalin, unul dintre cei mai mari dictatori din istorie, a fost cel care a introdus în Rusia așa numitele gulaguri în care erau adunați cei care se opuneau regimului sovietic. Gulagul nu este nimic mai mult decât o versiune rusească la lagărului de exterminare german. Mai multe milioane de ruși și nu numai și-au găsit sfârșitul în gulaguri. Dacă este să ne gândim la Basarabia se știe că mai toți cei care s-au opus desprinderii Basarabiei de România au fost luați de Stalin din Basarabia și exterminați în gularurile din Siberia. Șansele de a scăpa din gulag erau destul de mici. Aceasta fiindcă cel care era dus în gulag era considerat un dușman al poporului și în cele din urmă trebuie să fie exterminat prin muncă. Gulagul a fost o modalitate prin care Uniunea Sovietică a lui Stalin a reușit să inducă teroare în statele sovietice membre ale uniunii. Aceasta fiindcă au fost mai multe state care s-au opus să fie asimilate de marea Uniune

[33] Jennifer A. Glancy, *Slavery in early Christianity* (Fortress Press, 2006).

[34] Pentru a susține ambițiile lui Hitler de a cucerii lumea nu numai evreii ci și restul teritoriilor cucerite ajungeau să fie transformate în industrie de război care să muncească în folosul armatei nazite. Evreii prin urmare dacă nu erau exterminați în camerele de gazare, erau exterminați prin muncă. Idea nazistă a fost ca nici un evreu să nu mai iese viu din aceste lagăre. Istoria se cunoaște că numai într-un singur lagăr evreii au reușit să scape (Sobibor). Iată prin urmare că doar în secolul trecut sclavia a apărut din nou în lumea noastră și a susținut ea trebuie să fie repusă în drepturi. Probabil că dacă Hitler ar fi câștigat războiul azi am fi trăit într-o lume în care sclavia ar fi un lucru acceptat și recunoscut de toată lumea. Este totuși un lucru ce trebuie să fie chestionat mai mult că în secolul al XX-lea au fost unii care au ajuns să reaplice sclavia în lumea noastră.

Sovietică. Devine evident că gulagul a fost un loc al sclaviei. Din nou avem și aici un caz în plin secol al XX-lea când sclavia a ajuns să fie practicată și să fie pusă în acțiune. Să fie sclavia un fel de practică recurentă în istoria umană? Cel mai probabil nu dar aceasta ne spune că nu trebuie să credem că deși umanitatea a avansat în plan tehnologic și științific nu înseamnă că ea s-a schimbat fundamental. La fel ca în antichitate și în zilele noastre sunt unii care au sufletele pline de răutate și de ură și ajung să îi transforme pe semenii lor în sclavi.[35]

Se spune că un ucenic ucenicea pe lângă un părinte bătrân care era făcător de minuni. Lângă pustia lor era un sat. Într-un an o foamete a dat peste acel sat. Mulți săteni veneau la părintele cel bătrân și cereau de mâncare.

- Părinte nu aveți nici o bucată de pâine?

- Am, cum să nu am fiul meu.

- Vai părinte să îmi dați și mie că nu mai știu ce să fac de foame.

- Ia de aici și dă și la restul.

-Bogdaproste,[36] Domnul să primească părinte.

La început ucenicul a nu a spus nimic, dar văzând că proviziile lor scad în cele din urmă s-a decis să vorbească cu părintele său.

- Părinte să știți că nu îmi convine.

- Ce nu îți convine fiul meu?

- Că tot dați de mâncare la săteni.

- Dar de ce fiul meu?

- Păi o să ajungem muritori de foame.

- Domnul ne va ajuta fiul meu.

- M-am gândit să împărțim pâinea în două.

- Bine. Dacă așa vrei tu.

- Dacă vreți să dați din partea sfinției voastre nu mă supăr dar din partea mea eu nu mai dau nimic.

- Dacă așa ai hotărât așa să fie, a spus bătrânul cu mare dragoste.

Timpul a trecut și ucenicul a putut vedea că deși bătrânul lui dădea de mâncarea lui în mod miraculos mâncarea lui se îmulțea pe când a lui se împuțina.

- Părinte să știți că vreau să îmi cer iertare, a început ucenicul.

- Iertare pentru ce fiul meu?

- Fiindcă am zis că vreau să împărțim mâncarea în două.

- A, pentru aceia.

- Da. Mi-am dat seama că greșit.

- Domnul să ne miluiească pe toți.

Era într-o dimineață când ucenciul s-a dus în cămară și a putut vedea că era aproape goală. La ușă a venit un alt sătean să ceară de mâncare. Ucenicul a ieșit să vorbească cu el.

- Părinte nu aveți ceva de mâncare? A început săteanul.

- Nu îmi pare rău.

- Părinte chiar nimic? Nu am mai mâncat de câteva zile.

- Ba aveam de mâncare pentru tine, a intervenit bătrânul.

- Cămara este aproape goală părinte, a răspuns ucenicul.

- Ai cercetat bine?

- Cum să nu.

- Mai mergi și mai uită-te odată.

Ucenicul s-a dus și de abea a putut să deschidă ușa cămarei fiindcă în mod miraculos la rugăciunile bătrânului se umpluse cu mâncare. De atunci uncenicul nu a mai ieșit din cuvântul părintelui său.

Prin urmare una dintre misiunile Bisericii Creștin Ortodoxe este să vegheze ca sclavia să nu mai fie niciodată introdusă în lumea noastră. Aceasta fiidncă după cum am spus slavia este un lucru înjositor și care nu este potrivit cu natura umană.[37]

Pilda de mai sus este una care ne spune că trebuie să știm că Dumnezeu Tatăl este alături de noi și chiar când siutațiile din jurul nostru par imposibile el va găsii o modalitate prin care lucrurile să se rezolve în favoarea

---

[35] Chris L. de Vet, *The unbound God: slavery and the formation of early Christian thought* (Routledge, 2017).

[36] Bodgaproste este o expresie slavonă și înseamnă în special mulțumesc sau Domnul să primească.

[37] Stephen Patterson, *The forgotten Creed: Christianity's struggle against bigotry, slavery and sexism* (Oxford, 2018).

noastră. Nu trebuie să credem că vom ajunge cu toți creștinii ortodocși făcători de minuni ca bătrânul călugăr din pilda de mai sus ci mai bine spus să ne dăm seama că au fost și cazuri în care acolo unde neputința a fost mare în cele din urmă Dumnezeu Tatăl a intervenit și a schimbat un lucru imposibil într-uunl posibil. Trebuie să avem credință în Dumnezeu Tatăl mai mult. Aceasta este și motivul pentru care există în Biserica Creștin Ortodoxă rugăciuni pe care le putem spune la începutul lucrului și mai apoi dacă voim putem să îi mulțumim lui Dumnezeu la final că a ajuns să ne ajute să terminăm lucru cu bine. Trebuie să avem mai multă încredere în Dumnezeu Tatăl fiindcă în acest mod în cele din urmă ne eliberăm de grija muncii. Psalmistul David spunea în pasalmii săi că în zadar se ostenește omul să ridice casa lui dacă nu o va ridca Dumnezeu. Prin urmare Dumnezeu Tatăl nu stă departe de cel care muncește. Am ajuns în zilele noastre atât de indivudialiști că nu îi mai cerem ajutorul la muncă lui Dumnezeu fiindcă ne consdierăm singurii care putem să facem munca. Agricultorii din vechime erau unii care munceau pe câmp în timp ce în gând se rugau. Unii dintre ei chiar făceau mentanii din loc în loc în timp ce munceau pentru a își educa trupul și mintea să fie centrate pe Dumnezeu Tatăl. Iată prin urmare că avem înaintași de la care putem să învățăm.[38]

După cum am arătat în rândurile de mai sus sclavia este un lucru rău fiindcă îl transformă pe om într-un animal de muncă. Trebuie să știm că în nici un fel nu trebuie să îl reducem pe om la un simplu instrument. Omul este mai mult decât o ustensilă pe care o folosim pentru ca mai apoi să o aruncăm la coșul de gunoi. Aceasta fiindcă trebuie să știm că munca este un fapt care este numai o parte din viața omului. Ori este adevărat că în cazul sclaviei de cele mai multe ori omul este transormat într-un instrument de muncă și nimic mai mult. Este cu adevărat un păcat să îl transformăm pe om într-o simplă unealtă de muncă. Aceasta fiindcă nu este corect. Este ca și cum am schimba toată apa bună de băut în apă clocită. Fără de nici o îndoială că în acest mod în cele din urmă se pierde tot sensul apei. Mai nou lumea se confruntă cu ceea ce se cunoaște ca sclavia sexuală. Ce este sclavia sexuală? Sclavia sexuală este atunci când o persoană este răpită din mediul ei și dusă într-o țară străină sau o regiune străină și pusă să se prostitueze. Sunt mai multe filiere care practică sclavia sexuală și ea este cu adevărat una care este menită să ne dea de gândit. Trebuie să ne dea de gândit fiindcă chiar dacă se manifestă numai la nivel sexual în cele din urmă este vorba tot de sclavie. În sclavia sexuală mai ales femeia ajunge să fie privită ca o simplă bucată de carne pe care ajugi să o folosești pentru ca mai apoi să te descotorosești de ea. Prădătorii sexuali în general se concentrează în spre țările sărace în care femeile sunt în lipsă de bani. De cele mai multe ori le propun un serviciu într-o țară mai bogată pe care femeia ajunsă la disperare îl acceptă. Odată ajunsă în țara cu pricina tratamentul se schimbă și ea devine o unealtă de produs bani fiind pusă să se prostitueze. Îi sunt recrutați clienți care dunt dispuși să plătească bani pentru a întreține relații sexuale cu ea. Nu trebuie să confudăm o sclavă sexauală cu o prostituată. Aceasta fiindcă sclavele sexuale sunt puse să muncească cu amenințarea cu moartea sau cu bătaia. Lupta cu scalvia sexuală este una cât se poate de grea și sunt din ce în ce mai puțini cei care cred că ea poate să fie combătută.[39]

Sclavia sexuală este adevărat că nu se manifestă numai în lumea civilizată ci la fel de bine și în lumea islamică. Știm că în lumea islamică un bărbat are dreptul să se căsătorească cu mai multe femei. Este ceea ce teologia morală denumește ca poligamie. Este în acest sens de înțeles că la islamici se acceptă numai căsătoriile unui bărbat cu mai multe femei și nu căsătoriile uniei femei cu mai mulți bărbați. Nu este aceasta o formă de sclavie sexuală? Adevărul este că da. Mai toate femeile musulmane sunt crescute într-un climat fanatic în care li se spune că vor merge în iad dacă nu vor accepta să fie o soție între mai multe alte soții. Avem aici fără doar și poate un caz de sclavie sexulă în care femeia nu numai că este depersoanlizată dar ajunge să fie considerată un fel de obiect de decor din casa bărbatului musulman. Pentru lumea muslmană poligamia este un un lucru firesc. Aceasta fiindcă ei consideră că femeia este mai multe un fel de sclav al bărbatului. De fapt trebuie să avem în vedere că însuși Mohamed, fondatorul islamului a fost căsătorit cu o fată de 13 ani. În termenii moralei creștine aceasta este una act de pedofilie. Ei bine se pare că pentru musulmani a fost un act de evlavie și de credință în Alah. Sclavia sexuală este practicată la scară mare în lumea islamcă și se pare că pentru morala islamică nu este

---

[38] Deborah D. Deford, *Life under slavery (Slavery in the Americas)* (Facts on File, 2006).

[39] Este adevărat că mai multe victime ale sclaviei sexuale au ajuns să își piardă viața în proces. Aceasta fiindcă ele au amenințat cu poliția sau cu interpolul și prin urmare prădătorii sexuali s-au văzut nevoiți să le închidă gura odată pentru totdeauna. Trebuie să fim cât se poate de precauți cu sclavia sexuală fiindcă există rețele de sclavie sexuală la nivel internațional care se ocupă cu exploatarea sexuală. La fel de bine sunt rețele care răpesc copii pentru a ajunge să le facă "deliciile" pedofililor. Nu este deloc de glumit cu traficul de ființe umane fiindcă sunt și oameni bolnavi mental care văd în femei și în copii nimic mai mult decât un produs de carne. Iată că avem aici încă un caz de muncă neortodoxă. Este cu adevărat neortodox să ajungi să consideri viața unui femei sau a unui copil cât prețul unei prostituate fiindcă știm că viața în cele din urmă nu are nici un preț. Ei bine sunt și unii pentru care viața nu costă mai mult de câteva mii de euro sau de dolari.

nici o problemă. Noi creştinii ortodocşi avem datoria de a propovădui ceea ce este moral şi ceea ce este pe palcul lui Dumnezeu Tatăl. Niciunde Iisus nu ne-a spus ca să transformăm femeile în sclave sexuale. Aceasta fiindcă nu este firesc să fie aşa şi la fel de bine nu este moral. Trebuie să ştim că fiindcă sunt create de Dumnezeu Tatăl şi femeile sunt chip şi asemănare cu Dumnezeu Tatăl şi nu putem să le reducem la statutul de nişte simple marionete sexuale. După cum am spus este adevărat că sunt şi femei care din proprie iniţiativă ajung să se prostitueze. Aceasta fiindcă ele nu vor să muncească. Pentru femei dar nu numai (prostituatul masculin se numeşte gigolo) la fel de bine munca poate să fie evitată prin prostituţie. Sunt oraşe ale lumii în care există o întreagă industrie a prostituţiei. Este greu să lupţi cu această industrie fiindcă de multe ori prostiuatele sunt persoane care s-au vândut pe ele diavolului. Deşi nu sunt conştiente cele mai multe prostituate fac un lucru ce este pe placul diavolului. Istoria cunoaşte şi prostituate care s-au pocăit şi care au devenit sfinte, dar aceste cazuri sunt o excepţie. Dacă este să vorbim de cazul Sfintei Maria Egipteanca credem că avem o imagine cât se poate de clară referitor la aceasta. O femeia care a căzut din propria ei inăţiativă în prostituţie cu greu mai poate să fie întoarsă de la calea ei fiindcă ea consideră că face ceva care este util societăţii şi că de fapt prestează o muncă în toată regula. Se amăgesc prostituatele care cred că prostituţia este o muncă în adevăratul sens al cuvântului.[40]

Mai nou filosofii au ajuns să vorbească şi de un om al muncii pe care ei l-au denumit ca homo faber. Cine este homo faber? Este omul care este capabil să facă unelte de muncă şi prin ele să ajungă să stăpânească mediul înconjurător. Este evident că homo faber, omul uneltelor este un om al muncii. Aceasta fiindcă nu poţi să faci unelte fără să ajungi să le pui în practică adică să munceşti. Au fost mai mulţi filosofi care au vorbit despre homo faber, omul muncii dintre care s-a remarcat francezul Henri Bergson. Iată ce spunea el despre homo faber: „dacă am putea să ne lipsim de orgoliu, dacă pentru a ne defini specia am respecta ceea ce istoria şi preistoria ne înfăţişează drept caracteristică statornică a omului şi inteligenţei, n-am mai vorbi poate de homo sapiens, ci de homo faber."[41] Ceea ce este important pentru noi să evidenţiem în aceste rânduri este că au fost filosofi care l-au definit pe om ca fiind o fiinţă care munceşte. Că munca este un act fundamental din viaţa omului nu poate să fie nici o îndoială. Ceea ce este mai tragic este că din cele mai vechi timpuri omul a preferat să nu muncească el ci mai bine spus să îi facă pe semenii lui să muncească pentru el. Aşa se face că omul a ajuns să fie un exploatator pentru om. În toate şcolile din zilele noastre copii sunt învăţaţi că exploatatea omului de către om este un lucru rău. Cu toate acestea adevărul este că în lumea noastră s-au făcut puţini paşi în spre a se elimina exploatarea omului de către om. Este mult mai comod ca tu să stai şi alţii să muncească pentru tine. După cum ştim când avem de a face cu munca în colectiv cineva trebuie să fie un fel de supraveghetor al muncii sau mai bine spus un organizator al ei. Ei bine aşa s-au născut în câmpul muncii şefii sau cum sunt cunoscuţi ei în zilele noastre drept patroni. Şeful este unul care de cele mai multe ori nu munceşte. Nu munceşte fiindcă el este unul care este pus să analizeze situaţia din câmpul muncii şi să dea ordinele cele mai eficente pentru ca munca să ajungă să fie eficentă şi să dea randament maxim.

Cu toţii avem un şef la muncă de care ascultăm şi pe care dacă nu îl ascultăm ajungem să fim penalizaţi sau uneori chiar să ne pierdem locul de muncă. Realitatea este că sunt mulţi şefi care abuzează de poziţia pe care o au. Abuzează fiindcă a fi şef aduce cu sine ceea ce am putea denumii ca starea de a fi în control sau starea de a avea autoritate maximă. Sunt mai mulţi şefi care îi tratează pe cei mai mici decât ei ca piesele unui joc de şah pe o tabletă. El este cel care este în controlul jocului şi poate să elimine în orice moment vrea pe muncitorul simplu care nu este ascultător şi obedient. Este fără doar şi poate adevărat că aici avem de a face cu o situaţie de exploatare prin muncă. Din cele mai vechi timpuri omul a ajuns să fie exploatat de semenul său prin muncă. Aceasta nu implică cu sine sclavia care ştim că este cea mai mare faptă de exploatare prin muncă. Ceea ce trebuie să ştim este că deşi unii sunt şefi la locul din muncă aceasta nu trebuie să îi transforme în adevărate ustensile de exterminare. Sunt fabrici în care un simplu cuvânt rău spus de muncitor poate să ducă la concedierea lui. În ceea ce priveşte concedierile realitatea este că trăim timpuri în care omul în sine nu mai preţuieşte mult. Am ajuns să trăim într-un mediu în care omul maşină este mult mai căutat decât omul normal. În marele hale industriale ale lumii realitatea este că şeful nu mai ajunge să îşi privească subalternii ca persoane ale muncii ci mai mult ca persoane maşină. Maşina este un aparat care nu gândeşte ci numai execută ce comenzi i se dau. Ei bine realitatea este că în spre un om de acest fel de cele mai multe ori se îndreaptă societatea noastră. Acest fapt a fost prezentat de mai multe romane şi chiar unele filme. Omul maşină este un om care merge la muncă şi care nu

[40] Benedicta Ward, *Vieţile sfintelor care mai înainte au fost desfânate* (Sibiu, 2007 reeditare).
[41] Henri Bergson, *Evoluţia creatoare* (Editura Institutul European: Iaşi, 1998), p. 137.

pune întrebări, nu face prietenii cu colegii săi, nu se contrazice cu șeful său, nu consumă multă mâncare și este ascultător la comenzile care i se dau. Iată că sensul societății noastre industriale și cibernetice din zilele noastre ajunge să schimbe sensul existențial al omului. În cazul omului mașină fără doar și poate că nu mai putem vorbii de o viață normală și obișnuită. Aceasta fiindcă aceste om este o ființă ce nu mai știe care este identitatea lui adevărată. Este trist dar scriem aceste rânduri pentru a face pe șefii de muncă din zilele noastre conștienți că nu rebuie să îl confunde pe muncitorul simplu cu o mașină de muncă. Aceasta fiindcă muncitorul este o persoană cu sentimente, voință și rațiune în timp ce mașina nu este. Omul mașină nu este nimic mai mult decât un angrenat în mare lanț al producției. Că trebuie să se producă cât mai mult în zilele noastre nu este nici un dubiu. Totuși, se produce și de calitate? Realitatea este că omul mașină poate să producă mult dar el nu poate să producă și de calitate fiindcă numai omul persoană în cele din urmă dă randament maxim. Pentru ca omul să devină din persoană în om mașină șefii din fabricile de azi nu numai că sunt foarte autoritari dar la fel de bine vorbesc puțin cu angajații lor. Aceasta fiindcă relația cu ei trebuie să fie una strict profesională. În al doilea rând nu ai ce să vorbești prea mult cu omul mașină fiindcă el nu te înțelege oricum.[42]

Mai ales în societățile totalitare adevărul este că omul este depersonalizat prin muncă. El devine o pisă dintr-un mare angrenat care este adevărat că pentru a funcționa are nevoie de el. Sunt puțini cei care fac o asociere dintre muncă și totalitarism fiindcă de cele mai multe ori această legătură nu este ușor vizibilă ci este mai mult una care trebuie să fie făcute eforturi pentru a fi reperată. Totalitarismul este unul care se manifestă și prin muncă. El nu se manifestă numai prin privarea de libertate și dreptul la libera exprimare ci la fel de bine prin faptul că muncitorul nu este considerat nimic mai mult sau mai puțin decât un simplu instrument de muncă sau mai bine spus o mașină de muncă. În totalitarism muncitorul simplu nu ajunge să se bucure de munca lui. Nu ajunge să se bucure de rezultatele muncii lui fiindcă el muncește orbește pentru superiorii lui. Iată de ce este bine să știm care este raportul corect dintre totalitarism și muncă. În totalitarism deși nu se spune oficial muncitorul nu este nimic mai mult decât un sclav. Este un sclav fiindcă el nu are drepturi sau mai bine spus dacă are ei bine are unul singur: dreptul de a muncii. Societățile totalitare sunt cele care îl exploatează pe muncitorul și pe agricultorul de rând pentru a ajunge ca șefii și cei care susțin aparatul totalitar să se bucure de muncă. Iată cum în cele din urmă în societățile totalitare în cele din urmă este reânviată sclavagia. Că sunt mai multe societăți totalitare chiar în zilele noastre nu este nici o îndoială. Deși muncesc mult ei bine muncitorii nu se bucură de munca lor fiindcă statul se folosește de ei în alte scopuri decât propria lor bunăstare și prosperitate. Trebuie să fim cât se poate de realiști și să ne dăm seama că în cele din urmă la nivel înalt în care oamenii au funcții mari sunt puțini cei care ajung să se gândească la muncitorul simplu ca la o persoană. Muncitorul simplu nu este nimic mai mult decât un număr într-o mare masă de alte numere.[43]

Devine evident prin urmare că în nici un fel nu trebuie să cădem în greșala totalitasimului: acea de a îl face pe om un simplu instrument de muncă sau mai bine spus o mașină de muncă. Este foarte ușor ca în mediul industrial mai ales să ajungi să confunzi lucrurile. Este adevărat că în marile hale industriale la un moment dat nu mai poți distringe dintre om și mașină dar ceea ce este sigur este că cea mai mare greșală pe care am putea să o facem este să îl confundăm pe om cu o mașină. Că sunt mai mulți șefi ai combinatelor industriale care uită de această distincție nu este nici o îndoială. Se cunosc mai multe proteste și revolte populare în mediul de muncă în care muncitorul și-a pierdut de mult statutul de persoană și a devenit o simplă mașină de muncă. Șeful din zilele noastre este unul care la un moment dat ajunge să se rupă de realitate. El ajunge să creadă că în câmpul muncii omul nu este nimic mai mult decât o mașină. Aceasta fiindcă lucrând printre mașini este adevărat că muncitorul se poate mașiniza. Se poate mașiniza fiindcă el ajunge să fie un fel de mecanism care controlează o mașină. Trebuie să știm că mașinizarea omului nu este nimic mai mult decât o depersoanlizare a omului. Cum se manifestă depersonalizarea omului? Ea se manifestă prin faptul că omul ajunge să se vadă pe sine ca un sclav care singurul lucru este să asculte și să execute comenzi. De fapt aceasta este ceea ce orice mediu totalitar

[42] Man-Gon Park, *Work, learing and sustainable development: opportunities and challanges* (Springer, 2009).

[43] Iată unul dintre motivele pentru care totalitarismlul întotdeauna se va încheia cu un eșec: el nu mai tratează omul ca o persoană ci ca un instrument sau mai bine spus ca o ustensilă în slujba statului. Nici un om nu vrea să ajungă să fie atât de desconsiderat că nu mai este văzut ca o ființă personală ci mai mult ca un instrument. Este un fapt pe care mai toate soceitățile totalitare, indiferent de culoarea ideologică a totalitarismului pe care îl au. Când omul simte că este depersonalizat, că el este un fel de mașină ce este pusă în funcțiune opt ore pentru ca mai apoi să fie scoasă din priză pentru ca a doua zi să reânceapă același ritual, ei bine omul protestează. Aceasta fiindcă după cum am spus nu este în fierea lucrurilor ca omul să ajungă să fie o mașină. Omul este mai mult decât o mașină fiindcă el nu este numai trup biologic ci la fel de bine este și suflet. Iată de ce mai noi sunt în mediul munci mai multe sindicate care sunt puse să apere drepturile muncitorilor și a celor care își petrec viața îân mediul muncii.

dorește: muncitorul să execute și să nu ridice nici o întrebare. După cum am spus este cu adevărat un lucru tragic să ajungem să privim pe om ca o simplă mașină. Aceasta fiindcă este adevărat că omul este mult mai mult decât o simplă mașină. Că mașina a ajuns să își pună amprenta pe om în zilele noastre nu este nici o îndoială. Nu este nici o îndoială fiindcă de cele mai multe ori muncitorul uită care este sensul adevărat al mașinii: acea de a ușura munca omului. Prin urmare trebuie să știm că sensul adevărat al mașinilor este să facă viața muncitorului mai ușoară. Ei bine sub presiunile șefilor totalitari de multe ori muncitorul nu mai este privit ca unul care ajunge să muncească cu mașina ci ca unul care este asimilat cu mașina. Aceasta fiindcă sunt mulți șefi în locurile de muncă din zilele noastre care sunt cât se poate de abuzivi. Mașina nu este prin urmare una care ușurază munca omului ci mai mult este una care ajunge să îl definească. Șeful este unul net superior fiindcă el doar stă într-un birou și face calcule. El nu este o mașină ca restul muncitorilor ci este unul care gândește. Mașinile nu gândesc, prin urmare șeful este undeva sus la o distangă augustă față de simplii muncitori. Fără doar și poate că aceasta este realitatea la mai multe combinate industriale din zilele noastre care deși nu sunt unele ce trăiesc în totalitarism ajung să se manifeste totalitar prin șefi.[44]

După secolul al XX-lea, secol în care știm să s-a dat marea bătălie dintre comunism și capitalism în cele din urmă se pare că în secolul nostru, secolul al XXI-lea capitalismul a ajuns să învingă. Cei mai mulți dintre noi trăim în societăți care cu mare mândrie se denumesc pe sine ca fiind capitaliste. Avem motive să ne mândrim că suntem capitaliști? Realitatea este că la o privire atentă vom vedea că nu prea avem mtoive să ne mândrim cu societățile noastre capitaliste. Aceasta fiindcă este bine să știm că atât comunismul cât și capitalismul au avut ca ideologul lor pe una și aceiași persoană. Este vorba de cunoscutul satanist Karl Marx. Karl Marx este cel care a scris două cărți în care și-a exprimat ideologia lui politică. Prima carte este Manifestul comunist și a doua carte este Capitalul. Ceea cee ste mai trist este că Marx a scris și o a treia carte în care tot ce găsim sunt imne și poeme închinate diavolului (satan). Prin urmare este bine să știm că fondul pe care a fost elaborat capitalismul a fost unul satanic. Totuși, se pare că în practică capitalismul funcționază mai bine decât comunismul și aceasta a fost cel mai bine văzut în colapsul societăților comuniste de la sfârșitul secolului al XX-lea. Capitalismul este unul care adevărul este că îi permite muncitorului simplu să se bucure de roadele muncii sale cu o singură condiție: ca el să aducă profit. Noțiunea de profit este una fundamentală în capitalism. Aceasta fiindcă în cele din urmă nu poate să existe capitalism fără de profit. În aceste rânduri nu voim să facem o critică a capitalismului ci mai mult să prezentăm care este mentalitatea generică a muncii în zilele noastre. În zilele noastre muncitorul este de folos atâta vreme cât el aduce profit. În acest sens nu sunt făcute fabrici și uzine pentru a da curs nevoii de a muncii a omului ci mai mult pentru a scoate profit și a aduce cât mai mult câștig marilor patroni.[45]

Patronii din zilele noastre sunt de cele mai multe ori persoane intagibile la care legile omului simplu nu se aplică. Nu se aplică fiindcă el este unul care are o poziție socială mult mai înaltă și este unul care în nici un fel nu trebuie să fie considerat una cu restul. Așa se face că am ajuns să trăm într-o socitate în care discrepanța dintre patron și muncitorul simplu este tot mai mare. Patronul poate să aibă un salariu și de 10 sau de 20 de ori mai mare decât muncitorul său și aceasta nu este o problemă fiindcă el este creierul întreprinderii și el este cel care duce în cele din urmă întreprinderea înainte. Iată de ce este bine să știm că că o astfel de mentalitate este mincinonasă și trebuie să o respingem. Patronul adevărul este că este nimic fără de muncitorii lui obedienți. Patronul se gândește la muncitorii lui nu ca fiind persoane cu suflet și sentimente ci mai mult ca subiecți care pot să scoată profit. Dacă ei pot să aducă profit este bine și își pot păstra locurile de muncă. Dacă muncitorii nu sunt capabili să aducă profit ei bine vor fi trimiși în șomaj și concediați. Este cu adevărat un spectacol de prost gust ușurința cu care în lumea capitalistă se închid și se desființează fabrici și întreprinderi. Aceasta fiindcă angajații și niciodată patronul, au fost de vină. Este evident că mulți dintre patronii zilelor noastre sunt un fel de exploatatori. Ei sunt cei care se îmbogățesc rapid pe spinarea muncitorilor fără de care nici măcar nu ar putea

---

44 *Chockalingam Viswesvaran,* Role of General Mental Ability in Industrial, Work, and Organizational Psychology (Routledge, 2002).

45 Patronul din zilele noastre este de mai multe ori un fel de idol al muncii. El este unul care a trecut prin multe și care în cele mai multe situații a pornit de jos ca prin efort și sudoare în cele din urmă să ajuns sus și acolo să devină intangibil. Pentru aceasta patronul nu trebuie să fie niciodată contrazis de muncitorul simplu fiindcă nu este etic să fie așa. Sunt mai mulți mari patroni de corporații care pe lângă faptul că sunt milionari și uneori miliardari sunt persoane care au în jurul lor un fel de halo mitologic. Ei sunt persoanele care cunosc realitatea de la locul de muncă a muncitorului dar în nici un fel nu trebuie să fie deranjați fiinddcă sunt mult prea ocupați să se intereseze de muncitorul simplu. Aceasta fiindcă muncitorul simplu nu are nici un acces la lumea patronului. Aceasta fiindcă dacă nu ar fi patronul în cele din urmă muncitorul și-ar pierde locul de muncă. Marea majoritate dintre muncitori văd că există o mare discrepanță dintre modul lor de viață simplu și extravaganța patronului. Totuși le este frică să își ia patronul la întrebări fiindcă aceasta duce la pierderea locului de muncă.

exista întreprinderea. Avem aici fără doar și poate de a face cu o răstălmăcire cât se poate de cruntă a realității muncii. Așa se face că de mai multe ori în societatea capitalistă auzim de greve și de proteste pe care muncitorii simpli le fac contra patronilor lor. Aceasta fiindcă este evident că patronii din lăcomie nu vor da salarii pe cât se cuvinte muncitorilor. Este logic ca un muncitor să ajungă să trăiască la standardele la care trăiește patronul său. Ei bine în societatea capitalistă aceasta are loc de foarte puține ori. Are loc de puține ori fiindcă patronii de azi impun mari diferențe dintre ei și muncitori. Muncitorii simpli sunt oameni needucați și oameni ignoranți și chiar dacă ar fi educați în cele din urmă aceasta nu contează foarte mult fiindcă ei nu sunt la fel de importanți ca ei patronii. După cum am spus, deși trăim în secolul al XX-lea adevărul este că lumea de azi este una care este departe de a fi eliminat exploararea omului de către om. Ce sunt marii patroni din zilele noaste decât niște exploatatori a omului de către om? Cum se face că ei trăisc în lux în timp ce muncitorii sunt plătiți cu un salariu derizoriu? După cum spunea Orwell în celebrul său roman Ferma animalelor, într-o fermă toate animalele sunt egale numai că unele animale sunt mai egale decât restul.[46]

Se spune că undeva pe un drum de munte greu accesibil călătorea un om. La un moment dat el s-a întâlnit cu o fetiță care ducea în spate un băiat.

- Bună ziua micuțo.
- Bună ziua domnule.
- Ce faci tu?
- Sunt bine mulțumesc.
- Dar încotro mergi?
- Merg spre casă domnule.
- Este departe casa ta?
- Nu chiar.
- Trebuie să îți fie greu.
- De ce domnule?
- Păi să cari acea povară în spatele tău.
- Nu este nici o povară domnule.
- De ce?
- Nu este nici o povară domnule fiindcă acesta din spatele meu este frățiorul meu.

Se zice că fetița și-a continuat eroic drumul cu frățiorul ei în spate.

Am spus întâmplarea de mai sus pentru a aduce în atenția cititorului faptul că acolo unde există legătură între oamenii muncii în cele din urmă munca nu mai este o povară. Este cu adevărat greu acceptabil pentru un om al muncii când pentru prima dată ajunge să intre în hala de muncă din fabrica lui să își dea seama că acolo își va petrece următorii 30 sau 40 de ani de viață. Totuși, dacă muncitorul este bine motivat psihologic în cele din urmă își va da seama că nu este nici o povară. El muncește pentru a se întreține pe sine și pe familia lui.[47]

Trăim vremuri în care munca se depreciază. Nu este o vorba de o depreciere calitativă fiindcă în marile fabrici se muncește de multe ori non-stop ci este mai mult o deprecieze psihologică. Aceasta fiindcă în zilele noastre muncitorul a ajuns să muncească cu convingerea că trebuie să își zdruncine concurentul. Sunt în acest sens adevărate bătălii pe piață între diferitele fabrici care produc diferite accesorii industriale. Nu că am fi împotriva concurenței ci mai mult suntem împotriva lăcomiei. Sunt mulți patroni din zilele noastre cât se poate de lacomi. Ei se gândesc că tot ceea ce este importat este ca ei să se extindă pe spinarea altora și că aceasta nu este în nici un fel o situație negativă. Concurența care trebuie să existe în economia de piață nu înseamnă că dacă un productor nu scoate produse de cea mai înaltă calitate el trebuie să fie eliminat total de pe piață. Ei bine este ceea ce are loc în zilele noastre. În zilele noastre muncitorul este crescut cu idea că trebuie să muncească trup și suflet pentru a elimina orice competiție de pe piață. Așa se face că de multe ori se recurge la metode neortodoxe cu am fi spionajul economic și șantajul. Dorința de a te îmbogății nu este una care este congruentă sau mai bine

46 George Orwell, *Ferman animalelor* (București, 1992).

47 Este adevărat că trăim vremuri în care mai ales în țările din estul Europei s-a ajuns la ceea ce am putea denumii ca o *criză a muncii.* Nimeni nu vrea să muncească dar cu toții se consideră persoane care merită să se îmbogățească. Munca prin urmare nu este făcută în mod cinstit ci este mai mult o metodă de a ajunge să profiți de pe alții. Este cu adevărat o maladie cumplită a zilelor noastre dorința de a scoate profit cu orice preț. Sunt mari corporații internaționale care au ajuns să falimenteze întregi regiuni și uneori țări întregi pentru a scoate profit. Nici o mare corporație nu investește dacă știe că nu vor scoate profit. Așa se face că această mentalitate a ajuns să facă din marile corporații ale lumii un fel de animale de pradă. Este regula care spune că *peștele mai mare îl mănâncă pe peștele mai mic*. Iată de ce nu putem să rămânem indiferenți în fața unei astfel de situații și trebuie să luăm atitudine. Munca trebuie să fie un fapt care să fie echitabil. Nu poți să muncești mult și să nu fi plătit pentru munca pe care ai făcut-o.

spus egală cu dorința de a îți elimina concureții. Cocurenții nu trebuie să fie eliminați fiindcă au produse mai slabe decât tine ci mai mult fiindcă ei sunt o cale în drumul patronului spre profit. Este evident că sunt puțini patroni și mari patroni care vor recunoaște că își exploatează muncitorii. Aceasta fiindcă dacă ar face-o fără doar și poate ar da dovadă de slăbiciune. Patroni din zilele noastre sunt de multe ori marii oameni de afaceri pe care îi putem vedea că fac joglări financiare pentru ca în cele din urmă să îi vedem la buletinele de știri că au fost arestați și închiși pentru cine știe ce fraudă. În această luptă pentru îmbogățire a patronilor și a oamenilor de afaceri de cele mai multe ori muncitorii simplii sunt simple cazualități. Iată de ce este bine să știm că trebuie să fim mult mai atenți cu ceea cee este uman în muncă fiindcă numca este un fapt care ține de umanitatea fiecăruia dintre noi. Este adevărat că munca poate să îl dezumanizeze pe om atunci când el vede în muncă o modalitate de a a profita pentru a te îmbogății. O astfele de viziune asupra muncii este eronată fiindcă după cum am spus în această lume omul a fost lăsat de Dumnezeu să muncească pentru a se putea întreține și pentru a putea să supraviețuiească materialicește.[48]

O altă manifestare a expoloatării prin muncă este în zilele noastre ceea ce am ajuns să cunoaștem ca fiind: războiul economic. Ce este războiul economic este un lucru pe care nu toată lumea știe bine să îl definească. Ceea ce s-a putut vedea mai ales în modernitate este că de multe ori poți să distrugi o țară nu prin război armat ci mai multe prin economie. Dacă o țară nu are o economie solidă ei poți foarte bine să cucerești acea țară prin falimentarea economică. Sunt mai multe mari țări care în zilele noastre sunt în război cu alte țări dar nu în termeni armați ci în război economic. Dacă ajungi să distrugi economia unei țări în cele din urmă ai făcut mai mult rău aceleși țări fiindcă ai aruncat-o în sărăcie. Iată de ce este bine să știm că războiul economic este la fel de bine o realitate care ține de exploatarea omului de către om. Sunt mai multe țări care au o economie puternică și care pentru a ajunge să dețină supremația asupra altor țări care nu sunt la fel de puternice economic ca ele ajung să falimenteze principalele ramuri ale economiei. În acest mod în cele din urmă se ajunge la faptul că muncitorii sunt puși să lucreze pentru țările puternic economice la jumate de salariu sau uneori la și mai puțin. Războiul economic este unul mai grav decât războiul armat fiindcă dacă în războiul armat mor câteva mii sau poate sute de mii de oameni, ei bine în războiul economic pot să diapră milioane de vieți. Aceasta fiindcă dacă într-o anumită țară economia nu mai funcționeză și este una falimantară în cele din urmă este adevărat că milioane de vieți nu vor mai avea din ce să trăiască. Iată prin urmare care sunt pe termen lung efectele războiului economic. Vedem că în zielele noastre cei care dețin o economie puternică în cele din urmă ajung să fie stăpânii lumii. Sunt stăpânii lumii fiindcă ei sunt cei care devin factorul de decizie dintre cine trebuie să trăiască și cine trebuie să moară.[49]

Lumea viitorului în sensul muncii nu este deloc o lume roz. Nu este o lume roz fiindcă sunt din ce în ce mai puțini cei care își dau seama că lăcomia a ajuns să prindă adevărate forme economice în zilele noastre. Așa numitul consumism care a ajuns să caracterizeze societățile din occident este o formă de lăcomie. Omul nu trebuie să muncească din lăcomie ci mai mult el trebuie să muncească în mod rațional. Această afirmație este una asupra căreia vom ajunge să insistăm în capitolul care va urma. Prin urmare este bine să știm că exploatarea omului de către om tot mai există și în zilele noastre. Cei mai mulți mari magnați ai lumii au ajung să își ascundă lăcomia sub masca concurenței. Ei sunt cei care susțin că economia de piață este una care se bazează pe concurență. Așa se face că în cele din urmă ei ajung să își falimenteze rivalii economici. Sunt multe cazuri în care rivalii erau mult mai buni decât ei prin produsele pe care le făceau dar fiindcă lăcomia este una care este dominată în economia capitalistă adevărul este că marii magnați nu au nici un fel de remușcare când își elimină de pe piață rivații. Este cu adevărat un joc murdar și care ne face să ne ridicăm mari semne de întrebare despre cum va arăta în viitor economia lumii de azi. Lăcomia în sens economic se manifestă prin dorința de a monopoliza și de a câștiga cât mai mult în cel mai puțin timp. Iată cum am ajuns să trăim într-o lume în care nimeni nu mai vorbește deschis despre exploatarea omului de către om dar fără să vrem suntem în situația de a

---

[48] Marc J. Scabraco, *The handbook of work and health psychology* (Wiley, 1996).

[49] Se știe că mai nou între Occident și Orient există un război economic ce se vrea să fie unul sodat cu supremație Occidentului. Occidentul fiindcă în mare este o societate consumistă și materialistă de mult nu mai simte nici un fel de legătură cu Orientul. Știm că la origini Occidentul s-a desprins din Orient dar în zilele noastre realitatea este cu totul alta. S-a ajuns la stadiul în care Occidentul și-a renegat deplin și total apartenența la Orient și trăiește ca și cum nu ar mai avea nici un fel de legătură cu Orientul. Este un fel de renegare a originilor. Este trist că nu Occidentul nu își dă seama că nu ar fi putut exista dacă nu era Orientul care î îi ofere o schemă pe care să se poată dezvolta. Așa se face că în zilele noastre marile companii Occidentale au ajuns să privească Orientul ca un fel de teren virgin din care te poți îmbogății. Orientul Mijlociu nu este interesant pentru cultura și pentru vestigiile sale arheologice ci mai mult pentru petrolul care îl deține. Mai multe state occidentale au dus războaie în Orientul Mijlociu pentru petrolul care există acolo.

ne mânca unii pe alții asemenea rechinilor. În lumea afacerilor patronii cei mai buni sunt cei care ajung să își elimine concurenții fără de nici un fel de remușcare. Remușcarea este pentru patronii de azi un semn de slăbiciune. Nu contează că ai lăsat pe drumuri 10000 sau 100000 de oameni ceea ce contează este că în cele din urmă tu au ajuns să te îmbogățești. Mai toate afacerile din zilele noastre sunt cât se poate de neortodoxe și se fac mai multe excrocherii. În mas media am ajuns să se obișnuim cu cazurile de mari patroni sau mari oameni de afacferi care ajunss în spatele gratiiilor. Aceasta fiindcă aceștia adevărul este că sunt persoane care încă mai trăiesc în menatlitatea antichității care îi împărțea foarte simplu pe oameni în două categorii: stăpâni și sclavi. Psihologic suntem departe de a fi depșit mentalitatea antică în care sclavia era un lucru obișnuit. Aceasta fiindcă după cum am spus în lumea economiei de azi domnește legea junglei: domnește cel mai puternic sau mai bine spus conduce și se îmbogățește cel mai puternic.[50]

CAPITOLUL 3

MUNCA ÎN TERMENI RAȚIONALI: O MUNCĂ GÂNDITĂ FACE CÂT ZECE MUNCI NEGÂNDITE

Dintre toate ființele care există în această lume știm că omul este singura care este înzestrată cu rațiune sau mai bine spus cu raționalitate. Unii ar putea să obiecteze în fața unei asemenea afirmații și să spună că la fel de bine și animalele au raționalitate. Adevărul este că animalele nu au raționalitate ci au mai mult instincte. Nu trebuie să confundăm în cazul unui animal rațiunea cu insitinctul. În acest sens am spus că filosofii de azi au afirmat că omul este o ființă care face unelte de muncă. Sunt puține animale (cu excepția maimuțelor) care au ajuns să facă instrumente de muncă fiindcă după cum știm numai omul este o ființă care muncește rațional sau cel puțin ar trebui să o facă. Iată de ce este bine să știm că omul este chemat să fie unul care muncește în sens rațional. Acesta va fi subiectul acestui capitol. În acest sens mai înainte de a începe să muncească omul trebuie să știe exact care este scopul muncii sale. Sunt mai multe invenții care sunt făcute pentru a ușura munca omului și adevărul este că sunt mulți care au ajuns să simtă părere de rău față de aceste noi invenții. De exemplu dacă acum 40 sau 50 de ani într-o întreprindere era nevoie de 100 sau 200 de contabili, ei bine în zilele noastre în care s-au inventat computerul, munca pe care o făceau aceștia a ajuns să fie înlocuită de munca pe care o face un om cu un computer de al său. Devine evident că munca s-a schimbat și în acest sens nu trebuie să avem nici un fel de remușcare asupra faptului că un computer face munca la mai mulți angajați.[51]

Munca este prin urmare un fapt care nu este dincolo de raționalitatea omului. Nu este dincolo de raționalitatea omului fiindcă ea este una care este produsul rațiunii sau cel mai bine ar trebuii să fie. Este în acest sens total greșit să ajungem să separăm munca de raționalitatea omului. Aceasta fiindcă după cum am spus este bine să știm că munca ne face să fim mult mai atenți cu modul în care o punem în practică. Munca este un lucru ce trebuie să se bazeze pe rațiune. Sunt persoane care muncesc dar care nu au nici un spor. Nu au nici un spor fiindcă aceste persoane nu se gândesc la muncă drept un lucru rațional. Munca este rațională și este bine ca întotdeauna mai înainte de a începe să muncim să ne facem un plan de muncă. Este adevărat că acest plan de multe ori se poate dovedii ca fiind unul greșit și este adevărat că în cele din urmă vom ajunge să îl modificăm. Este evident că trebuie să știm că munca trebuie să nască în noi posibilitatea de a ne adapta. De multe ori trebuie să ne adaptăm munca la condițiile din jur sau mai bine spus la oamenii cu care muncim. Sunt oameni care muncesc mai repede și sunt oameni care muncesc mai încet. Aceasta este un fapt care ține în cele din urmă de temperamentul fiecăruie dintre noi. Este bine să știm că în muncă cel mai bine este să evităm graba. Nu fiindcă graba strică treaba cum spune proverbul ci mai mult fiindcă este adevărat că trebuie să meditām mai mult la ceea ce muncim. Știm despre sculptorul italian Michelangelo că odată pe când se afla într-o localitate din Italia s-a oprit în fața unui bloc de piatră și a stat mai mult acolo. A început să privească acel bloc de piatră dimineața și a

---

[50] Elisabeth Chelsa, *Praxctical solutions for everyday work problems* (Learning express, 2000).

[51] Sunt mai mulți care sunt cât se poate de sceptici în ceea ce privește avansarea roboticii și a ciberneticii fiindcă ei cred că în cele din urmă roboții vor ajunge să îl facă pe om o ființă care nu mai este necesară și care nu mai trebuie să muncească. O astfel de opinie este cât se poate de eronată fiindcă în timp ce un robot ajunge să muncească pentru noi, foarte bine noi putem să mergem la perscuit sau să petrecem mai mult timp cu familia. Iată prin urmare că invențiile nu au menirea de a scoate din câmpul muncii ci mai mult de a ne face pe noi să ne simțim mai bine. Știm că strămoștii noștrii lucrau mai multe zile la rând pentru a tăia lemnele de foc iarna. În zilele noastre cu un motor de tăiat lemne problema lemnelor de iarnă ajunge să fie rezolvată într-o zi. Iată de ce trebuie să vedem invețiile nu ca o modalitate de a îi lua locul de muncă al omului ci mai mult pentru a îl face să trăiască mai bine.

venit amiaza și el nu pleca de lângă el. A venit seara și Michelangelo nu pleca de lângă blocul de piatră. În cele din urmă locuitorii din acea localitate l-au întrebat ce vede la acest bloc de piatră. Michelangelo a răpspuns că vede un înger. A doua zi Michelangelo a venit cu ajutoare, a luat blocul de piatră și l-a dus în atelierul său unde a sculptat din el un frumos înger. Iată prin urmare ce înseamnă munca cu cap. Munca cu cap este o muncă gândită. Ea face marea diferență dintre cei care nu au nici un fel de spor în muncă și cei care încep o muncă ce pare că va dura câteva zile și ei de fapt o termină în câteva ore. Este bine să știm că cei mai de succes muncitori sunt cei care ajung să gândească munca mai înainte de a o face. Aceasta fiindcă după cum am spus este bine să știm că munca nu trebuie să fie un fapt care este lăsat la voia întâmplării. Se știe poveseta cu un patron care a dat anunț într-un oraș că el este în căutatea unui tăietor de fier de mare precizie. În cele din urmă a venit un tăietor de mare precize și l-a întrebat pe patron ce trebuie să îi taie. Patronul l-a dus într-o hală în care i-a arătat o bară lungă de zece metri. A scuipat de trei ori pe bară la distanțe diferite și i-a spus că pe acolo trebuie să fie tăiată bara. De putem da seama de câtă precize avea în muncă patronul dacă în loc să măsoare bara a preferat să scuipe pe ea. Prin urmare omul care gândește mai înjainte de a muncii în cele din urmă va avea cele mai bune rezultate.[52]

Că gândirea în muncă este cerută este un fapt pe care ni-l spune și medicina. Mai înainte ca un chirurg să ajung să taie cu un bisturiu este bine să știm că el trebuie să fie 100% sigur de ceea ce face în interiorul pacientului. Iată de ce în cele din urmă medicii trebuie să știe că școala de medicină nu este în nici un fel o joacă. Nu este joacă fiindcă toate cunoștiințele pe care le dobândesc acolo în cele din urmă pot să facă diferența dintre viață și moarte. Un curs la care un mediu chirurg a lipsit poate să îl facă să uite ceva cu care se va confrunta pe masa de opreație și în cele din urmă să piardă o viață. Iată prin urmare o altă dimesniune a muncii de care trebuie să ținem cont. Sunt mulți care atunci când vine vorba de muncă merg pe instinct. Aceasta fiindcă ei consideră că mintea este necesară numai la școală și în nici un fel la locul de muncă. O astfel de concepție este cât se poate de eronată. Trebuie să fim siguri că munca este una care este bine gândită și la fel de bine să ne dăm seama că dacă nu gândim munca în cele din urmă putem să punem viața celor din jur în pericol. Au fost mai mulți zidari și constructori care nu au ținut cont de planurile arhitecților și au făcut clădiri care au fost pe punctul de a se prăbuși și uneori chiar s-au prăbușit luând cu sine mai multe vieții. Aceasta fiindcă după cum am spus sunt unii care consideră că munca nu este o problemă de gândire ci mai mult de instinct. Sunt și cazuri în care munca din instict funcționează dar aceste cazuri sunt puține și în nici un fel nu trebuie să ne bazăm pe ele fiindcă nu vom ajunge să realizăm ceea ce ne-am propus.[53]

Adevărul este că sunt și persoane care supranalizează munca. Este bine să știm că pentru a avea o muncă eficentă trebuie să avem un plan. Trebuie să avem un plan și în acest mod în cele din urmă vom ajunge să încununăm cu succes ceea ve ne-am propus. Iată de ce în cele din urmă munca este un fapt care ține mai mult de gândirea omului. S-a spus că omul este o ființă care gândește. Să ne aducem amimte că primul om care a ajuns la cunoșaterea gravitației pământului a fost fiziceanul Isaac Newton care stând sunt un măr a văzut un măr care a căzut jos. Newton și-a dat seama atunci pentru prima dată în istoria lumii că există o forță gravitațională în pământ care atrage obiectele în spre el. Este bine să știm că din cele mai vechi timpuri omul s-a gândit la munca pe care a făcut-o. Cea mai lungă zidire din lume, zidul chinezesc a fost unul care mai înainte a fost gândit și s-au făcut mai multe proiecte care să separe pe chinezi de restul lumii. Iată prin urmare că dacă chinezii ar fi purces la muncă fără de nici un plan cel mai probabil că munca lor ar fi fost un fiasco. Avem nevoie de gândire în muncă fiindcă în acest mod în cele din urmă ne facem nouă un serviciu. La fel de bine și sfinții când au avut de muncă au ajuns să se gândească și la fel de bine să mediteze mai mult la munca pe care o aveau de făcut. Știm de exemplu că mai înainte de a ieșii la propovăduire Sfântul apostol Pavel s-a retras timp de 9 ani în deșert unde a dus o viață de asceză. După ce a simțit că s-a umplut de harul lui Dumnezeu, fiindcă este bine să știm că harul lui Dumnezeu nu vine în om fără de asceză, în cele din urmă Sfântul Apostol Pavel a ieșit la propovăduire. La

---

52 Michael A. West, *Effective teamwork: practical lessons from organizational research* (Wiley Blackwell, 2013).

53 Munca gândită este ceea ce îl separă pe animal de om. Animalele sunt și unele care muncesc dar nu pot să o facă în mod efectiv fără ajutorul omului. Prin urmare una dintre folosințele minții noastre este fără doar și poate munca. Suntem chemați să gândim munca pe care o facem și nu pur și simplu să ne aruncăm în muncă cu o lovitură de bardă fiindcă aceasta este ceva care în nici un fel nu va da rezultate. Munca este un fapt care ne face să ajungem la o mai bună înțelegere a realităților în jurul cărora trăim. Treuie să știm prin urmare că cele mai eficente și cele mai de succes munci sunt cele care sunt bine gândite. O muncă bine gândită poate să facă fără doar și poate munca mai frumoasă. Aceasta fiindcă ne dăm seama că nu procedăm într-un mod al hazardului ci mai mult într-un mod cât se poate de rațional. Deși pentru unii este cât se poate de firesc ca munca să fie un lucru alandale în cele din urmă sunt mulți care află cu stupoare că munca prespune gândire.

fel de bine mai știm despre Sfântul Apostol Andrei că mai înainte de a venii să propovăduiască evanghelia în Dacia (teritorul actualei Românii), el s-a interesat mai mult de tradițiile și de credințele religioase ale dacilor și în cele din urmă a ieșit la propovăduire. Se pare că predica Sfântului Apostol Andrei nu a fost una fără de răsunet ci a fost încununată cu succes fiindcă românii consideră că sfântul lor protector în ceruri este Sfântul Apostol Andrei. Trebuie prin urmare ca mai înainte de a începe o mare muncă în cele din urmă să gândim mai mult la acea muncă pentru ca mai apoi să ajungem să o punem în practică. În acest sens nu vom ajunge să facem o hidrocentrală oricunde și oricum. Trebuie să studiem mai mult locurile care sunt propice pentru a face o hidrocentrală și pentru ca ea în cele din urmă să ajungă să fie utilă. Gândirea și rațiunea este cea care ne spune despre ceea ce este folositor și despre ceea ce este util în viața noastră. Trebuie să muncim și să ne dăm seama că cea m ai bună muncă este munca pe care ajungem să o gândim. Iată de ce în cele din urmă munca este un fapt care ne face să fim cât se poate de împliniți. După cum am spus sunt și persoane care nu își gândesc munca și mai apoi se întreabă de ce munca loc nu a reușit și a fost un fiasco. Sfinții părinți au fost persoane care au gândit munca lor. Știm că stând în pustie la un moment da Sfântul Antonie cel Mare a căzut în akedie (plictiseală). Avea un sentiment că toate muncile lui de călugăr sunt fără de folos. Se spune că i s-a arătat un înger din cer care i-a arătat cum să muncească: îngerul muncea manual după care se ruga și se odihnea. La fel a făcut și Sfântul Antonie cel Mare și în cele din urmă pofta de viață a revenit din nou în el.[54]

Prin urmare din cele spuse mai sus putem să ne dăm seama că există două categorii în ceea ce privește munca sau mai bine spus două extreme în ceea ce o privește:

1. Să supra-analizăm mnunca ce o avem de făcut;
2. Să o neglijăm și să o lăsăm în voia întâmplării.

Sfinții părinți după cum am spus au fost persoane meticuloase. Știm că Sfântul Vasile cel Mare și-a petrecut cea mai mare parte din viața lui lucrând și înființând societăți filantropoce. Acest sfânt era un om de acțiune care a înființai mai multe orfelinate, azile de bătrâni și case de ajutor pentru cei săraci. La fel de bine este potrivit și noi să știm că deși am vrea să lucrăm în activilități filatropice sau cum se numesc ei în zilele noastre de asistență socială, în cele din urmă trebuie să meditām mai mult la faptul dacă suntem capabil cu adevărat să facem astfel de acțiuni. Aceasta fiindcă este nevoie de unele aptitudini pentru a ajunge să faci în cele din urmă activități filatropice. Trebuie să știm că teoretic se pot face mai multe munci dar realitatea este cu totul alta când ajungem să facem aceste munci practic. Aceasta fiindcă practica este cu totul alta decât teoria. Nu trebuie să ne amăgim în așa măsură că suntem capabili să facem o muncă fără să avem aptitudinile necesare. Au fost persoane care de exemplu au considerat că ei sunt mari muzicieni fără să aibă nici un fel de ureche muzicală. Sunt și în zilele noastre ai mulți care se încăpățânează să creadă că ei sunt mari muziceni și de fapt nu au decît calități muzicale mediocre. Aceasta fiindcă aceste persoane nu stau să gândescă lucurrile la rece. Asistăm din nefericire în lumea muzicii la un asediu al mediocrității muzicale ce este promovat pe toate canalele de televiziune și de radio. A fi un solist bune presupune nu numai să te naști cu o voce bună ci la fel de bine să îți prelucrezi vocea ceea ce înseamnă mai multe ore de muncă.[55]

Că lipsa de gândire a dus la mai multe dezastre și accidente în muncă nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă trebuie să știm că nu este destul de muncim mult și repede ci la fel de bine și gândit. Mai toată lumea cunoaște cazul celebrului vas britanic Titanic care s-a scufundat la începutul secolului al XX-lea. Titanic a fost cel mai mare vas construit până la vremea lui. Un vas mare adevărul este că nu are cum să meargă pe valuri cu mare viteză. Fiindcă făcătorii Titanicului au voit să demonstreze că Titanicul este un vas nu numai mare dar și rapid în cursa de la Liverpool la New York, ei bine ei au pornit motoarele la maxim. Întâmplarea a făcut ca în fața lor să apară un mare iceberg. Fiindcă viteza vasului a fost mult prea mare impactul a fost inevitabil. Mai bine de 2200 de oameni și-au piedut viața la scufundarea Titanicului. Iată de ce trebuie să știm că atunci când muncim trebuie să ne bazăm mai mult pe gândire decât pe ambițiile sau pe obsesiile personale. Cele mai multe acceidente de muncă se nasc nu numai din neantenție ci la fel de bine și din lipsa de gândire sau mai bine spus din cauza faptului că omul se lasă dus de sentimente și nu mai stă să gândească ceea ce are de făcut. Așa e face că în cele

[54] (Autor anonmim), *Patericul egiptean* (Alba Iulia, 1991).

[55] În estul Europei a exsitat moda la sfârșitul secolului al XX-lea de a înființa mai multe bănci fiindcă lumea voia bani cât mai mulți. Au apărut bănci în țările Europei de est la fel ca ciupercile după ploaie. 99% din aceste bănci au dat faliment fiindcă cei care ne conduceau nu știau mai nimic despre finanțe. Nu este destul numai să înființezi o bancă ci la fel de bine adevărul este că trebuie să ai mai multe cunoștiințe despre modul în care este condusă o bancă. Este de așteptat ca cei care au terminat finanțe bănci în cele din urmă să ajung să lucreze ân bănci sau la fel de bine să înființeze bănci. Este adevărat că și hoții și jefuitorii de bănci lucrează la planurile lor de a jefui bănci dar aceasta nu poate să fie considerată o muncă în adevăratul sens al cuvântului. Aceasta fiindcă după cum am spus munca nu trebuie să fie numai făcută ci la fel de bine ea mai trebuie să fie cinstită.

din urmă se nasc mari drame existențiale. Gândirea și rațiunea în nici un fel nu trebuie să fie separate de muncă fiindcă numai așa în cele din urmă vom ajunge să încununăm munca noastră cu succes. Știm în acest sens de situația din Europa de est. Comuniștii au făcut mai multe mari combinate în care au motorizat sute de mii de muncitori. Autoritățile comuniste nu s-au gândit în nici un fel la situația că aceste mari combinate ar putea să devină nerentabile (ceea ce s-a și întâmplat după căderea comunismului în Europa de est). Așa se face că mai multe milioane de muncitor din Europa de est au rămas fără locuri de muncă după 1990. Avem aici o dovadă a lipsei de gândire în ceea ce privește munca.[56]

Se spune că o creștină ortodoxă Tincuța s-a dus să se spovedească.

- Bine ai venit soră Tincuța, a început duhovnicul.
- Biecuvântați părinte.
- Ce păcate ai mai făcut soră Tincuța?
- Multe păcate, multe păcate și mai ales din cazua soacrei mele.
- Păi cum așa?
- Să vedeți părinte cum s-a înâmplat.
- Te ascult soră Tincuța.
- Am mințit părinte. A venit o o vecină la mine și m-a întrebat dacă soacră-mea este casă.
- Dar de ce?
- Păi vedeți părinte soacra mea face pe milostiva și împrumuată toate lucrurile din casa noastră. Avem și noi nevoie de ciur și nu am voit să i-l dau la vecină.
- Alt păcat ce ai mai făcut?
- Părinte să știți că din cauza socrei m-am certat cu soțul.
- Păi cum?
- Vedeți soacra spune că soțul meu nu este numai soțul meu ci și fiul ei și pentru aceasta să o mai ajute și cu bani. Ori soacra are pensie. Poate să trăiască din pensie. Soțul nu a fost ade acord ca soacra să trăiască din pensie și ne-am certat rău pe tema asta.
- Alt păcat ce ai mai făcut soră Ticuța?
- Părinte să ști-ți că m-am mâniat.
- Dar de ce?
- Tot din cauza la soarca.
- Păi cum?
- Părinte are obiceiul de a se trezii dimineața și a face treburile prin ogradă. Pe mine mă trezește când aud că merge pe la gâini, pe la porci și pe la vite și le dă să mănânce. Într-o dimineață m-am mâniat și am mers și am certat-o fiindcă nu mă lasă să dorm.
- Alte păcate ai mai făcut?
- Nu părinte. Mă puteți dezlega de păcate?
- Nu am cum.
- Dar de ce părinte?
- Tu nu ai făcut nici un păcat.
- Dar v-am spus că am păcătuit.
- Nu tu ai păcătuit ci soacra ta, din acea să o chemi să vină să îi dau iertare de păcate.

Se spune că sora Tincuța s-a venit în sine și și-a dat seama că ea este problema și nu socra ei.

Această poveste la fel de bine se poate aplica și în cazul muncii. De cele mai multe ori suntem cei care sutem de părere că nu noi trebuie să muncim pentru ca să ne facem o viață mai bună ci mai mult cei din jurul nostru. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că este bine să timp mult mai atenți cu munca. Nu trebuie să lăsăm să facă alții ceea ce am putea să facem noi prin muncă. În zilele noastre sunt mai mulți care fac orice numai ca să evite munca. Este bine să știm că munca este un lucru pe care trebuie să îl evităm și să ne dăm seama că în nici un fel nu ne face cinstea lenea. Munca după unii este cea care l-a făcut pe om să cadă în genul de filosofie care se denumește utilitarism. Sunt mulți filosofi care sunt de părere că numai ceea ce este util în sens imediat omului în cele din urmă trebuie să fie și un fapt care ne ajunge și ne este suficent. Este adevărat că în muncă la fel de bine ne lovim de noțiunea de utilitarism dar nu numai de ea.[57]

[56] Jacob Scherenk, *Arta exploatării de sine sau minunata nouă lume a muncii* (București, 2010).
[57] John Stuward Mill, *Utilitarianism* (Heckett Publishing Company, 2002).

Munca ese un lucru util dar adevărul este că au fost puțini filosofi care au ajuns să se întrebe referitor la muncă mai multe lucruri. După cum am spus sfinții părinți ai creștinismului nu au negat caracterul utilitarist al muncii dar la fel de bine ei au vorbit și despre faptul că munca la fel de bine este un fapt care ne face să fim cât se poate de legați de nevoia de autodepășire. Munca pentru mai mulți dintre semenii noștrii este un exercițiu de autodepășire. Prin muncă ei ajung să se autodepășească. Aceasta fiindcă este bine să știm că munca este una care ne face să fim mai buni și mai concentrați. Nu fără de nici un motiv orice călugăr care se retrage în mănăstire este pus să facă ascultare. De cele mai multe ori ascultarea este un fapt care ține de o muncă pe care monahul o prestează în folosul comunității sale. Munca devine prin urmare o condiție existențială din viața monahului, dar nu numai a monahului ci la fel de bine și a creștinului ortodox. Creștinul ortodox trebuie să fie încredințat că munca este o cale care în cele din urmă îl duce la mântuire. Nu putem să concepem mântuirea fără de munca cinstită. Trebuie să să știm că în acest sens munca cinstită este o cale ce ne duce spre Dumnezeu și ne face să fim realizați în propria noastră mântuire. Nu trebuie să ne amăgim că cei care fură de la cei muncitori în cele din urmă vor putea scăpa de pedeapsa lui Dumnezeu Tatăl. Deși Dumnezeu este Tatăl nostru trebuie să știm că în nici un fel El nu este unul care tolerează nedreptatea. Noțiunea de Tată și noțiunea de dreptate sunt cât se poate de logice în persoana lui Dumnezeu. Iată de ce pentru ca să fim plăcuți lui Dumnezeu Tatăl în cele din urmă trenbuie să muncim în mod constit. Este adevărat că ne facem munca cinstită mult mai frumoasă dacă o și gândim înainte.[58]

Patericul egiptean este unul care ne spune despre care este sensul muncii. Se știe că în secolul al IV-lea a existat o sectă a evhiților care susținea că în nici un fel călugării nu trebuie să muncească ci ei trebuie să se roage continuu. În acest sens mai mulți dintre evehiți au venit la ava Luchie. Ava Luchie i-a întrebat pe evhiți dacă atunci când mănâncă se roagă? Ei au răspuns că nu, nu au cum să se roage în timp ce mănîncă. Mai apoi ava Luchie i-a întrebat dacă atunci când dorm se roagă? Ei au răspuns evident că nu. Atunci ava Luchie l-a spus că nu respectă preceptele sectei lor care ne spunea să se roage permanent. Iată prin urmare cât de departe au mers lucrurile în vechime în ceea ce privește munca. Trebuie să știm că noi creștinii ortodocși simplii nu putem să fim la fel ca mohanii din pustie care se roagă mai mult. Aceasta nu înseamnă că mohanii trebuie să petreacă tot timpul neîncetat în rugăciune. Trebuie să avem o viziune cât se poate de largă în ceea ce privește viața monahală și să ne dăm seama că există timp pentru a muncii și la fel de bine există timp pentru a fi liberi. În acest timp liber în cele din urmă trebuie să ne eliberăm de orice stres pe care îl poate aduce munca. Trebuie să știm că munca poate să îl facă pe om neliniștit și anxios. Iată de ce este bine să ținem cont de cuvintele lui Iisus care a spus că *ajunge zilei răutatea ei*. Prin urmare nu putem să fim 24 din 24 de ori legați de muncă ci la fel de bine trebuie să ne găsim timp liber n care să facem și alte activități.[59]

Totuși deși trebuie să acordăm timp muncii noastre în cele din urmă este bine să știm că nu trebuie să ne neglijăm familia din pricina muncii. Aceasta fiindcă nu este bine să considerăm că munca este mai presus de familie, rude și prieteni. Sunt mulți care atât de multe devin de preocupați de munca pe care o fac că ajung ca mai bine să divorțeze decât să renunțe la muncă. În limba engleză s-a creat și un cuvânt care să îi catalogheze pe cei obsedați de muncă: workaholic. Este un termenul care este derivat din termenul de alcoolic și cuvântul englez pentru muncă work. Cu alte cuvinte la fel cum un alcoolic este depedent de băutură, la fel de bine un workaholic este dependent de muncă. Trebuie să fim cât se poate de realiști în ceea ce privește munca. Aceasta fiindcă trebuie să medităm la muncă și să ne dăm seama că în cele din urmă putem foare bine să ne dăm seama că munca nu este mai presus de familia noastră. Sunt și mari savanți care stau zile în șir în laboroatoarele lor și tot ceea ce fac este mai multe experimente. Aceasta fiindcă ei sunt realmente convinși că nu se poate face nici un progres în materie de știință fără de sacrificiu. Este adevărat că sacrificuul este o condiție sine qua non a vieții

---

[58] James Walsh, *You can cheat an honest man: how Ponzi schemes and Pyramid frauds work... and why they are more common than ever* (Silver Lake Publishing, 1981).

[59] La fel de bine la atenție în muncă (deși și gândirea este folosită aici) este chemată să fie folosită în principal în:

1. Șofat
2. Pilotat avioane
3. Condus vapoare.

Aceasta fiindcă aceste lucruri sunt cât se poate de necesare și la fel de bine noi trebuie să fim atenți în timp ce conducem o mașină, pilotăm un avion sau conducem un vapot. Sunt mulți care fiindcă nu sunt atenți în timp ce conduc în cele din urmă ajung să piardă mult din ceea ce fac. Cele mai multe accidente au loc din cauza neatenției. Trebuie să fim atenți fiindcă numai în acest mod în cele din urmă vom ajunge să ne salvăm viețile și să nu facem accidente. Câte accidente auto nu au loc fiindcă șoferul s-a suit beat la mașină? Ceea ce este mai trist este că sunt și șoferi profesioniști care se suie beți la volan. Iată că neatenția este de multe ori un fapt care se presupune în cazul muncii și trebuie să fim unii care să avem mare atenție când muncim.

noastre dar trebuie să știm că nu trebuie să exagerarăm în ceea ce privește munca de cercetare. Aceasta fiindcă mintea care este mult prea mult pusă la muncă în cele din urmă poate claca și nu mai este bună de nimic. Trebuie să știm că există o limită a muncii și este bine să fim conștienți de ea. Munca este prin urmare o realitate a lumii nostre dar ea nu trebuie să devină o obsesie. Sunt persoane care sunt obsedate de locul lor de muncă și de problemele cu care se confruntă. Iată de ce în cele din urmă trebuie să evităm o astfel de extremă. Sunt unii care atât devine de obsedați de problemele de muncă că ajung ca numai cu ajutorul psihiatrului să se elibereze de aceasta povadă a muncii pe care o au. Iată cum munca cu adevărat devine o povară ce nu mai poate să fie purtată. Trebuie să fim raționali în ceea ce privește munca și să ne dăm seama că numai prin gândire la rece ajungem să stabilim care este rostul și care este importanța muncii în viața noastră. Sunt unii care odată ce s-au apăucat să muncească nu mai știu să se oprească și muncesc fără să mai țină cont de nimic din jurul lor. Munca după cum am spus este o categorie existențială în viața omului dar la fel de bine trebuie să știm că ea nu este dincolo de posibilitățile omului ci este fără doar și poate o realitate ce ține mai mult de sensul ei după cum a fost lăsat de Dumnezeu. Trebuie să muncim dar nu trebuie să muncim fără de cap. Nu trebuie să muncim irațional și fără de sens. Aceasta fiindcă este evident că munca în cele din urmă are un spațiu limitat în viața noastră. Nu putem să fim 24 de ore din 24 de ore concentrați pe munca ce o avem de făcut fiindcă sunt mai multe alte lucruri de care trebuie să ținem cont. În acest o gândire serioasă ne face să știm că la fel de bine familia și copii noștri nu sunt mai presus de locul de muncă. Pentru unii când schimbă un loc de muncă este cu adevărat o dramă existențială. Familia este mult mai importantă decât locul de muncă.[60]

Prin urmare adevărul este că se poate vedea o mare diferență dintre cei care gândesc munca și cei care muncesc fără de nici un plan de acțiune. Este adevărat că munca poate să varieze. Aceasta fiindcă nu toate muncile sunt la fel. Sunt munci care nu presupun nici un fel de gândire din partea noastră. A măruta, a face curățenie în casă, a aspira sau a mătura zăpada iarna în cele din urmă sunt cu toate acțiuni care nu au nevoie de multă gândire. Totuși situația se schimbă când avem de a face cu munca în corporație sau mai bine spus munca în colectiv. Marile combinate industriale adevărul este că lucrează la scară marco. Unele au mii de angajați sau poate chiar zeci de mi. Aici în nici un fel nu se mai poate vorbii de o muncă liberă ci mai mult de nevoia de a avea un plan sau o strategie de acțiune. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că munca poate devenii un teren de demarcație. Aceasta fiindcă nu toți oamenii mnuncesc la fel. Societatea în care trăim tinde să îi promoveze pe cei care muncesc mai mult. Prin faptul că fac aceasta ei demonstrează că sunt loiali companiei sau fabricii din care fac parte. Este adevărat că sunt mulți care nu muncesc de plăcere ci mai mult din interes. Munca din interes se face de obicei din două motive:

1. Dorința de a câștiga mai mulți bani
2. Dorința de a fi promovat în funcții mai mari cât mai repede.[61]

Prin urmare nu toate munciile sunt la fel și nici oamenii nu sunt la fel. Ceea ce trebuie să avem în vedere este că de multe ori viața omului este condiționată de muncă. Este condiționată de muncă fiindcă de exemplu într-o regiune de munte nu ai cum să muncești într-o unitate de marină. La fel de bine la malul mării nu prea ai unde să mergi la vânătoare de animale. Ceea ce trebuie să remarcăm este că munca a evoluat mult pe parcursul istoriei. În vechime sau mai bine spus în antichitate (sau mai bine spus în preistorie cum se spune în termenii de specilitate) în mare existau numai trei surse de hrană pe care le folosea omnul:

1. agricultura (despre care știm că era destul de rudimentară);
2. vânatul de animale
3. pescuitul.

Prin urmare în vechime omul nu prea avea multe alternative în viața lui și iată de ce în cele din urmă a fost nevoie de o avansare în viața muncii. În zilele noastre se face o agricultură net suparioară și diferită decât în antichitate. În zilele noastre avem utilaje agricole care fac munca omului nu numai ușoară ci la fel de bine și mai plăcută. Dacă în vechime toată agricultura era făcută manual ei bine în zilele noastre nu se mai poate vorbii de o

---

60 Epifanie Theodoropoulos, *Familiei ortodoxe cu smerită dragoste* (București, 2003).

61 Realitatea este că foarte rar se vorbește în lumea noastră de munca din plăcere. Aceasta fiindcă după cum se spune una este plăcerea și alta este munca. Sunt și companii și întreprinderi în care prima impresie pe care o ai este că oamenii muncesc din plăcere. Este numai o impresie pe care o ai fiindcă în spatele bunei dispoziții și a zâmbetelor angajaților nu se ascunde nimic altceva decât frica de a călca strâmb și a nu fi pe placul șefilor. Iată că în muncă de multe ori plăcerea poate să fie mimată. În realitate sunt puține cazuri de oameni care sunt mulțumiți cu locul lor de muncă și care muncesc din plăcere. Cei mai mulți muncesc fiindcă nu au altă alternativă. Aceasta este ceea ce am putea spune una dintre marile probleme din câmpul muncii în zilele noastre. Munca forțată este în cele mai multe situații o muncă ce nu dă rezultate. Nu dă rezultate fiindcă este una când omul muncește cu însuflețire și cu convingere și alta este când omul face o muncă ce nu îi place.

agricultură făcută manual. Aceasta fiindcă după cum am spus lucrurile au evoluat. Avem azi ceea ce am putea denumii ca o agricultură ce este făcută prin intrmediul mașinilor. La fel de bine a fost în cele din urmă ingeniozitatea minții umane cea care a ajuns să creeze industria. Știm că în istorie se vorbește de așa numita Revoluție Industrială. Sunt mai multe industrii în zilele noastre: industria textilă, industria prelucrării lemnului și a fierului, industria uneltelor sau industria auto. Iată că este adevărat că gândirea omului a dat rezultate. Așa se face că omul are mult mai multe motive să fie fericit la locul de muncă fiindcă după cum am spus lucrurile au evoluat mult în ceea ce privește munca. Până acum 50 sau 60 de ani în nici un fel nu se putea vorbii de o muncă ce este făcută prin calculator. Iată de ce este bine să știm că în zilele noastre computerul ocupă un loc important în munca omului. Toate aceste invenții și avansări în materie de tehnică și de tehologie în mod normal ar trebuie să îi facă munca omului mai plăcută. În realitate sunt puțini cei care ajung să își dea seama de diferența de care erau condițiile de muncă în antichitate și care sunt condițiile de muncă din zilele noastre. Așa se face că fiindcă nu ne cunoaștem bine trecutul nu știm cu adevărat de ce înseamnă progresul. Lumea noastră este o lume care se află într-un proces de progres. Prin aceasta trebuie să înțelegem că mâine trebuie să fim mai buni decât azi. Iată de ce trebuie să știm că munca la fel de bine și ea se supune legilor progresului.[62]

Sunt mai mulți care obiectează în zilele noastre că munca în industrie de exemplu este anostă fiindcă ea nu oferă posibilități de exprimare a creativității omului. Așa se face că sunt destui de mulți cei care nu iubesc industria. S-a spus de mai multe ori că industria din zilele naostre nu face decât să îl transforme de om într-un robot. Nu contestă nimeni că de multe ori munca în industrie este o muncă robotică. Așa se face că sunt mulți care spun că în cele din urmă munca în mediul industrial este cât se poate de anostă. Este anostă fiindcă prin firea lui omul este o ființă creativă. În acest sens în hala industrială a fabricii sale omul este chemat să facă doar câteva mișcări în fața aparatului său pe când mintea lui plină de creativitate nu face decât să stea. Iată de ce sunt destui de mulți care sunt cât se poate de nemulțumiți de industria și de munca în mediul industrial din zilele noastre. Este bine să știm că o asemenea opinie că omul nu poate să își manifeste creativitatea în mediul industrial nu este fondată. Nu este fondată fiindcă dacă omul vrea să își manifeste creativitatea ei bine în timpul liber el se poate apuca de pictură de exemplu. În pictură există destul de mult loc pentru creativitate. Trebuie să nu confundăm lucrurile. Industria a apărut odată cu înmulțirea oamenilor pe pământ. Acești oameni au nevoie de haine, de încălțăminte sau de locuințe. Prin urmare pentru a le asigura aceste lucruri la scară marco a fost nevoie de mai multe utilaje de producție care să funcționeze în beneficiul omului. Iată de ce nu trebuie să confundăm munca în industrie cu nevoia de creativitate a omului. Este adevărat că omul prin natura lui este creativ dar când este vorba de simplele necesități ale vieții de zi cu zi nu trebuie să confundăm lucrurile.[63]

În lumea de azi se fac mari efoturi în care se să facă din muncă un lucru de dorit și la fel de bine confortabil. Filmele de război sunt cele care urmăresc de multe ori să facă cât se poate de populară idea că este cu adevărat frumos să lupți și să mori pentru țara ta. Sunt filme care urmăresc cu amănuntul viața marinarilor, a piloților de avioane, a pompierilor sau a polițiștilor. Toate aceste filme pe lângă scopul de a delecta pe privitor mai au și scopul de a prezența o imagine mai idilică a muncii. Sunt mai mulți tineri care au ajuns să urmeze academia de poliție după ce în prealabil au umărit mai multe filme polițiste. Este adevărat că cinematografia poate să facă mult pentru ca omul să ajungă să se îndrăgostească de o anumită muncă sau de o anumită meserie. Totuși, sunt mulți care nu cred în aceste filme pe care le consideră mai mult un fel de realitate fantastică. Există mai multe tendințe în societatea noastră de secol al XXI-lea de a face din muncitor un fel de erou social. El este un erou social fiindcă în cele din urmă el este cel care duce greul și la fel de bine el este cel care duce societatea înainte. Trebuie să știm că o astfel de modă nu este una nouă. Sfinții creștin ortodocși la fel de bine au fost persoane ale muncii. Este adevărat că de exmeplu în mediul monahal cu greu se poate vorbi de munca de producție dar trebuie să știm că sfinții creștin ortodocși au fost cu toții eroi ai muncii. Sfinții nu au trăit niciodată pe spinarea altora ci întotdeauna au muncit pentru ei și eventual și pentru alții. Se știe de cazul unui sfânt care avea obiceiul

---

62 Richrd Donkin, *History of work* (Pallgrave Macmillan, 2010).

63 Ceea ce ar fi logic și la fel de bine de așteptat este ca munca să ajungă să îi unească pe oameni. Aceasta fiindcă suntem mai mulți care muncim într-o anumită ramură a economiei și prin urmare este adevărat că avem preocupări comune. Totuși deși sunt mulți care muncesc într-o anumită ramură economică, adevărul este că munca nu unește de multe ori. Din contră, sunt foarte multe situații în care munca în loc să unească este una care dezbină. Aceasta fiindcă omul este din nefericire o ființă egoistă care susține că dacă ajunge să facă prietenii cu cei din aceiași ramură industrială cu ei în cele din urmă aceștia îi vor fura secretele meseriei și el va ajunge pe drumuri. Iată de ce este adevărat că în zilele noastre se ajunge ca în mediul muncii relațiile să fie foare reci. De fapt sunt șefi și patroni care încurajează o anumită răceală în fabricile și companiile lor fiindcă dacă relațiile ar fi prea colegiale în cele din urmă ar fi mai multe discuții decât muncă. Iată că ceea ce ar trebuie să îi unească pe oameni, adică munca, în cele din mai multe situații ajunge să îi dividă.

să meargă noaptea prin bordeluri și le plătea prostituatelor care era prețul unei nopți de dezmăț pentru ca în acea noapte să le vorbească despre Împărăția Cerurilor propovăduită de Iisus. Mai multe dintre prostituiate au fost mișcate de predica acestui sfânt și în cele din urmă s-au pocăit și au părăsit prostituția. Iată prin urmare un gen de muncă ingenios pe care puțni ar fi putut să îl facă. Este cu adevărat muca unui sfânt să faci ca o prostituată să se întoarcă de la păcat la virtute. Este adevărat că pe sfinți nu îi vom găsii de multe ori în marile combinate ale lumii dar fără doar și poate îi vom găsii în alte locuri de muncă. Un exemplu de muncă este Sfântul Pantelimon care a fost medic. Se știe că din momentul în care Sfântul Pantelimon a devenit medic el muncea fără să ia nici un ban. A făcut mai multe vindecări miraculoase și la fel de bine a lucrat fără de nici un fel de plată. Avem aici un exemplu de sfânt care ne spune că munca este făcută de sfinți din plăcere și nu este în nici un fel de greutate pentru ei. Sfântul Nicolae arhiepiscopul Mirelor Lichiei a fost și el un sfânt care a lucrat la zidirea unei biserici episcopale în dioceza lui. Iată prin urmare că sfinții au muncit și cine crede că sfinții nu au fost persoane ale muncii fără doar și poate că se înșală. Se înșală fiindcă ei nu au imaginea adevărată despre ceea ce este un sfânt. Trebuie să fim realiști și să coborâm cu picioarele pe pământ. Aceasta fiindcă mai toți sfinții știu că munca este o virtute în timp ce lenea este un păcat.[64]

Este adevărat că trăind într-o lume a publicității în cele din urmă munca tinde să devină un subiect al publictății. Așa se face că sunt foarte mulți care se lasă duși după ofertele publicitate ale pieții de muncă. Sunt în lumea noastră mai multe mari campanii publicitare care ne fac să fim cât se poate de dorinici de a câștiga un loc de muncă acolo unde se face reclamă. Așs se face că în cele din urmă munca de multe ori în lumea noastră este departe de a fi o pedeapsă ci este mai mult o plăcere. Ceea ce caută omul de azi este că muncească din plăcere. Aceasta fiindcă munca din plăcere este una care îl motivează. Este una să muncești din obțigație (obligația de a te întreține pe tine însuți, obligația de întreține o familie, obligația de a întreține copii la școală etc) și alta este să muncești din plăcere. Se pare că în zilele noastre prin mai multe campanii publicitare în cele din urmă munca a devenit o plăcere. Iată de ce trebuie și noi să ținem mai mult la capacitatea de ne automotiva. Aceasta fiindcă după cum știm automotivarea este un fapt care în cele din urmă ne face să fim mult mai eficenți în locul de muncă. Trebuie să vedem munca la fel cum au văzut-o sfinții părinți ai creștinismului ortodox: o condiție existențială a vieții. După cum spunea un teolog creștin ortodox viața este un dar sacru pe care omul îl primește de la Dumnezeu Tatăl. Fiindcă viața vine de la Dumnezeu Tatăl omul are obligația și menirea să mențină această viață până în momentul în care Dumnezeu Tatăl va decide că sufletul este bine să se reântoarcă la Sine în ceruri. Iată de ce este adevărat că munca este fără doar și poate o luptă pentru viață. Este o luptă pentru viață fiindcă ajungem să întreținem și să perpetuăm viața prin muncă. Nu voim să spunem că munca este un lucru sfânt ci mai mult o munca este o obligație pe care trebuie să o respectăm. Trebuie să o respectăm fiindcă ea ne face să fim cât se poate de eficenți în a păstra un dar pe care l-am primit de la Dumnezeu Tatăl: darul sacru al vieții.[65]

Din cele mai vechi timpuri sfinții părinți ai creștinismului ortodox nu s-au opus și nu au avut nimic împotriva faptului de a moderniza condițiile de muncă ale omului. Aceasta fiindcă în cele din urmă adevărul este că în nici un fel munca nu trebuie să fie îngreunată ci mai mult ea trebuie să fie ușurată. Sunt prin urmare în eroare cei care consideră că sfinții părinți sunt de părere că munca trebuie să fie una care să fie cât mai grea fiindcă aceasta este o formă de nevoință. Știm că mai mulți sfinți au luat muncile cele mai grele și în loc să le evite din contră ei le-au dorit. Aceasta fiindcă ei au voit să se despătimească și în acest mod în cele din urmă să ajungă să trăiască îngerește. Realitatea este că sunt puțini cei care pot urma sfinților. Aceasta fiindcă este evident că noi nu avem credința lor. Totuși, ceea ce este bine să știm este că o muncă bine făcută este una care ne face să ne despătimim într-o oarecare măsură. Aceasta fiindcă după cum putem să ne dăm seama când muncește omul trebuie să fie concentrat la ceea ce muncește. Prin urmare mintea lui ajunge de se stabiliează pe ceea ce muncește. Iată cum în cele din urmă munca este un fapt care ne face să fim cât se poate de centrați pe ceea ce

---

64 Christina Garrten, *New technologies at work: people, screens and social virtuality* (Berg Publishers, 2003).

65 La fel de bine știm că mai există un gen de muncă sfântă pe care îl fac preoții. Preoții sunt cei care nu sunt chemați să muncească cu trupurile oamenilor după cum o fac marii patroni din zilele noastre. Preoții sunt cei care sunt chemați să muncească cu sufletele oamenilor. În acest sens ei sunt persoane care fac o muncă sfântă. Că există o dimensiune sfântă a muncii am stabilit în rândurile de mai sus. Aceasta fiindcă după cum am spus și Dumnezeu Tatăl este unul care muncește și știm că a adus lumea din neființă la ființă prin muncă. Preoția este un muncă, dar nu este o muncă ce se bazează atât de mult pe efortul fizic cât mai mult pe încercarea de a duce sufletul omului la mântuire sau mai bine spus ca printr-o viață virtuoasă pe care omul o duce pe pământ în cele din urmă el să ajungă să fie primit în rai. Munca preotului creștin ortodox poate să fie extrem de grea mai ales dacă el ajunge să păstorească în regiuni în care viciul este la el acasă. Sunt regiuni în care se bea mult, în alte regiuni se minte mult, în alte regiuni se bârfește mult. Este preotul care este chermat să îi aducă pe calea cea bună pe creștini.

este esențial în viața noastră. Aceasta nu este o rutină. Este mai bine să cădem într-o rutină a muncii decât într-o rutină a patimii. Mai multe dintre patimi ajung să ne invadeze fiindcă după cum am spun nu avem o disciplină a minții. Așa se face că mintea noastră ajunge să fie ispitită și în cele din urmă cedează patimilor. Iată de ce este bine să știm că trebuie să ne ferim de patimi. Putem să ne ferim de patimi prin muncă. Când omul nu face nimic și nu are nici o ocupație este mult mai ușor de cucerit de o patimă. Iată de ce în cele din urmă este bine să fim cât se poate de atenți cu munca pe care o facem. Aceasta fiindcă după cum spunea Sfântul Paisie Aghioritul este bine ca diavolul să nu ne prindă fără de nici o ocupație și în acest mod în cele din urmă să ne arunce otrava patimilor în minte.[66]

Se spune că după o slujbă un preot a mai rămas câteva munute să se roage în altar. În timp ce se ruga a auzit niște zgomote în biserică.

- Ce să fie oare? Și-a zis preotul.

Mai apoi el a continuat să se roage crezând că doar i se pare lui. Din nou a putut să audă aceleași zgomote.

- Ar fi bine să ies din altar să văd ce se întâmplă în biserică.

Preotul a ieșit din altar în biserică dar nu a văzut pe nimeni.

- Ce este oare aceasta?

În cele din urmă a putut constata că zgomotele veneau din spatele bisericii de după o strană. A mers acolo. A putut vedea un copil care stătea în genunchi și spunea încet literele alfabetului.

- Bună ziua, copile.

- Bună ziua părinte, a răspuns copilul.

- Am auzit zgomot din în biserică și nu știam ce este.

- Eu am făcut zgomotul părinte.

- Mi-am dat seama.

- Vă rog să mă iertați părinte.

- Nu este nici o problemă. Îmi era frică să nu fi intrat niște hoți în biserică.

- Nu părinte eu nu sunt un hoț.

- Așa este. Ești doar un copil.

- Da sunt prea mic ca să fiu un hoț.

- Dar ce faci tu aici singur fiul meu?

- Mă rog părinte.

- Te rogi?

- Da părinte.

- Eu văd că doar repeți literele alfabetului.

- Părinte nu înțelegeți.

- Ce să înțeleg fiul meu?

- Vedeți eu am uitat cuvintele rugăciunii fiindcă nu am o memorie prea bună.

- Ai uita cuvintele rugăciunii?

- Exact părinte.

- Și de ce spui atunci literele alfabetului?

- Spune literele alfabetului fiindcă eu i le dau lui Dumnezeu Tatăl și El știe să le pună în ordinea care trebuie ca să iese o rugăciune.

- Vai fiule multă credință ai tu.

- Vă mulțumesc părinte.

- Continuă să se rogi așa fiindcă te rogi foarte bine.

- Așa am să fac părinte.

Preotul a fost puternic mișcat de modul în care se ruga copilul.

Întâmplarea de mai sus se leagă de cuvintele lui Iisus pe care El le-a spus fariseilor și cărturarilor care îl acuzau că primește luadă de la copii evreilor: "și i-au zis: auzi ce zic aceștia? Iar Iisus le-a zis: Da. Au n-ați citit că din gura copiilor și a celor ce sug Ți-ai pregătit Ție laudă?" (Matei 21, 16).[67]

Este adevărat că de multe ori copii sunt cei care ajung să deprindă munca. Sunt din ce în ce mai mulți care copii care sunt dornici de a învăța să muncească. Spre deosebiore de oamenii mari adevărul este că copii cum am fost și noi privesc munca diferit. Ei privesc munca diferit fiindcă nu știu ceea ce înseamnă să fi un om al muncii.

---

[66] Sfântul Paisie Aghioritul, *Patimi și virtuți* (București, 2007).

[67] Ioannis V. Kogoulis, *Îmbisericirea elevilor* (Sibiu, 2012).

În acest sens este adevărat că în școală copii au ocazia să se familiarizeze cu munca și ceea ce înseamnă ea dar la fel de bine ei nu vor face aceasta sau mai bine spus nu vor putea să facă aceasta dacă nu se vor bucura de ajutorul efectiv al părinților și a celor mai mari. Munca este prin urmare un lucru care se deprinde din copilărie. În acest sens copilul tinde să urmeze exemplul părinților lui. Dacă părinții sunt oameni harnici și care iubesc munca în cele din urmă și copilul va fi ca ei. Este puțin posibil ca dacă părinții sunt leneși în cele din urmă când va ajunge mare copilul să ajungă să fie unul harnic. Aceasta fiindcă este evident că el nu are nici o motivație să fie harnic. Ceea ce trebuie să știm este că trebuie să îi creștem pe copii în spiritul iubirii și al dragostei față de muncă. Pentru a face aceasta în cele din urmă chiar noi părinții trebuie să fim exemple de muncă. Aceasta fiindcă este cât se poate de adevărat că nu putem să îi cerem copilului nostru să fie harnic dacă noi nu suntem harnici. Nu putem să îi cerem copilului nostru să iubească munca dacă în cele din urmă noi nu iubim munca. După cum ne spune psihologia copii reprezintă viitorul. Ei sunt cei care ne vor reprezenta pe viitor și cei care vor duce lumea înainte. Iată de ce trebuie să îi învățăm pe copii marea diferență dintre munca cinstită și furt. Aceasta fiindcă copii sunt ușor influențabili și pot să se amăgească de multe ori că nu există nici un fel de diferență dintre munca cinstită și furt. Aceste lucruri le știe toatră lumea dintre cei adulți mai puțin copiii.[68]

Ceea ce am voit să evidențiem în acest capitol este că în nici un fel sfinții părinți ai ceștinismului ortodox nu au fost împotriva faptului de a avansa și a progresa în condțiile de muncă ale omului. Din cele mai vechi timpuri omul a voit să își urșureze munca. Aceasta fiindcă este de la sine înțeles că omul preferă mai mult să stea decât să muncească. Totuși trebuie să știm că faptul de a sta în cele din urmă poate duce la lene. Despre aceasta am vorbit deja. Sunt mai mulți care din lene ajung să își pună mintea la contribuție și să vină cu tot mai multe soluții pentru a reușii să își creeze condiții mai bune de muncă. În zilele noastre mai toate țările au un Minister al Muncii care are principala obligație de a gestiona munca și de a o face să fie rentabilă. Adevărul este că în ceea ce privește munca un mare obstacol este în zilele noastre emigrația. Ce este emigrația credem că știe mai toată lumea. Sunt mai multe state mari și puternice care nu pot să se gestioneze pe sine prin propria lor forță de muncă și ajung să importe forță de muncă din state mai puțin dezvoltate. Iată cum în cele din urmă munca ajunge să fie mistificată. Spunem că munca cu emigranții este mistificată fiindcă este cât se poate de adevărat că marile puteri ale lumii au nevoie de emigranți ca să le facă muncile de jos. Iată cum în cele din urmă avem de a face cu o manipulare a forțelor de muncă. Mai ales țările occidentale sunt cele care au ajuns să exporte forță de muncă din țările din est și mai ales din estul Europei. Emigrația de multe ori are ca bază nu numai dorința de a te îmbogății ci la fel de bine și dorința de a câștiga mână ieftină de muncă. Dacă un cetățean dintr-o țară occidentală este unul care câștigă un salariu destul de mare, ei bine emigrantul care vine să muncească la el în țară nu câștigă nici jumătate din salariul lui. De fapt mai toate marile state occidentale s-au creat cu forță de muncă realizată de emigranți.[69]

Am ajuns să trăim vremuri în care bătălia pe piața muncii este una pe viață și pe moarte. Sunt familii care se dezmebrează fiindcă nu au locuri de muncă corespunzătoare. Deși mai toată lumea știe că este nevoie de locuri de muncă în cele din urmă sunt puțini sau foarte puțini cei care le crează. Este bine să știm că munca este în cele din urmă un lucru care trebuie să respecte anumite standarde. Vedem că standardele din Occident sunt cât se poate de diferite de cele din Orient. Deși atât în Orient cât și în Occident se presetează aceiași muncă, cel din Occident sau mai bine spus muncitorul din Occident este mult mai bine plătit decât muncitorul din Orient. Aceasta fiindcă după cum am spus trăim într-o lume de după Războiul Rece, război care s-a bazat pe spionaj și care a voit să asigure supremația Occidentului asupra Orientului. Acest Război Rece care s-a dat mai mult decât orice între Statele Unite ale Americii și fosta Uniune Sovietică a dus la ceea ce am putea spune ca un fel de transformare a Orientului într-o piață de desfacere. Occidentul avea nevoie de o piață de desfacere în care să își poată vinde produsele. Ei bine, această piață de desfacere a ajuns să fie Orientul. Avem aici de a face cu o mentalitate primitivă în cele din urmă în care comerciantul îl amenință pe cumpărător că dacă nu va cumpăra de

---

[68] Rudolph A. Schaffer, *Introducere în psihologia copilului* (București, 2010).

[69] Problema emigrantului din este care migrează spre occident este cu adevărat una serioasă. Aceasta fiindcă țările din vest sunt unele care trăiesc cu un complex de superioritate față de țările din est. În acest sens știm că în secolul al XX-lea a existat o luptă pentru supremație dintre țările din est și cele din vest. Teoretic se poate afirma că au câștigat țările din vest dar această virtorie este una chestionabilă. Sub aparenta promisiune a unui viitor prosper țările din vest nu au făcut nimci altceva decât să falimenteze economiile destul de rudimentare ale estului. Fără să mai aibă condiții favorabile de muncă în țările lor din est mai mulți estici nu au avut nimic altceva de făcut decât să își părăseasăc țările lor și să emigreze în vest. Așa se face că în timp ce estul devine falimentar și mai nici o companie și corporație serioasă nu are succes ei bine în occident lumea prosperă. Această prosperitate nu este o muncă bine gândită ci mai mult o viclenie bine gândită.

la el singura alternativă este să îl distrugă. Modul în care economia occidentală s-a iumpus la nivel mondial este unul abuziv. Abuzive au fost și războaiele pe care le-au purtat occidentalii în Orientul Mijlociu pentru a putea să exploateze preotul din această regiune. Iată că sunt și metode bine gândite de muncă prin care o anumită regiune sau un anumit teritoriu ajunge să fie falimentat pentru a fi cumpărat de marile corporații occidentale la un preț derizoriu. Dacă ne vom uita în viețile sfinților și în screirile sfinților părinți vom vedea că ei susțin o concepție echitabilă a vieții și prin urmare abuzurile făcute de Occident în ultimii ani față de țările din est sub cu adevărat mostruoase și grosiere. Iată de ce trebuie să facem conștient pe cititor că nu este suficent să te îmbogățești la fel cum fac țările din Occident ci la fel de bine este important *cum te îmbogățeți sau metoda prin care ajungi să te îmbogățești*. În sparele falimenatării marilor economii din țările de est a stat la bază lăcomia Occidentului. Ea a putut să îmbrace mai multe forme și mai multe măști dar ceea ce trebuie să știm că scopul a fost identic în mai toate acțiune Occidentului: acea de a face o populație servilă estică marilor interese economice vestice. Iată că este bine să știm pe ce lumea tărim și să nu ne facem multe iluzii. Sfinții părinți ai creștinismului ortodox sunt împotriva celor care falimentează pentru a ajunge să stăpânească piața economică dintr-o anume țară sau o anume regiune. Aceasta fiindcă o astfel de metodă nu este ortodoxă și în cele din urmă este un păcat. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că Dumnezeu Tatăl este sus și îi vede pe cei care fac lucruri rele la nivel economic.[70]

CAPITOLUL 4

SFINȚII PĂRINȚI AI CREȘTINISMULUI ORTODOX CA OAMENI AI MUNCII

Sfântul Nicodim Aghioritul este un sfânt destul de cunoscut în lumea creștin ortodoxă dar sunt mai puțini cei care știu ce muncă sau mai bine spus ce fel de muncă a făcut el. Sfântul Nicodim Aghioritul este sfântul care s-a impus în ortodoxie ca sfântul care a tipărit pentru prima dată Filocalia. Fiindcă în timpul lui Grecia se afla sub stăpânirea turcilor (turcocrație) ei bine Sfântul Nicodim Aghioritul a fost unul care a fost obligat să publice Filocalia la Veneția în Italia. Mai toți dintre noi știm că Sfântul Nicodim a trăit la Athos dar nu știm cu ce muncă s-a îndeletnicit el. Sfântul Nicodim Aghioritul a fost un sfânt care s-a îndeletnicit cu scrisul de cărți și la fel de bine cu tipăritul. Nu știm să fi avut la Athos vreo tiparniță dar ceea ce știm este că din inițiativa lui au fost tipărite mai multe cărți de folos sufletesc pentru creștinii ortodocși. La fel de bine Sfântul Nicodim Aghioritul este autorul cunoscutei cărți Hristoitia ce este un fel de carte de întărire morală pentru creștinii ortodocși. Toată viața sa Sfântul Nicodim Aghioritul și-a încredințat-o tipăririi și screirii de cărți duhovnicești care să fie spre mântuirea celor care le vor citii. Dacă este să ținem cont că Sfântul Nicodim Aghioritul a trăit într-o perioadă în care turcii erau ostili creștinismului ortodox avem în cele din urmă imaginea clară a unui sfânt care asemenea unui pește curajos înota împotriva curentului repede al apei.[71]

Avem în cazul Sfântului Nicodim Aghioritul un caz de persoană care fără doar și poate că a fost un exemplu de muncă. Pe lângă ascultările din mănăstire pe care el trebuia să le facă la fel de bine Sfântul Nicodim Aghioritul a fost unul care și-a găsit mai mult timp pentru a scrie și a edita cărți de folos sufletesc. Este bine să știm că scrisul de cărți și mai ales de cărți de folos sufletesc este la fel de bine foarte greu. Este foarte greu fiindcă trebuie multă migală. Cea mai mare migală este acea de a evita ereziile și greșelile teologice. Aceasta fiindcă dacă o carte nu este scrisă corect este cât se poate de adevărat că ea poate duce în greșală pe foarte mulți dintre cei are vor ajunge să o citească. Avem în cazul Sfântului Nicodim Aghioritul un caz al unui călugăr erudit care s-a specializat în a cunoaște toate problemele intricate ale sufletului omenesc și modalitățile prin care acest suflet în cele din urmă ajunge să se mântuiască. A fost Sfântul Nicodim Aghioritul care a scris o carte despre războiul nevăzut pe care dracii îl dau cu oamenii. Este posibil ca prin descoperire de la Dumnezeu Tatăl Sfântul Nicodim Aghioritul să fi văzut cu dracii se luptă cu oamenii prin intermeidul gândurilor. Ceea ce este evident

[70] Marius Călătin Preduț, *Codul muncii comentat (ediția a II-a)* (Editura Univers Juridic, 2019).

[71] Mult prea ușor noi creștinii ortodocși din zilele noastre am ajuns să uităm cazul Sfântului Nicodim Aghioritul. Aceasta fiindcă noi cei de azi nu prea suntem interesați de modul în care au muncit sfinții din vechime. Ni se pare că sfinții din vechime au muncit mai puțin ca noi și în cele din urmă ajungem să ne dăm seama că de fapt acest lucru nu este adevărat. Sfinții din vechime la fel de bine au fost niște oameni ai muncii. Ei au muncit pentru a nu fi nici o povară celor din jur. Sunt rare cazurile de sfinți are au ajuns să fie întreținuți de alții fiindcă după cum putem să ne dăm seama sfinții nu sunt persoane care să facă rabat atunci când vine vorba de muncă. Sfinții sunt oameni care au muncit trup și suflet pentru mântuirea celor din jur. Această muncă putea să însemne uneori și munca fizică dar este bine să știm că de cele mai multe ori sfinții s-au bazat pe munca cultivării sufletului. Sufletul la fel de bine trebuie să fie îngrijit pentru a putea să fie mântuit. Dumnezeu Tatăl este Cel care privește cu plăcere la un suflet îngrijit.

este că prin credință și mai ales prin rugăciunea în numele lui Iisus în cele din urmă sufletul ajunge să iese învingător în lupta cu dracii. A fost nevoie de multă muncă din partea Sfântului Nicodim Aghirotul să scrie cartea Războiul nevăzut care este în zilele noastre autoritativă în ceea ce privește modul în care dracii îi asaltează pe oameni în mod nevăzut. Este cât se poate de clar că pentru Sfântul Nicodim Aghioritul dracii sunt o prezența reală și nu iluzorie care ajung să îl ispitească pe om și care fac orice pentru a îl face pe om să cadă în păcat și să ajungă în acest mod în cele din urmă să fie robit de patimi. Sunt unii care ar putea să spună că în nici un fel nu putem să spunem despre Sfântul Nicodim Aghioritul că a fost un om al muncii. Aceasta fiindcă nu știm ca el să fi zidit o mănăstire sau să fi făcut un nou corp de clădiri. Totuși, ceea ce este cât se poate de evident este că Sfântul Nicodim a muncit la muntele Athos în ascultările pe care toți monahii le au de făcut acolo. Timpul a trecut și în zilele noastre nu mai știm ce ascultări a avut Sfântul Nicodim Aghioritul dar este singur că el a muncit mult și la fel de bine a făcut mult efort în nevoințele sale. Nu trebuie să îl uităm pe Sfântul Nicodim Aghioritul fiindcă el a fost unul care l-a slujit pe Hristos în timpuri cât se poate de neprielnice. Au fost timpurile în care turcii prigoneau credința creștin ortodoxă și de mai multe ori au ucis mai mulți creștin ortodocși pentru credința lor. Munca de scris de cărți și de editat cărți a Sfântului Nicodim Aghioritul a făcut ca în cele din urmă credința creștin ortodoxă să nu se piardă pe pământul Greciei și nu numai.[72]

Un alt sfânt creștin ortodox care a dus o muncă de adevărată propovăduire creștin ortodoxă a fost Sfântul Cosma Etolianul. Este un sfânt puternic contestat de occidentali care după cum știm cred că sfinții sunt mai mult o problemă care ține de intersele etnice ale unei anumite regiuni geografice. Născut în anul 1714 în localitatea Mega Dendron Sfântul Cosma avea să se călugărească după care va lua drumul Muntelui Athos. Aici va duce un program strict de muncă și de rugăciune care îl va face să fie un bun cunoscător al ortodoxiei și a tot ceea ce ține de credința creștin ortodoxă. La fel ca Sfântul Nicodim Aghioritul și Sfântul Cosma Etolianul a trăit în timpul turcocrației, perioadă în care turcii au pus stăpânire pe Grecia și au voit să o treacă la credința mahomedană. Acesta a fost unul dintre principalele motive pentru care Sfântul Cosma Etolianul va părăsii Muntele Athos și va lansa o campanie națională de reântoarcere a populației la credința creștin ortodoxă și de rezistență în fața prozelitismului islamic. În acest sens munca Sfântului Cosma Etolianul a constat în propovăduirea credinței creștin ortodoxe în pământul Greciei. El va face mai multe călătorii misionare prin toată Grecia. La fel de bine Sfântul Cosma Etolianul și-a dat seama că ruperea de vechile tradiții elenice pe care le promovau turcii nu este un lucru bun. O mare parte din munca Sfântului Cosma Etolianul se va axa pe fondarea de școli pentru copii în care ei să fie educați în spiritul tradițional elenic. Toate aceste acțiuni ale Sfântului Cosma Etolianul vor atrage cu sine mânia turcilor mahomedani care îl vor martiriza prin tăierea capului și aruncarea trupului său într-un râu în anul 1779.[73]

Prin urmare avem în persoana Sfântului Cosma Etolianul nu numai un foarte bun predicator ci la fel de bine și cazul unei persoane care a muncit sau mai bine spus și-a făcut munca lui în condiții vitrege. Știm că turcii de la vremea lui erau iuți când vedea vorba la vârsarea de sânge. Este în acest sens o dovadă de mare curaj faptul că Sfântul Cosma Etolianul a ales să propovăduiească adevărul sub o stăpânie lumească ce era împotriva creștinismului orotodox. Cea mai mare dovadă a faptului că Sfântul Cosma Etolianul a fost deplin încredințat că Hristos este adevărul a fost faptul că în fața morții nu s-a lepădat de Hristos ci a preferat mai bine să moară decât să trăiască fără de Hristos după cum voiau mohomedanii de la timpul lui. Avem în persoana Sfântului Cosma Etolianul modelul unui martir creștin autentic care timp de 20 de ani a muncit pentru a propovădui adevărul evangheliei lui Hristos. Cei mai mulți am fi tentați să credem că Sfântul Cosma Etolianul a găsit un mediu în care se putea predica ușor după cum o fac preoții creștin ortodocși din zilele noastre. Ei bine nu aceasta a fost situația. Aceasta fiindcă de multe ori autoritățile turce i-au pus mai multe piedici și am putea spune că l-au și hărțuit. Sfințenia Sfântului Cosma Etonianul se vede în zelul său pentru predicarea evangheliei lui Hristos și pentru faptul că nu a făcut nici un compromis cu autoritățile turce ostile lui Hristos și creștinismului ortodox.

---

72 Elia Cirerio, *Nocodim Aghioritul: persoanlitatea, opera, învățătura ascetică și mistică* (Sibiu, 2001).

73 Munca de propovăduire a Sfântului Cosma Etolianul a durat timp de 20 de ani. Timp de 20 de ani, cu aprobarea patriarhiei de la Istambul Sfântul Cosma Etolianul va străbate Grecia în lung și în lat și va aduce în inime creștinilor ortodocși speranța că mântuirea este posibilă și că este bine să se țină de tradițiile elenice din vechime. Prin urmare se poate vedea aici o muncă dublă pe care a făcut-o Sfântul Cosma Etolianul:

1. Păstrarea vie a credinței creștin ortodoxe,
2. Revenirea la vechile tradiții elenice.

Fără doar și poate că Sfântul Cosma Etolianu a fost un om al muncii. Timp de 20 de ani el a propovăduit pe Hristos. A ținut sute sau poate chiar mii de predici pe care nu le mai avem în zilele noastre. Toate acestea după cum am spus ne fac din chipul Sfântului Cosma Etolianul un portret al unui om al muncii.

Avem în cazul Sfântului Cosma Etolianul un sfânt părinte care și-a câștigat în sudoarea frunții pâinea cea de toate zilele prin faptul că a propovăduit pe Hristos și a adus mai multe sufltele la Hristos într-un timp în care să fi creștin ortodox era interzis. Iată prin urmare care au fost condițiile muncii Sfântului Cosma Etolianul au fost condiții vitrege pe care sfântul a știu să le întoarcă în favoarea lui. De fapt se știe că chiar și dintre turci au fost unii care au fost puternic mișcați de personalitatea sfântului și au recunoscut că el este cu adevărat un sfânt. Pentru noi cei de azi Sfântul Cosma Etolianul nu este numai un martir și mucenic creștin ortodox ci la fel de bine și un caz de persoană care a muncit în condiții extreme, dar cu toate acestea nu și-a perdut nădejdea. Este adevărat că Sfântul Cosma Etolianul nu a trăit să vadă țara lui dezrobită de jugul mahomedan dar dacă Grecia a ajuns să fie o țară creștin ortodoxă azi ei bine aceasta se datorează parțial și Sfântului Cosma Etolianul. 20 de ani de muncă de propovăduire în evangheliei lui Hristos în nici un fel nu este o perioadă scurtă și ne spune despre determinarea și persevrența Sfântului Cosma Etolianul. De la Sfântul Cosma Etolianul ajunge să învățăm un lucru care lipsește la foarte multă lume din zilele noastre: că în muncă pentru a reușii trebuie să perseverăm. Când muncim și munca devina mai grea nu trebuie să ne dăm bătuți cu una cu două fiindcă în cele din urmă dacă vom persevera în cele din urmă vom reușii și vom ieșii învingători la fel cum a făcut-o și Sfântul Cosma Etolianul.[74]

Un alt exemplu de sfânt părinte care a fost perseverent în munca sa a fost Sfântul Atanasie cel Mare sau Sfântul Atanasie al Alexandriei (298-373). Știm că Sfântul Atanasie cel Mare s-a născut într-o familie de păgâni dar va fi mișcat de exemplul unor creștini pe care i-a văzut rugându-se. Va cere să devină și el creștin și după mai multe insistențe a fost botezat. Imediat ce va devenii creștin Sfântul Atanasie cel Mare va începe munca sa de scriere a cărților de teologie creștin ortodoxă. Așa se face că până la 20 de ani se va ocupa de un tratat teologic intitutal Despre întrupare. A fost perioada din jurul anului 319 când la Alexandria preotul Arie va venii cu cunoscuta se erezie arianistă în care susținea că Iisus nu este fiul lui Dumnezeu ci mai mult oi creatură a lui Dumnezeu Tatăl. În acest sens între Dumnezeu Tatăl și Iisus Hristos, Dumnezeu fiul nu a existat nici un fel de raport de egalitate ci fiul este subordaonat Tatălului. Acum va începe marea muncă și luptă a Sfântului Atanasie cel Mare care a fost cea de a combate erezia lui Arie. În acest sens sfântul va călătorii la Nicea unde în anul 325 a avut loc primul mare sinod ecumenic ce va combta erezia lui Arie. O tradiție spune că Sfântul Atanasie cel Mare ar fi autorul primei părinți a crezului pe care creștinii ortodcoși îl rostesc la liturghie. Va fi ales în cele din urmă ales patriarh al Alexandriei, funcție pe care a deșinut-o timp de 45 de ani dintre care 16 au fost petrecuți în exil. Ceea ce este de amintit aici este faptul că fiindcă s-a opus cu tărie arianismului Sfântului Atanasie cel Mare a fost exiltat de vreo cinci ori de pe scaunul său de patriarh. De mai multe ori în exilurile sale sfântul a stat printre călugării simplii din deșeturile Egiptului. Faptul că azi avem 27 de cărți în Noul Testament în parte i se datorează și Sfântului Atanasie cel Mare care a fost primul care a identificat acest canon. Iată prin urmare că avem cu adevărat în persoana Sfântului Atanasie cel Mare un om al muncii în via lui Hristos.[75]

La fel de bine Sfântul Atanasie cel Mare a fost cel care a rămas în istorie pentru munca pe care a făcut-o el pentru a scrie o biografie a vieții Sfântului Antonie cel Mare. Se știe că el a fost un fel de ucenic al Sfântului Antonie cel Mare pe care l-a ascultat ca un părinte duhovnicesc. Este totuși de remarcat aici smerenia Sfântului Atanasie cel Mare care deși ocupa scaunul de patriarh al Alexandriei, una dintre cele mai renumite patriarhii din timpul său când a fost prigonit în cele din urmă nu s-a sfiit să meargă și să lucreze ca simplu monah în mănăstirile din deșertul Egiptului. Probabil că dacă ar fi fost cineva în nici un fel nu ar fi acceptat o asemenea înjosire. Este adevărat că timpurile Sfântului Atanasie cel Mare au fost timpuri confuze în care Arie deși combătut se încăpățâna să promoveze o erezie gravă ce nega posibilitatea mântuirii omului. Aceasta fiindcă dacă Iisus nu a fost fiul lui Dumnezeu el nu mai putea să fie mântuitor la omului. Aceasta fiindcă de iad numai Dumnezeu Tatăl sau Dumnezeu Fiul (ori Dumnezeu Duhul Sfânt) ne poate mântui. Iată prin urmare care au fost timpurile Sfântului Atanasie cel Mare. Pentru noi cei de azi adevărul este că munca sfântului ni se pare că a

---

[74] Ghoerghios D. Metallionos, *Viața și învățăturile Sfântului Cuvios și Mucenic Cosma Etolianul ,luminătorul Greciei și apostolul săracilor (1714-1779)* (Sibiu, 2001).

[75] Că Sfântul Atanasie cel Mare a fost un om al muncii nu este nici o îndoială. Deși avem motive să credem că în timpul cât sa fost patriarh a tărit din salariul de patriarh, ei bine în timpul cât a fost exilat sfântul a fost obligat să muncească pentru sine muncile de jos cum se spune. Totuși, nu trebuie să credem că munca de patriarh a fost una ușoară. Aceasta fiindcă el a făcut mai multe medieri între diferitele confliecte ce existau la timpul său. Este adevărat că sfântul nu a făcut nici un compromis cu erezia pe care a combătut-o cu toată energia pe care a avut-o. Avem aici o persoană care și-a pus toată puterea și energia pe care o avea în slujba lui Hristos. Iată de ce în cele din urmă trebuie să privim la exemplul Sfântului Atanasie cel Mare ca la un caz de persoană care nu a făcut nici un compromis cu erezia. Este cu adevărat o muncă grea să ajungi să îi combați pe eretici fiindcă ereticii sunt unii care sunt imprevizibili și care sunt extrem de creativi în avenii cu contra argumente în fața adevărului creștin ortodox.

fost mai mult rudimentară. Aceasta fiindcă noi nu ne confruntăm cu viclenia unui eretic ca Arie care nu numai că era viclean ci la fel de bine era și orgolios. De fapt se poate spune că Arie este un fel de prototip al ereticului creștin din toate timpurile care deși știe adevărul de credință creștin ortodox nu se dă înapoi să ajungă să îl pervertească și să îl răstălmănesască cum îl duce mintea. După cum este bine de înțeles în materie de credință autroitatea ultimă sunt sfinții lui Dumnezeu și nu propria noastră minte. Iată de ce în cele din urmă Arie a fost periculos fiindcă el era rău intețioanat în ideile sale. El vroia să Îl batjocorească pe Iisus fiindcă chiar în contact cu cei mai mari sfinți trăitori ai lui Iisus se pare că el nu a voit să cedeze deloc de la erezia lui.[76]

Se spune că la o mănăstire a venit o femeie ca a cerut un părinte la care să se spovedească.

- Bine ai venit soră, a început părintele.
- Bine v-am găsit părinte.
- Ce te neliniștește soră?
- Vai părinte să știți că nu mai știu ce să fac.
- De ce fiica mea?
- Fiindcă mă cert în continuu cu soțul meu.
- Păi cum una ca aceasta?
- Să vedeți părinte cum se înâmplă: el vine acasă nemulțumit de la locul de muncă și începe să mă certe, eu nu mă pot abține și îi răspund. Așa se naște ceartă în casa noastră.
- Înțeleg care este situația soră.
- Ce să fac părinte?
- Eu știu ce trebuie să faci.
- Spuneți-mi că fac orice numai să am din nou pace în casă.
- Du-te la trapeza mănăstirii noastre și cere o sticlă cu apă. Când vine soțul tău ia o gură de apă din aceaastă sticlă. Ține-o în gură până ce el va adormii.
- Bine părinte. Credeți că mă va ajuta această apă sfințită?
- Sigur soră.

Femeia a luat apa și s-a dus cu ea acasă. Când a venit soțul ei a luat o gură de apă pe care o ținea în gură.

- Iar ai făcut mâncare rece? A început soțul.

Soția nu a răspuns nimic fiindcă ținea apa în gură.

- Iar ai pus prea multă sare în mâncare?

Din nou soția nu a răspuns. Își vedea liniștită de treburile casei.

- I-a adună vasele și le spală că am găstat de mâncat.

Soțul s-a dus și s-a culcat fiind obosit de la muncă. A doua zi povestea s-a reptat. Soțul a venit nervos de la muncă și femeia a luat din nou apă în gură. Nu i-a mai răspuns la nimic ci își vedea liniștită de treburile din casă. Cu timpul soțul a început să se schimbe. Chiar o lăuda pe soția lui.

- Vai să știi cât de mult te iubesc. Te-ai făcut așa de gingașă și de ascultătoare în ultimele zile.

În cele din urmă pacea a ajuns să se intaleze din nou în casa ei. Femeia s-a dus din nou la părintele bătrân de la mănăstire.

- Binecuvântați părinte.
- Domnul să ne binecuvinteze fiică.
- Părinte să știți că apa sfințită de la trapeză funcționează.
- Sigur că funcționează.
- Dar cum se poate una ca asta părinte?
- Este foarte simplu.
-Spuneți-mi și mie părinte. De unde aveți apa aceasta minunată?
- Fiică nu apa este minunată ci tăcerea ta.
- Tăcerea mea?
- Faptul că nu ai mai răspuns urât soțului tău a făcut ca în cele din urmă pacea să vină din nou în casa ta.
- Părinte să știți că nu mă gândeam și nici nu mă așteptam la așa ceva.
- Ei bine acum știi ce ai de făcut.

Femeia s-a scultat și s-a dus fericită la casa ei unde a trăit în liniște și pace până la adânci bătrâneți.

[76] Michael H. Molloy, *Apărătorului adevărului: viața Sfântului Atanasie cel Mare* (București, 2011).

Realitatea este că această pildă ne spune că ajungem să avem pace în casă dacă știm să tăcem în situații dificile și tensionate.[77]

Întâmplarea de mai sus este una care se potrivește foarte bine vieții Sfântului Atanasie cel Mare. Aceasta a fost un sfânt care știut să tacă atunci când în patriarhia lui au existat mai multe tensiuni. Așa se face că el de a fost exilat de vrei 4 sau de 5 ori și mai apoi după ce s-a terminat conflictul și dezbinarea în cele din urmă a reușit să vină din nou la scaunul lui de patriarh. Trebuie să luăm un exemplu de muncă din viața Sfântului Atanasie cel Mare. De multe ori am vrea să muncim să câștigăm mai mult dar realitatea vieții noastre ne face să avem puțin de muncă și uneori chiar deloc. Ei bine atunci trebuie să știm să nu protestăm și să nu ne agităm. Trebuie să facem ca femeia de mai sus: să luăm apă în gură și să așteptăm un moment oportun în care să ne reluăm munca. Sunt diverse și multe situații în viața noastră și este adevărat că de multe ori aceste situații nu sunt în nici un fel favorabile nouă. Iată de ce trebuie să știm că munca este un fapt care în cele din urmă ajunge să se călească în răbdare. Trebuie să avem răbdare când muncim. Ce s-ar întâmpla dacă în școlile profesionale și în liceele de meserii profesorii nu au răbdare cu elevii lor ca ei să ajungă să deprindă o meserie? Probabil că economia noastră ar fi una cât se poate de înapoiată. Iată de ce în cele din urmă munca trebuie să fie făcută în răbdare. De multe ori pentru a construi un mare portavion avem nevoie nevoie de răbdare. Trebuie să fim răbdători fiindcă în acest mod în cele din urmă vom ajunge să obținem rezultatele scontate. Știm că Edison a încercat de vrei 15000 de ori să aprindă un bec și numai a 15000-a oară în cele din urmă becul s-a prins. La fel de bine de multe ori în muncă trebuie să avem răbdare. Aceasta fiindcă sunt munci în care rezultatele vin după mai mult timp.[78]

Un alt sfânt care a fost un exponent al muncii și mai ales al muncii intelectuale a fost Sfântul Grigorie Palama (1296-1359). Născut din mari demnitari bizantini Sfântul Grigorie Palama a fost o persoană care avea în fața lui o carieră la palatul imperial din Constantnopol. Se pare că o astfel de perspectivă nu l-a mulțumit pe tânărul Grigorie care la vârsta de 20 de ani, după ce a primit o educație aleasă, a ales să se retragă monah la Muntele Athos la Mănăstirea Vatopedu. La fel de bine mama și surorile lui Grigorie și ele au ajuns să se călugărească. După moartea părintelui său duhovnicesc Nicodim de la Vatopedu va ajunge să se retragă la Mănăstirea Marea Lavră. Aici va primii ascultarea de a slujii la trapeză (era probabil cel care gătea mâncarea și îi servea pe restul călugărilor). Mai apoi după mai multă muncă în cele din urmă Sfântul Grigorie cel Mare va fi denumit cântărețul mănăstirii Marea Lavră. Se va multa la schitul Glossia unde va devenii isihast și se va iniția în tainele rugăciunii lui Iisus. Ceea ce este de admirat în viața Sfântului Grigorie Palama a fost faptul că deși el a fost unul care avea perspectiva unei cariere la palatul imperial a preferat să renunțe la aceasta și să ducă o mănăstire de simplu călugăr. În anul 1326 cu ocazia unei posibile invazii turcești Sfântul Grigorie Palama va pleca din Muntele Athos și va ajunge la Tesalonic unde va fi hirotonit preot.[79] Aflat la Tesalonic în plină viață de oraș Sfântul Grigorie Palama nu va renunța la viața lui de pustnic. În timpul săptămânii se retrăgea din oraș pentru ca mai apoi sâmbăta și duminca să revină din nou pentru a sluji și a predica. Anul 1330 va fi anul care va marca definitiv viața Sfântului Grigorei Palama fiindcă în acest an se va întâlnii cu catolicul Varlaam cu care va începe o controversă legată de faptul dacă lumina și harul lui Dumnezeu sunt create sau necreate. Sfântul Grigorie Palama va demonstra că harul și lumina lui Dumnezeu sunt necreate în timp ce Varlaam din Calabria spunea că harul și lumina lui Dumnezeu sunt create.[80]

Disputa cu Varlaam la care li s-a mai adăugat și călugărul bulgar Akindinos și patriarhul Ioan XIV Kalekas va ajunge să îl facă pe Sfântul Grigorie Palama să își depună toate energiile sale și el va devenii pe bună dreptate unul care va ajunge să susțină adevărul. Se vor convoca mai multe sinoade la Constantinopol cu scopul de a elabora mai multe opinii referitoare la această dispută. Unele sinoade au fost favorabile lui Varlaam și Akindinos în timp ce altele îl vor susține pe Sfântul Grigorie Palama. În cele din urmă va fi un sinod final care îi va dreptate

---

[77] Constantin Coman, *Ghid practic al creștinului ortodox: casa creștinului* (București, 1997).

[78] Radu Tedoorescu, *Răbdarea creștin ortodoxă într-o lume grăbită* (Cugir, 2018).

[79] John Meyendorff, *Sfântul Grigorie Palama și mistica ortodoxă* (București, 2007 reeditare).

[80] Ne fapt cea mai mare erezie a lui Varlaam din Calabria nu a fost că harul și lumina lui Dumnezeu sunt necreate (ceea ce este totuși o erezie) ci mai mult opinia că Dumnezeu poate să fie cunoscut în ființa Lui. Sfântul Grigorie Palama va muncii la mai multe tratate teologice prin care va demonstra că ființa lui Dumnezeu este inaccesibilă omului și că omul nu are cum să Îl cunoască pe Dumnezeu în ființa Lui nici în această viață și nici în viața de apoi. Omul ajunge să Îl cunoască pe Dumnezeu în energiile Lui sau mai bine spus în lucările Lui. Opinia lui Varlaam care susținea că Dumnezeu poate să fie cunsocut în ființa Lui fără doar și poate că este o deschidere spre un panteism de sorginte gnostică. Aceasta fiindcă nu au cum să Îl cunoști în ființa Lui pe Dumnezeu fiindcă ființa lui Dumnezeu este un fapt care îi este propriu numai lui Dumnezeu. Iată de ce Sfântul Grigorie Palama va depune o muncă gigantică de a dovedii incongnoscibilitatea ființială a lui Dumnezeu. Mare parte din munca lui se va baza pe sintagma că Dumnezeu este accesibil în energiile și lucrările Sale dar nu este accesibil în ființa Lui omului.

de cauză Sfântului Grgorie Palama. În urma confuziei pe care disputa a creat-o mai multă lume nu știa ce să creadă despre Sfântul Grigorie Palama. Va pleca din Tesalonic și va fi luat prizonier de turci care îl vor bate de mai multe ori fiindcă le predica turcilor care îl țineau în captivitate pe Hristos. Avem aici un caz extrem care ne spune despre sfințenia Sfântului Grigorei Palama care a ajuns să predice pe Hristos chiar și celor care îl persecutau. Se spune că turcii ar fi fost cât se poate de dispuși să îl ucidă pe Sfântul Grigorie Palama dacă nu ar fi fost speranța că vor cere o recompensă în vederea eliberării lui. Recompensa va fi plătită de tesaloniceni și în cele din urmă Sfântul Grigorei cel Mare se va întoarce la Tesalonic. Se spune că în ajunul morții sale Sfântului Grigorie Palama i s-a arătat Sfântul Ioan Hrisostom într-o vedenie care i-a spus numai atât: Spre înălțimi! Spre înălțimi! La puțin timp Sfântul Grigorie Palama avea să moară. Moștenirea teologică și aghiografică pe care o avem de la Sfântul Grigorie Palama este mare și fără doar și poate că trebuie să ținem cont de ea. Ea ne crează imaginea unui sfânt părinte ale muncii. Deși caracterul de muncă nu reiese de prima dată din viața sfântului dacă vom sta și vom analiza vom vedea că el a fost un om care a muncit. A muncit în primul rând intelectual. El a elaborat mai mult tratate teologice dintre care renumite sunt Triadele sale prin care a combătut erezia lui Varlaam și a dovedit adevărul ortodoxiei. La fel de bine sfântul nu a fost unul care a stat pe spinarea altora ci după cum știm când se retrăgea în pustie în perioada cât a stat la Tesalonic de mai multe ori se ocupa cu munca. Era munca de a își gătii singur, de a se îngrijii ca bolile să nu îl cuprindă. Este adevărat că perioada de retragere din aglomerația orașului Tesalonic este una dintre cele mai misterioase din viața Sfântului Grigorie Palama dar în ansamblu imaginea pe care ne-o crează viața sfânnului este una a unui om muncitor și harnic.[81]

Sfântul Antim Ivireanul (1650-1714) este un sfânt din ce în ce mai uitat în zilele noastre. Aceasta fiindcă deși el a fost ivirean (Iviria a fost numele Georgiei de azi din Asia) a trăit în România. Prin urmare sunt unii care sunt confuzi referitor la originea acestui sfânt și nu știu dacă pot să vorbească despre el ca despre un român sau ca despre un georgian. Că Sfântul Antim a fost un om al muncii nu este nici o îndoială. El a fost de fapt primul care a înființat o bibliotecă publică în București. Aceasta fiindcă din câte știm sfântul avea o iubire mare față de cărți și de învățătură. Ceea ce trebuie să știm este că această bibliotecă a deschis-o cu eforturile proprii. Ceea ce știm prin urmare despre Sfântul Antim este că s-a născut în Iviria (Georgia). La timpul lui turcii erau stăpânii Iviriei și așa s-a făcut că el a fost luat ca sclav de turci și dus la Istambul (fostul Constantinopol). Aici sfântul a găsit o modalitate de a își menține credința creștin ortodoxă fiindcă a stat pe lângă patriarhia ecumenică de la Istambul. Trebuie să știm că pe tot parcursul turcocrației (a stăpâniei turcești) patriarhia ecumenică a funcționat deși cu mai multe intermitențe. Aceasta probabil și din cauza faptului că turcii cel puțin nominal îl recunosc pe Iisus ca unul dintre profeți dar el nu este un profet mai mare ca Mohamed. Timpul când a stat Sfântul Antim la Istambul se pare că a fost unul extrem de productiv fiindcă aici a învățat sculptura în lemn, caligrafia, pictura, broderia, precum și limbile greacă, arabă și turcă. La fel de bine tot la Istambul sfântul s-a călugărit primind numele de Antim.[82]

Încă de la Istambul după cum am putut vedea Sfântul Antim a demonstrat o preocupare cu cărțile și cu cititul. Această preocupare avea să se adâncească mai mult în Țara Românească unde i s-a încredințat conducerea unei tipografii în anul 1691. Este vorba de conducerea tipografiei domnești din București. Așa se face că va începe munca Sfântului Antim ca tipograf, timp în care va publica și va tipării mai multe cărți pentru edificarea duhovnicească a poporului drept credincios ortodox din noua lui țară. La București Sfântul Antim a muncit să tipărească primele lui patru cărți:

1. Învățăturile lui Vasile Macedonianul către fiul său Leon
2. Slujba Sfintei Paraschva și a Sfântului Grigorie Decapolitul
3. Evangheliarul greco-român
4. Psaltirea.

---

[81] Dumitru Stăniloae, *Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama*, (București, 1993).

[82] Râvna Sfântului Antim este una care l-a făcut remarcat printre puținii creștini ortodocși de la Istambul. Așa se face că a fost remarcat de Sfântul Constatin Brâncoveanu domintor în țările române care prin 1689-1690 l-a adus în Țara Românească. Imediat ce ajuns aici pe pămâmnt românesc sfântul a început să învețe limba română și limba slavonă. Așa se face că el a ajuns să vorbească la perfecție limba română. Avem în personalitatea Sfântului Antim unul care deși s-a supus autorităților laice turci în nici un fel nu a fost de acord cu propaganda acestora de a suprima credința creștin ortodoxă. În acest sens este adevărat că situația din România nu a fost deloc diferită de cea din Gerogia, aceasta fiindcă ambele țări se aflau sub conducerea turcilor. Totuși, se pare că Sfântul Antim s-a adaptat foarte repede vieții din România fiindcă după cum vom vedea mai apoi a fost ales mitropolit al Țării Românești. Aceasta ne demonstrează unitatea de credință ce a existat la finele evului mediu dintre români și ivireni.

Acesta a fost numai începutul unui lung șir de publicații pe care Sfântul Antim le va face și prin care va ajuta mult credința creștin ortodoxă a românilor. Aceasta fiindcă după cum am spus intenția turcilor era de a suprima deplin credința creștin ortodoxă din spațiul balcanic. Totuși turcii știau că un asemenea pas nu poate să fie făcut dintr-o dată și tolerau creștinimsul ortodox fiindcă nu aveau cum să treacă prin ascuțișul sabiei toată populația creștin ortododxă din Țara Românească. De la București Sfântul Antin a fost numit egumen al Mănăstirii Snagov unde a mutat tipografia domnească și unde a muncit să publice alte 15 cărți. Toate aceste 15 cărți au fost tipărite în română. Între ani 1701-1705 el el revine la București unde a mai muncit să tipărească alte 15 cărți. La 16 martie 1705 el ajunge episcop la Vâlcea unde va tipării ale 9 cărți: 3 românești, 3 slavono-române și 3 în greacă. În 1708 este ales mitropolit al Țării Românești funcție din care va întemeia o tipografie la Târgoviște unde va timării ale 18 cărți. În 1715 tipografia lui este mutată la București unde va tipării ale 2 cărți. Ceea ce putem concluziona este că în timpul vieții Sfântul Antim Ivireanul a muncit la publicarea a 63 de cărți. El este cel care a militat pentru introducerea limbii române în slujbă fiindcă până la el au fost mai multe voci care au susținut că în cult trebuie folosită numai greaca sau slavona. Fiindcă a fost împotriva turcilor (și a turcocrației) în anul 1716 la cerea domnitorului fanariot Nicolae Mavrocordat a fost înlăturat din scaunul de mitropolit al țării românești și caterisit și trimis să trăiască în exil pe viață la Mănăstirea Sfânta Ecterina de la Muntele Sinai. Pe drumul spre Sinai a fost ucis de sodații turci și trupul i-a fost aruncat în râul Marița dincolo de Adrianopol. A fost canonizat de Biserica Ortodoxă Română în 1992. Oricum ceea ce este important să reținem este că Sfântul Atim a fost un om al muncii care în timpul vieții a tipărit 63 de cărți. Aceasta ca să nu mai spunem că el a avut de dus la îndeplinire și alte munci ca mohah și mai apoi ca ierarh al Bisericii.[83]

Un alt caz care s-a dovedit că este un om al muncii a fost Sfântul Simeon Noul Teolog (949-1022). Născut dintr-o mică familie de nobili Sfântul Simeon a fost dat de mic la curtea imperială de la Cosntantinopol unde a învățat foarte bine mai toate științele vremii fiindcă în legătură cu cei mai buni profesori ai timpului. După moartea unchiului său care a fost și cel care l-a adus la Constantinpol Sfântul Simeon încearcă să intre ca mohah la mănăstirea Studion unde are o întâlnire cu Simeon Evlaviosul figură harismatică a acelei mănăstiri. La puțin timp va ajunge egumenul Mănăstirii Mamas pe care a o va conduce cu foarte multă autoritate duhovnicească. Aici la această mănăstire va avea loc perioada din viața sfântului când el s-a dedicat rugăciunii și muncii în admnistrație. Fiindcă a ajuns mai marele mănăstirii este adevărat că Sfântul Simeon a trebuit să se ocupe cu administrație mănăstirii: hrană, îmbrăcămite, întreținerea clădirilor etc. Perioada în care sfântul a stat la Mănăstirea Mamas este cea care ne conturează imaginea lui ca un om al muncii. Aceasta fiindcă sfântul s-a remarcat prin cumpătare și chibzuință în toate acțiunle lui. Iată prin urmare un al mare sfânt părinte al creștinismului ortodox care a fost un om al muncii și care a ajuns la desăvârșire prin muncă. Sunt mulți care ar fi tentați să creadă că Sfântul Simeon nu a făcut decât numai să se roage în mănăstirea lui dar este evident că el a luat parte și la muncile de administrație ale mănăstirii.[84]

Deși mai multă lume nu a remarcat aceasta ceea ce este cât se poate de adevărat este că Sfântul Simeon Noul Teolog a fost un om al muncii. Aceasta fiindcă după cum am putut vedea el nu a stat să primească de la alții ci permanent a muncit. Am văzut că la Mănăstirea Mamas unde a fost egumen a muncit pentru ca să ridice acastă mănăstire din ruine și să o refacă. Iată de ce în cele din urmă nu greșim dacă spunem că Sfântul Simeon Noul Teolog a fost o persoană a muncii. Sunt mai mulți care citind screirile Sfântului Simeon sunt de părere că el a fost un teolog și că mai toată viața a pretrecut-o la birou și nu a muncit mai nimic fiindcă ceilalți călugări din mănăstire au muncit pentru el pentru ca el să se poată dedica deplin scrierilor de cărți duhovnicești. Este bine să știm că Sfântul Simeon nu a stat departe de viața obștii sale ci a participat activ la muncile din oște. Este adevărat că poate el nu a muncit la fel de mult ca un călugăr simplu dar este clar că nu a fost o persoană care să se lenevească și una care să se eschiveze în fața muncii. La fel de bine o muncă intelectuală a dus Sfântul Simeon

---

83 (Autor colectiv), *Sfântul Antim Ivireanul: un ierarh misionar și a martir* (București, 2016).

84 Ceea ce se știe din istorie este că la venirea Sfântului Simeon la Mănăstirea Mamas mai multe dintre zidurile mănăstirii erau în ruine. Ei bine sfântul se pune pe muncă și reface toată mănăstirea. Râvna lui a fost motivul pentru care vreo 30 de călugări din mănăstirea lui se revoltă și pentru aceasta vor fi trimiți în exil de către patriarhul Sinesie. Fiindcă a simțit că vrea să ducă o viață mai liniștită și nu una care era ocupată cu primirea pelerinilor și grija de ei, în anul 1005 Sfântul Simeon se retrage din egumenat și se dedică muncii în privat și rugăciunii. Sfântul Simeon a avut o mare evlavie la părintele său duhovnicesc Simeon Evaviosul și pentru aceasta a atras invidia unui cleric de la patriarhia ecumenică pe nume Ștefan din Nicomidia. Acesta îl va pârî la patriarhul ecumenic findcă Sfântul Simeon ținea o zi de pomenire a morții părintului său duhovnicesc Simeon Evlaviosul. Este patriarhul care îl va trimite în exil pe Sfântul Simeon pe malul răsăritean al Bosforului într-un loc numit Palukiton. Aici sfântul va muncii din nou și va face o mănăstire închinată Sfintei Marina. Deși a fost în cele din urmă reabilitat de patriarhul ecumenic sfântul nu va mai pleca de la această mînăstire unde va murii în anul 1022.

și pentru cărțile sale care sunt dovada unui spirit filosofic și teologic înalt. Avem toate motivele să credem că Sfântul Simeon a muncit mult până a ajuns să își eleboreze operele sale teologice. Aceasta fiindcă este bine să știm că el a căutat să îmbine munca cu studiul și rugăciunea. Este adevărat că nu toți monahii sunt predispuși la studiu dar ceea ce trebuie să știm este că în cele din urmă studiul este unul care poate să meargă mână în mână cu rugăciunea. Iată de ce în personalitatea Sfântului Simeon Noul Teolog avem o armonizare deplină dintre muncă și studiu. În zilele noastre sunt mai mulți călugări care sunt oameni de studiu. Ei trebuie să urmeze exemplul Sfântului Simeon Noul Teolog și să își dea seama că o separație totală și deplină dintre muncă și studiu nu este posibilă. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că Sfântul Simeon este un model de muncă pentru toți creștinii ortodocși. Aflat în exil din cauza invidiei mai marilor timpului Sfântul Simeon nu s-a dat înapoi de la viața monahală și a reânceput totul de al zero fiindcă a construit o nouă mănăstire. Este vorba de mănăstirea Sfintei Maria pe care a făcut-o pe malul estic al Bosforului. Din aceasta trebuie să înțegem că pentru Sfântul Simeon chiar și bătrânețea a fost un timp în care el a muncit și nu s-a dat înapoi de la muncă. Cine la bătrânețe ar mai dorii să construiască o mănăstire? Aceasta fiindcă știm că cei bătrâni sunt lipsiși de putere și nu mai au multă voință să muncească. Ei bine Sfântul Simeon chiar și bătrân fiind și lipsit de puteri a mai făcut un efort suprauman și a pus bazele unui noi mănăstiri în exilul său pe care în cele din urmă a terminat-o și nu numai că a terminat-o dar la fel de bine a fost capabil să o populeze cu călugări. Toate acestea sunt motivele pentru care am ajuns să îl considerăm pe Sfântul Simeon Noul Teolog ca un om al muncii și ca un exemplu de muncă cinstită pentru toți creștinii ortodocși.[85]

Un alt sfânt al muncii a fost Sfântul Siluan Atonitul (1866-1938). Ceea ce știm despre Sfântul Siluan știm în special din biografia care a fost scrisă de ucenicul lui părintele Sofronie Saharov de la Mănăstirea Essex din Anglia. Sfântul Siluan a fost un om simplu care a ajuns să trăiască o viață de păcat și de nepăsare față de cele sfinte. Toate se pare că au culminat în viața lui cu o apariție miraculoasă a Sfinei Maria care i s-a arătat și care i-a spus că modul de viață pe care îl duce nu este pe placul ei. Așa se face că Sfântul Silaun în urma acestei apariții va ajunge să se schimbe și să dorească să se călugărească. Va face armata și în cele din urmă după terminarea stragiului militar se va retrage la Muntele Athos la cunoscuta mănăstire Sfântul Pantelimon. Pe atunci Siluan (pe numele din laic Simeon) avea 26 de ani. Se pare că la Muntele Athos a primit ascultarea de a muncii la moara mănăstirii Sfântul Pantelimon. Aici sfântul va petrece mai mult timp. În tot acest timp în cele din urmă el se va iniția în rugăciunea lui Iisus. Odată cu praticarea rugăciunii lui Iisus încep și ispitele demonice din viața lui Siluan. Din mărturiile sale gândul că a ajuns la sfinteție și că este sfânt a fost și cel care în cele din urmă i-a făcut pe diavoli să se manifeste vizibil în viața lui Siluan. Mai toți dintre noi știm doar teoretic despre diavoli dar se pare că Sfântul Silaun a ajuns să îi vadă față către față. "Spre anul 1906, în miezul unei nopți cumplite, în care demonul se înterpune între el și icoana lui Hristos, Siluan, deznădajduind cu totul, îi spune Domnului: "Vezi că mă silesc să mă rog Ție cu cuget curat, dar demonii mă împiedică. Învață-mă ce trebuie sa fac ca ei să înceteze să mă mai tulbure". Și atunci primește în sufletul său acest gând: "Cei mândri sunt chinuiți mereu de demoni". Atunci întreabă: "Doamne, învată-mă ce să fac ca sufletul meu să se smerească". Si Domnul îi răspunde: "Ține-ți mintea ta în iad și nu deznădajdui".[86]

Din nou avem în persoana Sfântului Siluan un om al muncii care după cum am putut vedea a fost cel care zilnic căra mai mulți saci pentru ca mănăstirea să aibă făină din care să se facă pâinea. Este clar că Sfântul Siluan nu a fost un om care să lenevească. Totuși este paradoaxal cum în paralel cu munca sa de monah în viața Sfântului Siluan putem să vedem că a existat și o puternică viață duhovnicească. Această viață duhovnicească după cum am putut vedea a culminat cu arătatea Domnului Iisus Hristos în persoană acestui sfânt al creștinismului ortodox. Este totuși de amintit aici că Iisus a acceptat să se arate unui biet monah morar și nu s-a arătat la marii ierarhi și patriarhi ai creștinismului ortodox. Nu înseamnă că Hristos a voit să descalifice ierahria Bisericii ci mai mult să demonstreze că El a venit pentru toată lumea și chiar și pentru cei mai mici dintre creștinii ortodocși. Nu știm cu exacitate cât timp a stat în moară Sfântul Siluan dar știm că el a muncit fără de încetare pentru orștea mănăstirii Sfântul Patenlimon. Această muncă destul de grea nu a fost o piedică pentru ca

[85] Nichita Stithatul, *Viața Sfântului Simeon Noul Teolog* (București, 2004).

[86] „Era vremea înfloririi monahismului rus la Athos. Mănăstirea se mărea și devenise aproape ca o cetate în mijlocul pustiei. Numărul fraților atinsese aproape două mii, iar oaspeți și închinători veneau cu sutele din Rusia, și adeseori rămâneau timp îndelungat în marile arhondarice ale Mănăstirii. Astfel încât munca la moară nu era una neînsemnată. Și iată, fratele Simeon, în ciuda unui somn atât de scurt, a unei cât se poate de aspre înfrânări la mâncare, a unei neîntrerupte și fierbinți rugăciuni, a multului și adâncului plâns, uneori până la deznădejde, își împlinea conştiincios greaua trudă, unde **zilnic** trebuia să mânuiască şi să care mulțime de saci mari cu făină." Arhimandritul Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul*, traducere din limba rusă de Ierom. Rafail (Noica), Editura Accent Print, Suceava, 2013, p. 28.

Sfântul Siluan să ajung să se desăvârșească și să aibă profunde experiențe duhovnicești. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că Sfântul Siluan a muncit la moară pentru 2000 de călugări fiindcă la timpul lui erau aproape 2000 de călugări la mănăstirea rusească Sfântul Pantelimon. Prin aceasta înțelegem că Sfântul Siluan era nu numai o persoană harnică ci și una iubitoare fiindcă el nu a respins această grea ascultare pe care a avut-o. este posibil ca spre bătrânețe Sfântul Siluan să fi avut și altă ascultare dar în cele din urmă munca nu a fost un lucru pe care el l-a evitat. Este bine să gândim la Sfântul Silaun a cărui pomenire o face în fiecare an pe data de 24 septembrie a fiecărui an. Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să știm că munca nu este un fapt pe care sfinții și în cazul nostru Sfântul Siluan a evitat-o. Sfântul Siluan a muncit și nu a muncit numai pentru el ci pentru alți 2000 de călugări. Zilnic el căra la mănăstire mai mulți saci cu grâu pentru a fi măcinați. Este adevărat că în zilele noastre această moară unde a lucrat Sfântul Siluan nu mai există fiindcă acum grâul este măcinat în mori electrice.[87]

Se spune că un pantofar a fost invitat la o nuntă la care erau și mulți tineri.

- Ei și acest pantofar de ce a trebuit să vină la nuntă? a spus ironic unul dintre tineri.
- Poate că a fost invitat, a răspuns un altul.
- El nu știe că aici la nuntă noi suntem primii invitați.
- De ce?
- Fiindcă nunțile sunt pentru noi cei tineri.
- Lasă dacă a fost invitat a fost invitat și nu avem ce face.
- Da. Un pantofar ca vai de capul lui.

Pantofarul a intrat în camera de nuntă unde i-a salutat politicos pe tinerii de la cealaltă parte a masei.

- Bună ziua dragi tineri.

Nici un tânăr nu a răspuns nimic. Mâncarea a fost adusă și pantofarul s-a ridicat în picioare și și-a făcut rugăciunea înainte de masă după care și-a făcut cruce. Tinerii șoșoteau între ei:

- Uite mă și la ăsta.
- Ce este cu el?
- Voi nu vedeți că se roagă?
- Da ai dreptate.

Unul dintre tinerii mai obraznici și-a ridocat glasul către pantofar:

- Ei tu de acolo?
- Cine eu? A răspuns pantofarul.
- Da tu.
- Ce este?
- La voi în familie toată lumea se roagă înainte de masă?

Pantofarul a stat puțin pe gânduri după care a răspuns:

- Nu chiar toată lumea.
- Cum numai tu te rogi? Nu se roagă toți cei ai casei?

-Nu, răspunde pantofarul, căci în coteț mai am doi purcei și o scroafă, care nu se roagă niciodată…

Se spune că tinerii s-au rușinat de răspunsul pantofarului și de atunci nu mai râdeau pe seama lui.

Este adevărat că întâmplarea de mai sus se potrivește cu situația că nu trebuie să ne rușinăm să ne facem rugăciunile în public dacă situația o cere și adevărul este că situația o cere de mai multe ori. La fel de bine parafrazând situația de mai sus este bine să știm că nu trebuie să ne sfiim să muincim chiar dacă tărim într-un mediu al lenei. Este adevărat că de multe ori ajunge să fim influențați de mediul din jurul nostru.[88]

Prin urmare ce avem de făcut atunci când ne dăm seama că trăim într-un mediu viciat de lene? Trebuie să facem la fel de bine cum au făcut sfinții creștin ortoodcși. Trebuie să avem puterea de a ne rupe de mediul din jur și a avea tăria să muncim fiindcă după cum am spus numai munca este pe placul lui Dumnezeu Tatăl și mai

---

[87] (Autor colectiv), *Fratele nostru este viața noastră: spiritualitatea Sfântului Siluan Atonitul* (Cluj Napoca, 2016).

[88] Sunt mai mulți care fiindcă trăiesc într-un mediu al lenei în cele din urmă nu vor să muncească nici ei ci se lasă în cele din urmă pradă lenei. Este cu adevărat eroic să te apuci să muncești într-un mediu în care nu muncește nimeni fiindcă este evident că leneșii se vor râde de tine. Se vor râde de tine fiindcă tu nu vrei să fie ca ei și ei vor face orice le este posibil să te coboare la nivelul lor. Iată de ce trebuie să știm că trebuie să fim conștienți de mediul în care trăim. Aceasta fiindcă dacă suntem mai slabi în cele din urmă este bine să ne schimbăm mediul și să ajungem să lucrăm într-un mediu ce nu este viciat de păcatul lenei. Așa se face că leneșii sunt cei care trag societatea înapoi. Trag societatea înapoi fiindcă ei nu vor binele societății din care fac parte. După cum spunea marele gânditor și istoric român Nicolae Iorga *lenea este o sinucidere lentă.* Leneștii știu că pentru a trăi trebuie să prespteze o muncă dar el se mulțumesc cu foarte puțin și în cele din urmă ajung să trăiască în mizerie.

ales munca cinstită. Este bine să muncim fiindcă în acest mod în cele din urmă vom ajunge să ne edificăm pe noi înșine și să ducem societatea din jur înainte. Sunt mai multe cazuri de persoane care nu sunt motivate de propria bunătare dar care ajung să fie motivați de faptul că realizează că bunătarea lor este una care îi influențează pe ce din jur. Ce exemplu pot da cei leneși societății din jur care știm că este formată din mai mulți tineri? Știm că tinerii sunt foarte ușor influențabili și la fel de bine pentru aceasta sunt persoane care caută modele în cei mai mari din jurul lor. Fiindcă sunt ușor influențabili este adevărat că mulți tineri ajung de își iau modele din cei leneşti. După cum am spus există o *cultură underground de ghetto* în care munca este evitată și în care este proslăvită șmecheria și viclenia. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că munca cinstită este cea care en face oameni și cea care în cele din urmă aduce cele mai mari satisfacții sufletești. Trebuie să muncim fiindcă în acest mod în cele din urmă ajungem să ne ducem la îndeplinire potențialul nostru uman. Cu toții avem un potențial pe care trebuie să îl ducem la îndpelinire și de care trebuie să ținem cont. Conștiința omului este una care îl mustră atunci când nu își duce la îndeplinire potențialul pentru care a fost menit. Munca este în cele din urmă o modalitate de a duce la realizare potențialul pentru care a fost creat omul. Aceasta fiidncă după cum am spus munca este o necesitate psihologică a vieții omului. Omul nu poate să stea tolănit toată ziua fără să facă nimic, fără să realizeze nimci, fără să nu îndreprindă ceva. De la sfinți aflăm un lucru de care este bine să ținem cont: munca este una care ne face în cele din urmă să ne sfințim. Aceasta fiindcă am putut vedea că toți sfinții au fost unii care au muncit și nu s-au lenevit. Fiindcă duce la sfințire este adevărat că în cele din urmă munca este una care în cele din urmă ne duce la mântuire. Iată cum există o legătură cât se poate de strânsă dintre muncă și mântuire.[89]

Un ultim sfânt care am ales să îl includem în această listă a sfinților muncii este sfântul român Constantin Brâncoveanu. Știm despre Sfântul Constatin Brâncoveanu că a fost domnitorul Țării Romînești. Ei bine acest domnitor a fost unul extrem de activ. Când spunem că a fost activ în cele din urmă trebuie să înțelegem că a fost extrem de harnic și de muncitor. Nu este vorba de o muncă la fel cum a făcut Sfântul Silaun Atonitul în moara Mănăstirii rusești Sfântul Panelimon ci mai mult în ceea ce privește munca de edificare a poporului român. La fel ca și în cazul Sfântului Antim Ivireanul timpurile pe care le-a trăit Sfântul Constantin Brâncoveanu au fost dramatice și vremuri de criză. Aceasta fiindcă teritorul actualiei României se afla sub stăpânire turcească. Motivați de doctrina jihadului sau a războiului sfânt este adevărat că turcii duceau o propagandă de convertire de la creștinismul ortodox la mahomedanism. Ei bine în această propagandă a fost prins și Sfântul Constantin Brâncoveanu. La fel de bine Sfântul Constantin Brâncoveanu a fost o persoană care a fost ctitor la mai multe biserici și mănăstiri dintre care unele au fost destul de cunoscute. Sfântul Constantin Brâncoveanu a muncit în spre ceea ce am pute denumii ca un nou stil de arhitectură. Este vorba de arhitectura brâncovenească ce este una ca un fel de combinație dintre stitul aritectonic neo-bizantin și influențele renascentismului italian. Nu am greșii dacă am spune că în planul arhitecturii în timpul domniei Sfântului Constantin Brâncoveanu a avut loc o renaștere a arhitecturii bizantine. Unii au denumit-o ca arhitectură neobizantină. Din ordinul și prin purtarea de grijă a sfântului s-au ridicat la înaintea domniei sale două biserici:

1. Una în Potlogi, Dâmbovița
2. Alta la Mogoșoaia lângă București.

Când a ajuns domnitor Sfântul Constantin a construit în București încă trei biserici. La fel de bine el este cel care a ridicat o Mănstire la Râmnicusărat. La fel de bine se mai știe că tot din purtarea sa de grijă s-a mai ridicat biserica din satul Doicești din județul Dâmbovița. Sfântul Constantin a fost un sfânt care a construit mai multe biserici și în Transilvania:

1. O biserică în Făgăraș,
2. O biserică în Ocna Sibiului
3. Mănăstirea de la Sâmbăta de Sus.

Acestea pe care le-am enunțat mai sus sunt numai câteva dinre bisericile pe care le-a ridicat sfântul din purtarea lui de grijă.[90]

---

[89] Alexandru Ticlea, *Răspunderea disciplinară în raporturile de muncă* (Editura C. H. Beck, 2017).

[90] Nu trebuie să ne gândim la Sfântul Constantin Brâncoveanu ca la unul care urca sus pe schele și care muncea cot la cot cu zidarii și arhitecții ci mai mult la faptul că el era cel care se îngrija să aibă banii și rerusele financiare pentru ca să poată să ajungă ca mănăstirile și bisericile să fie construite. În acest sens se poate vedea că Sfântul Constantin a fost unul care a dedicat mai mulți bani din venitul său propriu pentru construcția de biserici și mănăstiri. Toate acestea sunt cele care ne fac imaginea unui sfânt ca om al muncii în persoana lui Cosntatin Brâcoveanu. Nu este exagerat dacă spunem că deși țara se afla sub stpânie turcescă ortodoxia a renăscut sub timpul

Este adevărat că în zilele noastre sunt mai mulți care contestă sfințenia Sfântului Constatin Brâncoveanu. Aceasta fiindcă el a fost o persoană care nu a știut că are dușmani. Din câte se pare dușmanii români ai sfântului au fost și cei care l-au trădat autorităților turce ce în cele din urmă l-au decapitat. Trebuie să știm că deși în conflictul său cu turcii de mai multe ori sfântul a cerut ajutor statelor din Occident pe care el l-a apărat pentru a nu fi invadate de turci la decapitatea lui de la Istambul dimpreună cu cei patru fi ai săi și cu sfetnicul Ianache au fost chemați mai toți ambasadorii țărilor catolice și protestante din vest. Aceștia se pare că s-au delectat văzând cum sfântul este trimis de moarte sub cohii lor. Că Sfântul Constantin Brâncocveanu a fost un om al muncii nu este nici o îndoială. Sunt mai multe edificii care există și azi și care au fost construite din purtarea lui de grijă. Palatul Mgoșoaia și Palatul Potlogi sunt două mărturii are domniei lui. Aceasta ne spune că acest domnitor nu a fost unul leneș ci unul care permanent avea un proiect de ctitorie sau o nouă lucrare ce trebuia să fie făcută. La fel de bine sfântul a mai dus și o activitate de cărturar fiindcă în timpul lui au fost tipărite mai multă cărți de cultură sau de religie creștin ortodoxă. Iată de ce în cele din urmă am ales să îl includem pe Sfântul Constantin Brâncoveanu ca fiind un sfânt al muncii care deși a avut o domnie ce s-a încheiat tragic (prin martirizarea lui prin decapitare) în cele din urmă a știu cum să îmbine cu înțelepciune și tact munca cu calitatea lui de conducător.[91]

CAPITOLUL 5

MUNCA ÎN PLAN MORAL ȘI PSIHOLOGIC: HĂRNICIA

Din cele mai vechi vremuri oamenii au putut vedea că în ceea ce privește obiceiurile există diferențe. Sunt mai multe diferențe care în cele din urmă în separă pe oameni în două categorii morale:

1. Oameni morali
2. Oameni imorali.

Ce să înțelegem prin imoralitate? Imoralitatea este una care se manifestă în mai multe forme dar ea este una categorică când ajunge să fie practicată. Spunem că sunt oameni imorali:

1. Homosexualii și lesbienele
2. Pedofilii,
3. Sado-masochiștii
4. Criminalii.

Este evident că enumerarea ar putea continua. Prin urmare oamenii se împart la o primă analiză morală în morali și imorali. Mai apoi în ceea ce privește pe oamenii morali adevărul este că mai există o a doua separație. Este o seprație care îi împarte pe oameni în:

1. Virtuoși
2. Pătimași (sau vicviați).

Viciul nu este în sine un lucru imoral cum este homosexualitatea de exemplu. Viciul poate să fie unul mai mic:

1. Fumatul,
2. Beția,
3. Furtul,
4. Lăcomia de bani și lăcomia de mâncare.

Aceasta ca să enumerăm numai câteva dintre viciile pe care le au oamenii. Prin urmare un om vicios nu este neapărat un om imoral dacă viciul lui nu este unul mare și grav.[92]

---

domniei Sfântului Constantin Brâncoveanu. Acestaa fost și unul dintre motivele pentru care a atras cu sine ura autorităților turce ce în cele din urmă în urma unor mașinațiuni manipulatoare politice au ajuns de l-au arestat, l-au dus la Istambul și l-au decapitat.

[91] Popescu, F., *Ctitorii Brâncovenești*, Editura Bibliotheca, (Târgoviște, 2004).

[92] Mai toți sfinții părinți au fost cei care ne-au separat pe noi oamenii în oameni ai viciilor sau oameni ai patimilor. Prin patimă trebuie să înțelegem un păcat care este făcut în mod repetat și care a ajuns să fie o obișnuință. Aceasta fiindcă este bine să știm că patima este un fapt care ajunge să îl stăpânească pe om treptat dar îl poate aduce într-o asemenea stare că el nu mai poate trăi fără de păcat. Au fost mai multe cazuri de persoane care fiindcă nu au mai fost lăsate să se drogheze (cu cocaină, heroină, canabis sau hașiș) în cele din urmă și-au curmat zilele. Iată de ce trebuie să fim conștienți că viciul poate să aibă consecințe letale. Aceasta fiidncă el este unul care după cum am spus este manevrat de diavoli și la fel de bine este instigat în om de diavoli. Trebuie să luptăm cu viciile fiindcă în acest mod în cele din urmă ajungem să îl înfrângem pe diavolii care le promovează. Că sunt diavoli care instică la vicii este un fapt ce a fost descoperit la mai mulți sfinți părinți ai creștinismului ortodox.

Prin urmare dacă în sens moral oamenii sem împart în oameni virtuoși și oameni viciați cum se împart ei din punct de vedere al muncii? Aceasta am spus-o în rândurile de mai sus când am vorbit de păcatul lenei. Am spus că în sensul muncii oamenii se imparte în două categorii:

1. Oameni harnici sau oameni muncitori
2. Oameni leneși sau cum se spune în popor: pierdevară.

Trebuie să știm că munca este o definiție la un anumit nivel al sfințeniei. În capitolul de mai sus am putut vedea că în nici un fel sfinții nu s-au dezis pe sine de muncă. Mai toți sfinții au fost oameni ai muncii. Este adevărat că nu toți sfinții au fost persoane care au muncit mai mult decât alții. Sunt sfinți care au muncit mai mult și sfinți care au muncit mai puțin dar nici un sfânt nu s-a dezis de muncă. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că în lumea creștin ortodoxă sfințenia nu poate să fie gîndită separat de muncă sau mai bine spus că nu există nici un fel de legătură dintre muncă și sfințenie. Sunt mulți care evident că denigrează sfințenia și ni-i prezintă pe sfinții creștin ortodocși ca un fel de persoane leneșe. Acesta fiindcă au fost sfinți care au trăit prin peșteri și prin crăpăturile pământului. De ce nu au fost ei capabili să își facă o casă? Răspunsul este limpede pentru mai multă lume: fiindcă au fost leneși. O asemenea opinie este cât se poate de eronată și de greșită. Sfinții din pustie nu se retrag în pustie fiindcă sunt leneși ci fiindcă ei Îl iubesc pe Dumnezeu și voiesc să trăiască numai pentru Dumnezeu. Iată de ce în cele din urmă nu putem să îi acuzăm pe sihaștrii și pe călugării din pustie că sunt lenești. Ei nu sunt lenești. Ei sunt persoane care au simțit de la Dumnezeu Tatăl o chemare specială de a se dedica deplin și total rugăciunii și vieții de nevoință.[93]

Prin urmare este bine să știm că a fi leneș nu te face imoral dar fără doar și poate te face un om vicios. Viciul lenei după cum am spus stă în strânsă antagonie cu virtutea hrăniciei. Sunt mai mulți care sunt în ei dorința de a realiza cât mai multe lucruri și prin urmare în continuă au ceva de muncit. În aceste rânduri de vom uita la hărnicie din două puncte de vedere:

1. Din punct de vedere moral
2. Din punct de vedere psihologic.

Omul harnic este totuși raritate în zilele noastre. Mai ales în agricultură acest fapt poate să fie văzut destul de bine. Sunt mai multe câmpuri care sunt lăsate vraiște și nu sunt lucrate. Aceasta fiindcă lenea unor agricultori este mult prea mare și ei nu doresc să facă nici un fel de muncă. Este în acest sens un paradox că în om există o sete de a avea. Ea se poate manifesta și în cazul leneșilor dar deși există dorința de a avea nu există dorința de a muncii ceea ce posezi. Prin urmare este posibil să fi un om leneș și în același timp lacom. Sunt unii care ar dorii să aibă o parcelă sau o bucată de pământ pe care să o lucreze dar din nefericire nu o au. La fel de bine este adevărat că sunt mai mulți care au mari teritorii de pământ agricultural pe care nu îl muncesc. Nu îl muncesc fiindcă lenea este prea mare. La fel de bine ei nu voiesc să îl lase altora să îl muncească fiindcă simt că pierd o avere. Astfel de lucruri sunt cât se poate de prezente în lumea noastră. Aceasta fiindcă după cum am spus nici un leneș nu recunoaște că este leneș ci mai mult fiindcă îi este rușine spune despre sine că este ocupat cu alte treburi și nu poate să muncească. Aceasta este ceea ce am putea denumii ca ascunderea lenei. Prin urmare când avem de a face cu leneși ceea ce trebuie să știm este că ei sunt unii care nu vor afirma despre sine că sunt leneși.[94]

Adevărul este că sunt oameni care au multe virtuți: sunt buni, iubitori și uneori chiar milostivi. Totuși ei sunt biruiți de patima lenei. Este evident că nu putem să afirmăm despre aceste persoane că sunt imorale dar trebuie să știm că ele sunt fără doar și poate persoane care sunt sub stăpânia unui viciu. Se cuvine să îi mustrăm pe creștinii care cred în Hristos dar sunt leneși? Aici opiniile diferă. Sunt unii care sunt de părere că trebuie să fim drastici cu creștinii care sunt leneși și să nu le iertăm deloc lenea în care au căzut. La fel de bine la polul opus sunt mai mulți care susțin că în nici un fel nu trebuie să fim înțelegători cu ce leneși. Aceasta fiindcă nu trebuie să facem nici un fel de rabat în ceea ce privește lenea. Adevărul este că sunt persoane care pot să cadă în

---

93 Sofronie Saharov, *Nevoința cunoașterii lui Dumnezeu* (Alba Iulia 2006).

94 Dacă intrăm în casa unui leneș și mai apoi vom intra în casa unui om hanic vom vedea o mare diferență. În casa omului leneș este dezordine și mizerie în timp ce în casa omului harnic este ordine și curățenie. Aceasta fiindcă este bine să știm că ordinea și curățenia sunt principalele trăsături ale omului harnic. Nu trebuie să fi un om bogat pentru a aves în casa ta ordine și curățenie. Aceasta fiindcă este bine să știm că hărnicia este una care se poate manifesta și în sărăcie. Sunt oameni care sunt foarte bogați și pentru aceasta ajung să trăiască în mizerie. Este cunoscut că la Versailles care a fost reședința regilor francezi de mai înainte de anul 1789 deși curtenii regelui erau extrem de bogați era foarte lenești. Atât erau de leneși că nu voriau să se spele periodic. Așa se face că la curte mai toți erau plin de păduchi. Ei bine pentru a se scărpina de păduchi curtenii de la Versailles au comdandat perii de aur și bețe de srăcpinat de aur. Au preferat să comande mai multe perii de aur decât să facă baie regulat. Iată prin urmare până unde poate duce lenea.

lene în urma unei decepții din viață. Sunt mai mulți care au mari speranțe de la viață și muncesc cu toate puterile pentru a reușii în ceea ce și-au propus. La un moment dat însă ei pot să cadă în eșec sau mai bine este posibil să aibă o deazamăgire fie de natură profesională sau sentimemntală. Această decepție este una care în cele din urmă îi face să se piardă pe sine și să nu mai dorească să continue să muncească. Când avem de a face cu astfel de cazuri este bine să știm că trebuie să avem înțelegere. Lenea poate să fie de multe ori refularea nunu anumit eșec. Aceasta fiindcă după cum putem să ne dăm seama de multe ori viața poate să fie una care este plină de neprevăzut. Nu știm ce ne poate aduce de multe ori ziua de mâine. Ceea ce este bine să știm este că este mai bine ca cineva să cadă în lene decât să ajungă să se sinucidă. Iată prin urmare cum în cele din urmă există și o valență pozitivă a lenei. Este adevărat că o astfel de lene este una care apare în situații extreme. Ceea ce trebuie să știm însă este că lenea este un fapt care pare a fi un sentiment mult mai complex decât am crede. Realitatea a demonstrat mai multe situați de persoane care au fost leneșe o anumită perioadă din viața lor și în cele din urmă și-au venit în sine și au ajuns în cele din urmă să ducă o viață de evalvie și plină de hrănicie. Există o întreagă fenomenologie a hărniciei. Oricum trebuie să știm că hărnicia este o virtute. Aceasta nu înseamnă că trebuie să muncim fără de cap. Sunt unii care ar putea să înțeleagă hărnicia ca un fel de disponibilitate de a muncii la orice oră și în orice timp. Este bine să știm că munca are un loc bine definit în viața omului. Munca după cum am spus nu trebuie să se transforme în sclavie. Hărnicia este prin urmare un lucru ce ne face să fim cât se poate de atenți cu hărnicia fiindcă sunt mai mulți care sunt gata să profite de pe urma hărniciei noastre. Aceasta fiindcă dacă arătăm multă poftă de muncă sunt mai mulți care sunt gata să îi folosească pe aceștia pentru a muncii în locul lor.[95]

Hărnicia este prin urmare cheia prin care ajungem să ne câștigăm mântuirea. Aceasta fiindcă după cum am spus este cât se poate de evident că trebuie să fim mult mai angajați în munca pe care o facem. Aceasta fiindcă după cum am arătat în nici un fel nu trebuie să credem că în rai este loc pentru leneși. Nu este loc pentru leneși fiindcă leneșii nu vor în nici un fel de activitatea ori în rai este destul de multă activitate. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că munca este un fapt care ajunge să ne facă să înțelgem logica raiului. Nu înseamnă că în rai vom ajunge să nuncim pe brânci ci mai mult că este loc să avem mai multe activități. Raiul nu este un loc pasiv în care noi nu suntem deloc implicați. Raiul este un loc în care suntem cât se poate de implicați în ceea ce facem. Imaginea unui rai ca un loc al pasivității este fără doar și poate un fapt neadevărat. Raiul este un loc în care cu toții suntem activi și cu toții ne manifestăm prezența și acțiunea. Iată de ce trebuie să avem o înțelegere ortodoxă a muncii. Hărnicia este un lucru bun fiindcă am putea spune că ea ne ține sufletul treaz. De multe ori avem tedința să ne lăsăm sufletul să doarmă și să nu mai aibă nici un fel de actvitate. Sunt unii care este adevărat că ar putea să obiecteze în privința unei astfel de înțelgeri fiindcă ei susțin că în cele din urmă hărnicia nu are nimic de a face cu viața sufletului nostru. Adevărul este că hărnicia este un fel de exercițiu permanent pe care îl facem și prin care demonstrăm că voim să ne ținem sufletul activ. La muncă adevărul este că nu participă numai trupul nostru ci la fel de bine și sufletul nostru. Aceasta fiindcă după cum am spus munca se face prin intermeidul minții și mintea este o parte din sufletul nostru.[96]

Când un om este harnic parcă totul în jurul lui este în lumină. Acasta fiindcă el este dipus să muncească și să îi ajute pe cei din jur care nu se pot ajuta. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că omul harnic este fără doar și poate o binecuvântare pentru comunitatea lui. Este o binecuvântare pentru comunitate fiindcă el nu este unul care trăiește numai pentru sine. El este gata să împartă din elenul său și celor din jur. Trebuie să căutăm să ne facem prieteni cu oamenii harnici fiindcă în cele din urmă ei ne vom molipsii și pe noi. Aceasta nu trebuie să ne facă să nu mai avem nici un fel de prețuire pentru cei leneși fiindcă după cum știm lenea nu este ceva care vine numai de la om. Sfinții părinți sunt cât se poate de expliciți în acest: trebuie să iubim pe păcătos dar să urâm păcatul lui. Ce vrea să însemne o astfel de sintagmă teologică: ea vrea să însemne că de multe ori păcatul nu este adus în om de propria lui voință ci de lucrarea diavolilor. Se știe de exemplu că în Evul Mediu catolic au fost mai

[95] Richard Templar, *Rules of work: a definitive code for personal success* (FT Press, 2010).

[96] Hărnicia este un fapt care ne face să fim cât se poate de ancorați în realitatea din jur. Aceasta fiindcă după cum am spus hărnicia este un fapt ce ne face să ne dăm seama că avem un întreg orizont de acțiune ce ne face să fim cât se poate de activi. Avem toate motivele să fim activi la tinerețe pentru ca la bătrânețe să ne bucurăm de roadele muncii noastre. Iată de ce de cele mai multe ori oamenii harnici au un sentiment de neliniște și de împăcare când le vine ceasul morții. Aceasta fiindcă după cum am spus ei sunt oameni care au conștiința împăcată că au făcut tot ceea ce trebuia cu viața lor. Este evident hărnicia este o ieșire din sine a omului spre lumea din jur. Aceasta fiindcă omul harnic este unul care permanent dornic să iese în spre cei din jurul lor. Trebuie să cultivăm hărnicia și să ne dăm seama de binefacerile ei. Numai prin hrănicie în cele din urmă ajungem să fim mulțumiți de noi înșine. Aceasta fiindcă după cum am spus hărnicia este una care aduce în sufletul omului un sentiment de împăcate și de satisfacție.

ulte femei care au fost acuzate de vrăjitorie și în cele din urmă arse pe rug. Unele dintre aceste femei nu erau vrăjitoare ci se aflau în posesia unor spirite malefice care le țineau sub controlul lor. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că avem toate motivele să credem în înțelepciunea creștinismului ortodox care a mărturisit că trebuie să urâm păcatul dar trebuie să îl iubim pe păcătos. Păcătosul sau pătimașul poate să fie fie victima unei înșelăciuni demonice. La fel de bine este adevărat că mai mulți păcătoși în cele din urmă s-au pocăit și s-au întors de la păcatele lor. Aceasta nu înseamnă că noi nu trebuie să mustărm pe păcătoși. La fel de bine trebuie să fim conștienți că de multe ori fără de mustrarea noastră mai mulți păcătoși nu se trezesc la realitate. Aceasta fiindcă ei se consideră pe sine ca unii care nu merită să își piardă timpul cu cei care sunt păcătoși. Să ne amintim că și Iisus a fost acuzat că stă și mănâncă cu vameșii și păcătoșii. Ei bine mai mulți dintre acești vameși și păcătoși în cele din urmă s-au pocăit și s-au întors la Dumnezeu.[97]

Orice se întâmplă în viață este spre binele nostru... așa că trebuie să încetăm să ne mai facem griji pentru viitor și să uităm trecutul! Dupa evenimentele de la 11 septembrie 2001, o firmă a invitat membrii rămași ai altor firme care fuseseră afectate de atentate să împartă spațiul de birouri rămase disponibil. La una din întâlnirile de dimineața, șeful serviciului de securitate a spus poveștile acelor oameni rămași în viață... și motivele lor au fost toate lucruri "MICI":

1.Așa cum probabil ați mai auzit, directorul firmei a supraviețuit în ziua aceea fiindcă fiul lui începuse grădinița.

2.Un altul a rămas în viață fiindca iesișe să cumpere gogoși.

3.O femeie a întârziat la serviciu fiindca nu sunase ceasul deșteptător.

4.Un altul a pierdut autobuzul.

5. Un altul și-a murdărit hainele cu mâncare la micul dejun și a trebuit să se schimbe.

6.Altuia nu i-a pornit mașina.

7.Unul s-a întors să răspundă la telefon.

9.Copilul altuia nu a fost gata la timp pentru a fi dus la școală.

10.Altul nu a gasit un taxi.

11. Exemplul care i-a uimit pe toti a fost al unui om care se încalțase cu o pereche de pantofi noi în dimineața aceea. Pe drum spre serviciu l-au ros pantofii și s-a oprit la farmacie să cumpere leucoplast.

De aceea este în viață astazi.

Acum, când ne înțepenim în trafic, pierdem un lift, ne întoarcem din drum să răspundem la telefon.... adică toate acele lucruri mărunte care ne enervează, ne gândim că probabil acela este locul în care Dumnezeu vrea ca noi să ne aflăm în acel moment... Data viitoare când dimineața ta pare că începe prost, când copiii se îmbracă prea încet, nu găsești cheile mașinii, prinzi toate semafoarele pe roșu, nu te simți supărat sau frustrat. Dumnezeu este la datorie, datoria de a veghea asupra ta.

Iată prin urmare că muncile pe care le avem de făcut și care se poate ca de multe ori să ajung să ne facă să fim cât se poate de nemulțumiți și cât se poate de nervoși în cele din urmă pot să facă parte din pronia lui Dumnezeu și ca prin ele Dumnezeu Tatăl să ne ferească de mai multe alte lucruri mai rele și mai neprielnice. Harăncia este fără doar și poate o virtute care ne deschide spre Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiidncă omul harnic este un om ager care este atent cu ceea ce are loc în jurul lui și în cele din urmă este cât se poate de deschis la ceea ce se întâmplă cu el. Leneșul din contră am putea spune că devine opac la ceea ce are loc în jurul lui și ceea ce este mai trist este că el devine opac chiar la existența lui Dumnezeu Tatăl.[98]

Este adevărat că în zilele noastre nimeni nu este dispus să fie harnic dacă de pe urma acestui lucru în cele din urmă nu ajunge să câștige. Este adevărat că sunt și oameni care deși sunt harnici nu sunt plătiți corespunzător. Aceasta fiindcă după cum am spus se fac mai multe jocuri murdare în ceea ce privește munca. Știm că sunt mulți patroni care vor să câștige cât mai mult plătind cât mai puțini bani. Iată de ce sunt și oameni care deși sunt prin firea lor harnici în cele din urmă ajung să devină leneși fiindcă știu că nu sunt plătiți la

[97] Ilarion Felea, *Pocăința* (Sibiu, 1939).

[98] Adevărul este că în nici un fel nu trebuie să interpretăm hărnicia ca un fel de stare de neliniște și de angoasă totală și continuă. Aceasta fiindcă după cum am spus hărncia este mai mult o stare de trezvie. Hărnicia este trezvie fiindcă ea ne face să fim atenți cu lucrurile din jurul nostru și cu nevoia noastră de ne implica în mediul din jurul nostru. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că nu avem nimic de peridut dacă suntem harnici. Omul harnic este la fel de bine și un om îngrijit. El știe că trebuie să se spele și al fel de bine să își spele și hainele lui. Omul leneș este o persoană ce nu mai ține cont de ceea ce are loc în jurul lui și în acest sens nu îl mai intersează nimic din modul cum ajunge să îi impresioneze pe cei din jur. Dacă mergem la un interviu pentru un post este una să mergem îmbrăcați și îngrijiți și alta când mergem nespălați și neângrijiți.

adevărata lor valoare. Totuși sunt și mulți oameni harnici care muncesc din plăcere. Acești oameni este adevărat că trebuie să fie totuși încrezători în viitorul lor. Sunt mai multe țări care inițial au fost sărace. Știm de exemplu că Franța după cel de al II-lea război mondial a fost cu economia la pământ. Trupele germane au fost cele care au distrust mai toate marile întreprinderi franceze. Prornind de la nimic în cele din urmă Franța a ajuns să se reconsolideze și în cele din urmă să devină una dintre cele mai puternice economii pe plan european și mondial. Iată de ce este bine să știm că trebuie să fim mult mai atenți cu sărăcia celor care sunt harnici. Aceasta fiindcă dacă omul muncește și este harnic în cele din urmă va ajunge să se rupă de sărăcie și să vină peste el și vremuri bune de prosperitate. În acest sens este adevărat că în nici un fel nu putem să vorbim de prosperitatea unei țări sau a unei anumite regiuni geografice fără de hărnicie. Hărnicia este o virtute care se cultivă. Tinerii și mai ales copii trebuie să fie educați într-un spirit al hărniciei fiindcă în acest mod în cele din urmă ei vor reușii să se realizeze pe sine ca persoane și să meargă drept în viață. Că sunt multe medii viciate în care tinerii sunt mai mulți încurajați la lene și la un comportament răzvrătit nu este nici o îndoială. Ce mai mulți dintre acești tineri vor ajunge în cele din urmă să fie marcați pe viață de mentalitatea în care au fost educați. Ca să spunem lucurilor pe nume este adevărat că în estul Europei populația de țigani este una care îi crește pe copii săi în lene și în evitarea muncii. În acest sens mai mulți copii de țigani trăiesc din furt și din hoție. Aceasta fiindcă așa au fost educați.[99]

Hărnicia este o virtute ce este prezentă și pe care o găsim la mai toți mari sfinți părinți ai creștinismului ortodox. Aceasta fiindcă acești sfinți au știut că numai prin hărnicie ajung să fie pe placul lui Dumnezeu Tatăl. Este bine să precizăm aici că Dumnezeu Tatăl fiind autoritatea ultimă și supremă a lumii în cele din urmă omul este chemat să facă mai mult ceea ce este pe placul lui Dumnezeu decât ceea ce este pe palcul său. Aceasta fiindcă după cum știm Dumnezeu Tatăl este Cel care ne-a dat viață și la fel de bine El este Cel care ne menține în viață. În acest sens El este autoritatea ultimă la care trebuie să ne raportăm. Iată prin urmare că este bine să știm că avem datoria de a ne raporta la Dumnezeu Tatăl în tot ceea ce facem. Este evident că trebuie să fim mult mai atenți cu aceste lucruri fiindcă există o scară de valori foarte bine definită în această lume. Prin urmare toate poruncile lui Dumnezeu Tatăl ne spun că trebuie să fim harnici. La fel de bine ele ne spun că trebuie să ținem și ziua de duminică ce este ziua de odihnă. Totuși, este bine să știm că deși pentru mai mulți hărnicia este un fapt care ține mai mult numai de dorința de a place lui Dumnezeu în cele din urmă trebuie să știm că hărncia este o virtute care este și pentru noi sau mai bine spus propria noastră edificare. Nu este în fierea lucrurilor să trăim în mizerie. Este un fapt pe care orice om sănătos la minte îl știe. Prin urmare trebuie să știm că hărnicia este o luptă pemanentă cu mizeria din jurul nostru. Că există mai multă mizerie în jurul nostru nu este nici o îndoială. Nu este nici o îndoială fiindcă în cele din urmă din nefericire sunt mai mulți care ajung să se complacă în mizerie. Că mizeria este cât se poate de firească pentru unii nu este nici o îndoială. Nu este nic o îndoială fiindcă trebuie să știm că mizeria nu este un fapt care este conform cu natura umană. Natura umană vrea să trăiască în curățenie și în hrănicie. Această luptă împotriva mizeriei de fapt este o luptă împotriva haosului și a forțelor demonice ce vor să aducă lumea noastră în haos. Iată de ce trebuie să fim conștienți că mizeria este fără doar și poate o manifestare a haosului.[100]

Virtutea hrăniciei este una din ce în ce mai uitată în zilele noastre. Aceasta fiindcă interesul de a câștiga mult și cu cât mai puțin efort este unul care fără doar și poate că a ajuns să ne domine și să ne definească modul nostru de viață postmodern. Iată prin urmare că trebuie să știm că munca este fără doar și poate un lucru ce trebuie să îl ducem la îndeplinire. Dacă nu suntem harnici ei bine trebuie să ne învățăm să devenim harnici. Cum să devenim harnici dacă nu avem nici un chef de muncă? Adevărul este că cheful de muncă de cele mai multe ori vine prin motivație. Motivația este cea care ajunge să ne facă harnici și să ne spună că în cele din urmă este în folosul și în interesul nostru să muncim. Dumnezeu Tatăl nu este un fel de tiran care ne-a lăsat în această lume să muncim fără ca noi să ne putem bucura de roadele muncii noastre. Iată prin urmare că avem dreptul de la Dumnezeu Tatăl de muncii pentru noi și de a face o lume mai bună. Se înșală amarnic cei care cred că pot să nu muncească și în cele din urmă să ajungă să facă o muncă mai bună. O lume mai bună este întotdeauna făcută de

---

99 Angus Fraser, *Țiganii: originile, migrația și prezența lor în Europa* (București, 2017).

100 Marea diferență dintre cel harnic și cel leneș este că cel leneș a ajuns să complacă cu idea că viața este un haos. Omul harnic este într-un anume fel în sens spirtiual în luptă cu haosul din jurul lui. Că sunt mai multe persoane care iubesc haosul mai mult decât ordinea nu este nici o îndoială. Haosul ca formă de manifestare a răului are o oarecare forță de seducție și iată de ce în cele din urmă trebuie să fim cât se poate de conștienți de limitele haosului și de faptul că el trebuie să fie combătut și trebuie să fie eradicat din lumea noastră. Omul harnic nu știe că el este un luptător împotriva haosului din lume. Nu este nici o îndoială că cei mai buni polițiști sunt cei care harnici și care își iau meseria în serios. Acasta nu înseamnă că numai cei harnici sunt polițiști de succes. Oricum un polițit trebuie să fie harnic fiindcă în acest mod în cele din urmă își va duce investigațiile lui la final cu succes.

cei harnici fiindcă la drept vorbind în cele din urmă cei leneși nu vor să iese din propria lor autosuficență. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că Dumnezeu Tatăl nu a făcut o lume perfectă ci mai mult o lume perfectibilă. Ce să înțelegem din faptul că Dumnezeu Tatăl a făcut o lume perfectibilă? Prin aceasta înțelegem că fiindcă Dumnezeu Tatăl l-a creat pe om cu liber arbitru în cele din urmă omul poate alege să perfecționeze lumea ce i-a fost lăsată de Dumnezeu sau la fel de bine poate să o lase în paragină. Sunt țări care cu adevărat aduc în fața noastră un peisaj dezolant: cîmpii peste care crește buruiana, fabirici și uzice în ruine, orașe în paragină, străzi pline de mizerie. Trebuie să știm că astfel de lucruri sunt destul de întâlnite în zilele noastre fiindcă pentru unii lenea a devenit o adevărată religie. Prin urmare trebuie să știm că Dumnezeu Tatăl nu forțează pe nimeni să fie harnic dar se bucură când noi suntem harnici din propria inițiativă. Aceasta fiindcă prin hărnicie noi nu facem decât să ducem mai departe munca lui Dumnezeu Tatăl ce a fost făcută atunci când a adus lumea din neființă la ființă. Iată că munca este cu adevărat un fapt ce trebuie să fie privit ca un fel de reciprocitate dintre noi și Dumnezeu Tatăl. De ce spunem că există o reciprocitate între noi și Dumnezeu Tatăl prin muncă? Aceasta fiindcă Dumnezeu Tatăl ne-a dat libertatea de a muncii și a fi harnici sau de a trândăvii și a fii lenești. La fel de bine Dumnezeu Tatăl putea alege să nu creeze lumea și la fel de bine să nu o aducă din neființă la ființă. Totuși El a preferat din iubire să creeze tot ceea cea ce creat. Prin munca în creația lui Dumnezeu în cele din urmă noi îi spunem lui Dumnezeu Tatăl că îi mulțumim pentru lumea ce a făcut-o pentru noi. Tot ceea ce există în această lume (animale, plante, forme geografice etc) au fost făcute de Dumnezeu Tatăl pentru noi. În acest sens este adevărat că lumea este cel mai mare dar al iubirii pe care Dumnezeu Tatăl l-a făcut pentru noi. Este evident că trebuie să fim harnici fiindcă în acest mod în ne arătăm recnoștința lui Dumnezeu Tatăl pentru lumea ce a făcut-o pentru noi.[101]

Prin urmare am dovedit în rândurile de mai sus care sunt efectele morale ale muncii și hărniciei. În rândurile care vor urma vom vorbii mai mult despre care sunt efectele psihologice ale muncii pe care o facem. Aceasta fiindcă după cum am vorbit munca este una care are efecte psihologice destul de clare asupra omului. Vorbim despre aceasta fiindcă trebuie să știm modul în care munca ajunge să se influențeze sufletul. Munca este un fapt care mai mult decât orice aduce sufletului satisfacție. Satisfacția este una care se leagă de mai mulți factori dintre care amintim:

1. Promovarea sau perspectiva unei promovări în munca făcută
2. Salariul
3. Munca înseși
4. Recunoșaterea și aprecierea celor din jur
5. Colegii de muncă ș interacțiunea cu ei.

Iată prin urmare numai câteva dintre felurile în care se manifestă satisfacția la locul de muncă. Când spunem că munca este una care aduce satisfacție omului trebuie să înțelegem prin aceasta că omul ajunge să aibă o stare sau mai bine spus un sentiment de împlinire. Cu toții voim să ne simțim împliniți dar sunt mai mlți care ajung să trăiască aceste sentiment de împlinire mai ales prin muncă. Aceasta fiindcă munca este o cale de a îl satisface pe om.[102]

După cum am arătat în rândurile de mai sus este foarte adevărat că munca este un lucru care ține foarte mult de motivație. Mai bine spus cel care muncește trebuie să știe:

1. De ce muncește?
2. Pentru cine muncește?
3. Cât trebuie să muncească?

Aceasta fiindcă dacă omul nu are o motivație în muncă în cele din urmă munca se poate tranasforma într-un chin. După cum am vorbit în rândurile de mai sus este foarte ușor să transformăm munca într-o modalitate de a extermina sau de a exploata pe semenii noștrii. Că exploatarea prin muncă este un fapt ce care loc în lumea noastră ne-o spun mai multe greve pe care unii le-au făcut. Greva este o formă de protest atunci când

---

[101] George Florovsky, *Creație și răscumpărare* (Nordland, 1979).

[102] Sentimenul de satisfacție în muncă este unul care evident că are un fond psihologic. Este un fond psihologic ce îl face pe cel în cauză să se simtă util lumii din jur. În acest sens omul trebuie să simtă că munca lui dă rezultate și nu este una făcută în van. Iată cum munca de multe ori dă sens vieții omului. Acesta este un alt efect psihologic al muncii de care trebuie să ținem cont și de care trebuie să ne atașăm. Nimic nu poate să fie mai chinuitor în muncă decât să știi că munca ta nu are finalitate și nu ajungi să rezlizezi nimic prin ea. Este adevărat că munca este diversă fiindcă diverse sunt și ființele umane dar ceea ce trebuie să știm este că în cele din urmă este bine să avem foarte bine definită idea de mulțumire și de satisfacție pe care o aduce munca și pe care în cele din urmă o scontează toți. Munca este un element pozitiv în viața omului ce îl face săiși dea seama că viața lui are sens și nu este în van.

muncitorul simte că este exploatat. Aceasta fiindcă trebuie să știm că șefii sunt cei care vor să scoată profit din muncă cât mai multă. Iată de ce când muncitorul simte că este exploatat în cele din urmă el are dreptul social și penal de a protesta și de a se opune exploatatorilor. Munca prin urmare în cele mai multe cazuri este una care aduce un sentiment pozitiv în muncitor fiindcă ea este cea care îl face să se simtă împlinit și îi oferă satisfacție. Totuși după cum am spus în rândurile de mai sus există și cealaltă extremă a exploatării: ca omul să devină dependent de muncă. Dependența de muncă este una care se manifestă printr-un fel de obsesie cu locul de muncă și prin faptul că muncitorul nu se mai gândește la nimic altceva decât la muncă. Este adevărat că fără de muncă nu se poate trăii în această lume dar este bine să știm că totuși munca are un rol limitat în viața omului. Iată de ce în cele din urmă trebuie să fim cât se poate de atenți cu sensul și rolul muncii în viața noastră. Dependența de muncă este una care în cele din urmă se manifestă negativ în sănătatea omului. Ea este cea care îl face pe om să fie stresat și să fie obsedat de locul de muncă, de colegii de muncă, de timpul alocat zilnic muncii. Sunt persoane care nu se mai bucură de viață fiindcă tot ceea ce vor ei este să umble după muncă și să ajungă să câștige cât mai mult. Este adevărat că de cele mai multe ori dependența de muncă are ca scop câștigarea a cât mai mulți bani. Totuși, omul trebuie să știe că sunt valori mult mai mari în această viață: familia, rudele, prietenii, viața în cele din urmă. Iată de ce trebuie să știm că munca este un fapt ce nu trebuie să acapareze toată viața omului. Trebuie să ne alocăm timp în care să respirăm cum se zice sau mai bine spus să ne odihnim fiindcă dependența de muncă duce la surmenaj și este un fapt ce nu este benefic în viața omului. Iată de ce când simțim că am devenit dependenți de munca pe care o facem este bine să luăm măsuri până nu este prea târziu.[103]

Prin urmare știm că în zilele noastre munca este una care este planificată. Sunt mai multe planuri pe care șefii și analiștii le fac în ceea ce privește munca. Aceasta ca să nu ami vorbim de munca la nivel național sau munca la nivel global. Iată de ce în cele din urmă muncitorul este unul care știe ce se sconteazǎ în muncă și la fel de bine știe la ce trebuie să se aștepte în muncă. Când ceea ce el sconta în muncă în cele din urmă este realizat este evident că el va simții o satisfacție. Când ceea ce era scontat nu este obținut este adevărat că muncitorul va simții nemulțumire. Aceasta fiindcă trebuie să știm că este adevărat că psihologia este una care afectează mentalul muncitorului. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că deși sunt situații în care muncitorul a muncit din răsputeri mai mult decât alți muncitori din alte companii dacă nu s-a realizat planul propus în sens inițial muncitorul va ajunge să simtă nemulțumire și insatisfacție. Se cunoaște că în societățile comuniste de exemplu existau așa numitele cincinale. Ce era un cincinal? La nivel național în cincinale se făceau planuri de muncă și planuri economice pentru următorii cinci ani. Dacă planurile erau realizate muncitorii trăiau cu sentimentul unei mari realizări. Dacă planurile nu erau realizate în cei cinci ani este evident că muncitorii erau nemulțumiți și deprimați. Iată cum există o legătură dintre planul de muncă și satisfacția în muncă. Prin urmare ce alte lucruri aduc satisfacția în muncă?

1. Relațiile interpersonale
2. Prestigiul locului de muncă
3. Obiectivitatea aprecierii locului de muncă
4. Implicarea în muncă
5. Stilul de conducere și de considerație acordate de șef subalternului.[104]

De cele mai multe ori munca prestată de muncitor nu este una singulară. Aceasta fiindcă el ajunge să lucreze cu mai mulți alți muncitori. În halele de muncă din zilele noastre sunt uneori câteva mii de muncitori. Are vreun efect sau mai bine spus efetează munca în comun sau în colectiv pe muncitorii din zilele noastre? Adevărul este că de cele mai multe ori dacă muncim în grup avem cu totul altă atitudine decât dacă am muncii numai în privat. Aceasta fiindcă munca este una care ajunge să ne contagieze. Dacă trăim într-un colectiv de muncă organizat și bine pus la punct în cele din urmă și noi vom ajunge să fim organziați. Dacă trăim într-un colectiv de muncă harnic în cele din urmă și noi vom ajunge să fim harnici. Aceasta fiindcă hărnicia este un fapt pe care îl

---

[103] Studs Terkel, *Working: people talk about what they do all day and what they feel about what they do* (The New Press, 1997).

[104] Este evident că sunt mai multe alte lucruri care sunt cât se poate de necesare pentru ca muncitorul să ajungă să fie mulțumit de munca lui dar ceea ce este cel mai sigur este că cea mai mare satisfacție pe care o are muncitorul sunt banii pe care îi câștigă atunci când muncește. Aceasta fiindcă este bine să știm că ajungem să avem nevoie de bani în această lume și nu ne este total indiferent atunci când muncim pe brânci și nu câștigăm nimic. Iată de ce este bine să știm că munca este una care ne aduce banii din care putem trăii. Sunt mulți la care nu le place să muncească dar fiindcă munca le aduce bani în cele din urmă ei sunt o motivație suficentă pentru a ajunge să muncească. Oamenii harnici este adevărat că nu au nevoie numai de bani pentru a muncii ci la fel de bine ei au nevoie de o motivație mult mai puternică cum este voința de a supraviețui. Munca nu trebuie să fie privită ca o supraviețuire ci mai mult ca o necesitate a vieții omului.

moștenim sau mai bine spus ajungem să îl preluăm de la cei din jurul nostru. Devine evident că trebuie să fim cât se poate de atenți cu felul în care se comportă muncitorii al locul de muncă. Dacă ajungem să trăim într-un mediu în care nu se muncește, în cele mai multe situații se ajunge să nu mai muncim nici noi fiindcă este bine să știm că mediul ne influențează. Sunt rare cazurile de persoane care nu sunt influențate de mediul social din jur. Iată de ce dacă trăim printre leneși în cele din urmă sunt multe probabilități ca și noi să ajungem să devenim leneși. Totuși ceea ce este extrem de important în munca în colectiv este *spiritul de echipă*. Ce este spiritul de echipă? S-au făcut mai multe speculații asupra spiritului de echipă dar cel mai bine spiritul de echipă este unul care ne spune că: suntem toți pentru unul și unul pentru toți. Iată de ce în echipă trebuie să ne întrajutorăm. În echipă trebuie să știm că nu mai suntem pe cont propriu ci succesul nostru depinde de succesul celorlalți. La ce bun ca în munca în colectiv numai unul să fie harnic în timp ce restul se lenevesc? Fără doar și poate că nu este nici un fel de logică în acest lucru. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că există o mentalitate a spiritului de echipă ce se manifestă printr-un pronunțat spirit de solidaritate. În echipă trebuie să fim solidari unul cu altul și să ne dăm seama că nu avem șanse de reușită numai de unul singur. Spiritul de echipă este unul care nu vine dintr-o dată dar când muncitorii se solidarizează și se ajută unul pe altul este adevărat că munca devine plăcută. Ea devine asemenea unui meci de fotbal în care echipa este pusă să se concentreze pentru a câștiga meciul. Sunt mulți care nu sunt conștienți de cât de important este spiritul de echipă în muncă. Aceasta fiindcă ei nu pun preț pe cei din jurul lor. La fel de bine trebuie să știm că spiritul de echipă în nici un fel nu este compatibil cu individualismul.[105]

Prin urmare este adevărat că sunt mulți care nu iubesc munca și nu le place să muncească dar fiindcă ajung să muncească într-un colectiv cu oameni harnici în cele din urmă vor devenii și ei harnici. Iată de ce este bine să știm că munca este fără doar și poate o modalitate de a ne relaționa cu cei din jur. Sunt mulți care nu prea au prieteni dar când sunt puși să muncească într-un colectiv cu mai multă lume în cele din urmă ajung și ei să devină mai sociabili și mai comunicativi. Este adevărat că sunt și șefi și patroni care nu prea încurajează relațiile interpersonale la locul de muncă. Aceasta fiindcă ei ajung să considere că ele pot să fie detrimentale. Dacă ajungi să îl cunoști mult prea bine pe cel de lângă tine o să vrei să discuți cât mai mult cu el la locul de muncă și în acest fel în cele din urmă nu mai ești concentrat asupra producției. Iată de ce este bine să știm că munca este fără doar și poate un lucru ce trebuie să respecte anumite condiții. Sunt mai mulți psihologi care au emis mai multe coduri deontologice ale muncii ce trebuie să fie respectate. Avem nevoie să respectăm codul muncii fiindcă numai așa în cele din urmă vom da randament. Ceea ce trebuie să știm este că chiar dacă la locul de muncă nu suntem lăsați să vorbim și să interaționăm cu colegii de muncă în cele din urmă în timpul liber putem să ne întâlnim cu ei și să ajungem să vorbim și să ne spunem ceea ce dorim. Este evident că munca este fără doar și poate un lucru ce excelează atunci când omul este harnic. Nu toți ne naștem harnici. Sunt mai mulți care se nasc cu posibilitatea de a fi harnici fiindcă condul genetic este unul imprevizibil. Când nu ne-am născut cu predispoziția spre hărnicie sau cu dispoziția de a muncii sunt mulți care consideră aceasta cea mai mare tragedie. Este cea mai mare tragedie fiindcă ei pur și simplu se simt rușinați când văd că ceilalați din jur sunt harnici și au rezultate. Ce este de făcut într-o asemenea situație? În primul rând nu trebuie să ne grăbim. În al doilea rând trebuie să analizăm lucrurile rațional:

1. De ce se merită să lucrăm?
2. Care sunt beneficiile muncii?
3. Care sunt efectele pe termen lung ale muncii?
4. Sunt șanse ca în cele din urmă munca să ne aducă satisfacție?[106]

Adevărul este că vrem nu vrem munca în colectiv este una care ne face să fim cât se poate de deschiși prieteniei. Suntem deschiși prieteniei fiindcă nu avem de ales. Sunt mulți care sunt persoane anti-sociale. Prin aceasta înțelegem că ele sunt persoane care nu comunică mult și care nu prea le place să interacționeze cu cei din

---

[105] Louise Dumont, *Eseu asupra individualismului* (București, 1997).

[106] Sunt mai mulți care sunt cât se poate de nemulțumiți când văd că ei ajung să presteze o muncă și sunt mai puțini plătiți decât alți muncitori care și ei prestează aceiași muncă dar sunt mult mai bine plătiți. Aceasta fiidncă dpă cum am spus munca în cel din urmă este un fapt ce ne face să fim atenți cu ceea ce câștigăm. Muncitorul care este creedincios știe că munca este un fapt ce în primul rând trebuie să fie făcut pentru Dumnezeu. Muncim în primul rând pentru Dumnezeu fiindcă după cum am arătat hărnicia este o virtute plăcută lui Dumnezeu Tatăl. În al doilea rând trebuie să știm că de multe ori condițiile de muncă sunt unele care diferă de la țară la țară și de la economia la economie. Sunt țări care sunt mult mai performante economic decât altele și prin urmare în aceste țări în cele din urmă munca este un fapt care este mult mai apreciat decât în țările noastre. Aceasta nu este o problemă care ține de muncitorul simplu luat în privat ci mai mult de mentalitatea unui anumit popor sau a unei anumite națiuni.

jur. Ei bine când suntem puși să muncim în colectiv în cele din urmă vom ajunge să ne facem prieteni. Aceasta fiindcă vom vedea că cu anumiți muncitori avem mai multe lucruri în comun decât cu alții. Iată că munca este un prilej de a ne deschide spre cei din jur și a socializa cu el. Este în fierea lucurilor ca omul să socializeze și pentru aceasta trebuie să fim cât se poate de înțelegători. Omul anti-social în cele din urmă este un om care trebuie să accepte treptat-treprat că trebuie să își schimbe atitudinea cel puțin cât este la locul de muncă. Locul de muncă este o deschidere spre cei din jur și la fel de bine o continua perfecționare a muncii noastre. Știm că omul este o ființă care se autoperfecționează. Aceasta fiindcă el are în sângele său dorința de a fi mai bun mâine decât a fost azi. Această dorință de autoperfecționare este una care fără doar și poate că ajunge să ne facă să devenim mai buni și mai profesionști. Când omul se autoperfecționează el simte că vrea să avanseze. Așa se face că la locul de muncă apar ceea ce cunoaștem ca promovările. Când omul dă dovadă că s-a perfecționeat de cele mai multe ori este promovat într-o funcție mai mare și este avansat în grad. Iată că dorința de autoperfecționare este una care își găsește modalitatea de împlinire în promovările care se fac la locul de muncă.[107]

Lânga Tokio trăia un vestit războinic samurai, care a decis să-i îndrume pe cei tineri în budismul Zen. Se spune că în ciuda vârstei înaintate, el putea înfrânge orice adversar. Într-o după-amiază, un luptător - cunoscut pentru lipsa lui de scrupule - a ajuns în localitatea unde trăia batrânul samurai. Era cunoscut pentru tehnicile lui de a provoca la luptă, aștepta pâna când adversarul facea prima mișcare și apoi, fiind dăruit cu destulă inteligență pentru a corecta orice greșeală ar fi făcut, contraataca cu viteză. Tânărul luptator nu pierduse încă nici o luptă. Auzind de reputația samuraiului, a decis să-l învingă pentru a-și mării faima. Toți studenții erau împotriva luptei, dar batrânul Samurai a acceptat provocarea. S-au adunat toți în piața din centrul orașului, iar tânarul a început sa-l insulte pe samurai.

- Hei tu bătrână hoașcă!

Bătrânul samurai nu a răspuns nimic.

- Hei, tu tine vorbesc.

Bătrânul samurai din nou nu a spus nimic.

- Nu ești nimic decât un gunoi și un fricos.

Din nou bătrânul samurai a tăcut.

- Te faci că nu mă auzi nu? Eu știu de ce nu vrei să mă auzi.

Din nou samuraiul nu a răspuns nimic.

- Te faci că nu mă auzi fiindcă îți este frică de mine.

Din nou nici un răspuns din partea bătrânului samurai.

- Voi samuranii vă credeți mari și tari dar nu suteți buni de nimic. Sunteți gunoi și excremente.

Din nou nici un răspuns.

A aruncat câteva pietre în directia lui, l-a scuipat în față, i-a aruncat toate insultele ce exista sub soare, i-a insultat până și pe strămoși. Timp de câteva ore, a facut totul pentru a-l provoca pe maestru, dar batrânul ramânea impasibil. La sfârsitul dupa-amiezii, simțindu-se obosit și umilit, războinicul a abandonat și a plecat. Decepționati de faptul că maestrul primise atât de multe insulte și provocari, studenții l-au întrebat:

-Cum ai putut răbda atât de multă umilință? De ce nu ți-ai folosit spada, chiar dacă știai că ai fi pierdut, în loc sa-ți expui lașitatea în fața tuturor?

-Dacă cineva vine la tine cu un cadou și tu nu îl primesti, cui aparține cadoul? - întreba samuraiul.

-Celui care ți l-a oferit - replică unul dintre discipoli.

-La fel și cu orice mânie, insultă sau invidie - spuse maestrul. Când nu sunt acceptate, continuă să aparțină celui care le-a purtat.

Care este morala întâmplării de mai sus? În viața de zi cu zi sunt nenumărate situațiile în care ne trezim prinși fără să vrem în tot felul de situații nedorite. Fiecare clipă își are darul ei. Unele daruri ne sunt de folos, altele ne încurcă. Totul depinde de tine. Poți alege să accepți orice cadou și să fi inclus în planurile altora, sau să fi selectiv... și să accepți doar acele cadouri care te ajută în creșterea ta.

Întâmplarea de mai sus se protivește cât se poate de bine cu ceea ce am putea spune ca modul în care ajunge să fie privită munca. Orice muncitor trebuie să ajungă se se cunoască pe sine sau mai bine spus să știe care sunt capacitățile sale de muncă. Este adevărat că piața muncii din zilele noastre este un fapt care ajunge să fie un adevărat teren de luptă. Aceasta fiindcă de multe ori în economia de piață concurența nu este rațională. Nu

[107] (Autor anonim), *Get yourself promoted: how to move up the career ladder* (Bloomsbury Publishing, 2009).

este rațională fiindcă sunt mai mulți mari patroni și mari magnați care sunt cât se poate de lacomi și care vor să își distrugă orice concurență de pe piață pentru a câștiga cât mai mult.[108]

Din cele mai vechi vremuri omul muncește și din cele mai vechi vremuri omul a voit să găsească un sens în munca lui și să își dea sema că munca lui are un rost, un sens, o semnificație. Iată de ce trebuie să știm că munca este în sens psihologic una raționlă. Muncesc numai cei care sunt raționali fiindcă ei sunt cei care știu care este rostul muncii în viața lor. Nu trebuie să căutăm în muncă mai mult decât poate ea să ne ofere. Sunt unii care după ce au suferit un eșec în viața sentimentală ajung de se refulează sau mai bine spus se refugiază în muncă. Aceasta fiindcă ei sunt persoane care la drept vorbind au pierdut un anumit sens în viață și prin urmare vor să compenseze această pierdere. Ei cred că în cele din urmă munca îi va vindeca. Nu trebuie să ne facem iluzii: oricât de multe semnificații psihologice am acorda noi muncii în cele din urmă munca este una care rămâne cât se poate de stabilă și de imposibil de a fi modificată. Trebuie să știm care este sensul muncii și care este menirea ei. În nici un caz nu trebuie să credem că dacă am suferit un eșec emoțional refigiul în muncă va ajunge să ne vindece. Munca poate să ne facă să uităm de eșecul emoțional dar rănile rămân în noi încă nevindecate. Iată de ce trebuie să avem curajul ca în cele din urmă să luăm viața de piept și să ne dăm seama unde am greșit pentru a nu mai face aceiași greșeală sentimentală de mai multe ori. Iată de ce am spus că nu trebuie să căutăm în muncă mai mult decât poate ea să ne ofere.[109]

După cum am spus în lumea noastră munca ân echipă este una care este cât se poate de des întâlnită în mai toate regiunile ei. Că sunt și mulți care nu înțeleg rosul muncii în echipă nu este nici o îndoială. Sunt mai mulți cei care consideră că munca în echipă este o bună ocazie pentru a ajunge să te fofilești. Ce să înțelgem din aceasta? Sunt mai mulți care de fapt nu vor să beneficeze de avantajele de munca în echipă ci mai mult să profite de pe urma ei. Cum se face aceasta? Ei bine cel mai mult acest lucru se face prin faptul că sunt mulți care muncesc în echipă pentru a ajunge să se folieze și a lăsa munca lor pe spinarea altora. Așa se face că astfel de persoane ajung să creeze mari crize de grup în care de multe ori grupurile ajung să se spargă sau să devină disfuncționale. Iată de ce este bine să știm că munca în echipă este un lucru pe care trebuie să îl facem cu sinceritate. Nu trebuie să căutăm să lăsăm ca greu muncii să cadă pe partenerii noștrii ci trebuie să fim convinși că dacă fiecare dintre noi luăm câte puțin din greul muncii în cele din urmă munca devine mult mai ușoară. Iată de ce trebuie să fim conștienți că munca în echipă trebuie să se bazeze pe corectitudine. Cu cât sunem mai corecți în cele din urmă cu atât mai mult avem șanse ca munca noastră să fie una mai reușită. Munca este un fapt definitoriu pentru cei care vor să reușească în viața dar după cum am spus sunt mulți care vor să fenteze viața și pentru aceasta ajung de se ascund în munca în echipă pentru a se folosii de paternerii lor. Trebuie să fim conștient de această realitate șiu la fel de bine să ne luăm măsuri ca să evităm neplăcerile pe care eventual le-ar putea provoca unii care se ascund în munca de echipă. Este cu adevărat trist să îi vedem pe unii că muncesc de din greu în echipa lor în timp ce alții din echipă nu fac decât să vegeteze și să nu își dea deloc silința.[110]

Din cele mai vechi timpuri Biserica a susținut nevoia ca oamenii să cultive virtutea hrăniciei. Aceasta fiidncă omul harnic este un om de încredere. La fel de bine omul harnic este un om care știe să prețuiască munca și la fel de bine știm că prin muncă este unul care duce societatea înainte. Sfinții părinți ai creștimismului ortodox au fost persoane care au pus mare accent pe muncă și pe hărnicie. De mai multe ori sfinții părinți au fost văzuți muncind. Știm de exemplu de Sfântul Ambrozie al Milanului că a fost o perosoană care a muncit

---

[108] Realitatea este că lăcomia este un fapt care poate să fie un stimulent cât se poate de puternic pentru ajunge să îi domini pe ci din jur în ăiața muncii. Iată de ce este bine să știm că munca ce este motivată de lăcomie în cele din urmă nu este în nici un fel hărnicie. Este vorba de a muncă distructivă ce nu face nine nici societății din jur. Aceasta fiindcă munca din lăcomie este o muncă ce de cele mai multe ori este făcută irațional. Sunt mai multe țări care stăpânite de lăcomie muncesc să își facă mari armate pentru a cucerii stale mai slabe. Iată de ce este bine să știm că trebuie să ne ferim de munca motivată de lăcomie. Sunt din ce în ce mai mulți care nu sunt motivați de a muncii pentru a ajunge să trăiască o viață decentă ci mai mult pentru a ajunge să își distrugă adversarii. Este și aceasta o formă de de muncă dar după cum am spus este vorba de o muncă distructivă.

[109] Julie Jansen, *You want me to work with who? Eleven keys to a stree free, satisfaying and succesful work life... no matter who you work with* (The Penguin Press, 2013).

[110] Iată care sunt în mare avatajele muncii în echipă: 1. sarcina (proiectul) va fi dus la bun sfârșit mult mai repede. 2. rezultatul final poate să fie unul mult mai bun decât al unui proiect făcut individual. 3. cei care sunt noi vor avea șansa să cumuleze cunoștințe noi. 4. există șansa de a te îmbunătății din experința de lider a șefului echipei. 5. vom învăța ce înseamnă să ajutăm și să fim ajutați. 6. munca în echipă dezvoltă competitivitatea. 7. există șansa ca în munca în echipă în cele din urmă să ajugi să fie promovat. Iată prin urmare care sunt principalele benficii ale muncii în echipă. La fel de bine este bine să știm că munca în echipă este un lucru ce dezvoltă sau mai bine spus susține suportul psihologic. Când suntem singuri și muncim pe cont propriu adevărul este că este foarte greu să ajungem să ne mângâiem sau să ne consolăm când peste noi dau greutățile. Ei bine în munca în echipă greutățile sunt depășite mult mai ușor fiindcă oamenii din echipă se ajută unul pe altul.

toată viața și care a fost cât se poate de mult un fruntaș în muncă. Aceasta este ceea ce la promovat în ierarhia socială el devenind un mare demninar în Italia din timpul său. După ce a fost ales episcop Sfântul Ambrozie a dus o muncă asiduă în eparhia lui de la Milano. Iată cum în cele din urmă munca este un fapt care poate să fie deprins în viețile sfinților părinți. Când citim viețile sfinților de cele mai multe ori vrem să vedem minuile lor dar sunt foarte puțini cei care vor să vadă munca lor. Aceasta fiindcă pentru noi cei de azi minunile sunt mult mai credibile decât hărnicia sfinților. Ei bine sfinții creștin ortodocși nu au fost numai făcători de minuni ci la fel de bine au fost și oameni harnici. Sunt puțini cei care se gândesc la sfinții creștin ortodocși în acești termeni fiindcă pentru mulți tot ceea ce contează în viața unui sfânt creștin ortodox este cât de multe minuni a făcut el. Știm că în pustia Carantanei diavolul l-a ispirit pe Iisus căruia i se făcuse foame cu intenția de a face o minune și a tansforma o piatră din pustie în pâine. Dacă Iisus ar fi făcut aceasta cu sigranță că nu ne-ar fi lăsat nouă un exemplu de hrănicie. Aceasta fiindcă Iisus deși putea să transforme obiecte neînsuflețite în mâncare fără ca El să mai muncească pentru hrană totuși pentru a ne da nouă o pildă a muncit. Știm că Iisus a fost mai ulți ani tâmplar. A trăit din tâmplărie și s-a hrănit din această meserie pentru a ne demonastra și nouă și pentru a ne lăsa o pildă de hărnicie. După cum am spus sunt oameni care se nasc cu o predispoziție mai mare spre muncă și oameni care nu au aceiași aplecare spre muncă. Ține de noi în cele din urmă cum ajungem să cultivăm hărncia. După cum am prezentat în acest capitol munca a fost în mai toate ocaziile o modalitate de a ne împinii și de a gfăsi satisfacție în viață.[111]

CAPITOLUL 6

VA FI MUNCA OMULUL VEȘNICĂ SAU VA EXISTA MUNCĂ ÎN VIAȚA DE APOI?

În mare lumea din zilele noastre nu mai crede în mituri dar sunt mai multe curente care își propun să reactualizeze vechile mituri păgâne antice. Sunt în acest fel mai multe mituri care sunt simbolice sau mai bine spus fabule care erau menite să îi ducă pe păgânii din atichitate la deducția unor adevăruri transcendente. Unul dintre aceste mituri știm că a fost în antichitatea păgână mitul lui Sisif. Deși sunt mulți care știu care este mitul lui Sisif este bine să știm ce spune el. Se spune că Sisif a fost un om rău care toate viața și-a petrecut-o în răutate. După ce a murit el a ajuns pe lumea cealaltă și a fost pedepsit în modul următor: munca lui era să ducă o piatră mare până în vârful unui munte. Când ajungea cu piatra în vârful muntelui în cele din urmă piatra se prăvălea și Sisif era pus să aducă piatra din nou pe vârf. Ceea ce este mai trist este faptul că Sisif trebuia să facă această muncă pentru veșnicie adică pentru totdeauna. Mitul lui Sisif este unul care ne face să ne gâdim în special la absurditatea iadului fiindcă în iad totul este absurd. Trebuie să știm că lumea logicii vine de la Dumnezeu Tatăl. La Dumnezeu Tatăl totul este logic sau mai bine spus totul are o anumită logică. Ei bine nu același lucru se poate spune despre diavol. Diavolul este autorul absurdului. Aceasta fiindcă de cele mai multe ori răul este absurd. Iată de ce trebuie să știm că munca privită din persepctiva diavolului nu este una logică ci este o muncă cât se poate de absurdă. Se spune că la baza la mai toate miturile păgâne antice stă un gram de adevăr. Prin urmare este posibil ca și în mitul lui Sisif să există adevăr. Ceea ce este sigur este că iadul este un loc la muncilor eterne.[112]

La începutul acestei cărți am făcut afirmația că atunci când primii oameni au fost creați ei au stat în rai. Ei bine în rai ni se spune că Adam și Eva au fost puși să îngrijească și să păzească raiul. Probabil că Dumnezeu Tatăl intenționa ca raiul să fie păzit de Adam și Eva pentru ca diavolul să intre el. Nu știm cu precizie de ce Adam și Eva au fost puși să păzească raiul dar ceea ce trebuie să știm este că munca lor consta și în a păzii. Ceea ce mai puțină lume observă este că în rai Adam și Eva făceau muncă. Ori știm că imaginea pe care ne-o spuns sfinții părinți despre rai este că este un loc la desfătării în care nu mai trebuie să se muncească nimic. Dacă

---

[111] Sarah Cook, *Building a high performance team: provem techiques for effective team working* (Governance publishing, 2009).

[112] În acest sens este adevărat că în iad este posibil să se muncească dar aceste munci sunt absurde. Este sunt absurde fiindcă nu au nici o logică. Iadul este un loc în care logica nu există. Nu există fiindcă logica este una care ne spune că suferința nu are cum să fie una veșnică. Totuși în iad suferința sub o formă sau alta este una veșnică. Este adevărat că sunt mai multe speculații referitoare la muncili din iad. Este posibil ca în iad oamenii să fie puși să muncească pentru recolte și când să ajungă să le ia ele să dispară. Un alt mit despre chinurile iadului este unul care spune că în iad lacomii sunt puși să stea în niște lacuri. Prin fața lor trec mai mule mere și feluri de mâncare. Când cei care sunt lacomi vor să se ia ele dispar ca prin minune sufunâdu-se pentru ca mai apoi să reapară din nou. În acest fel în cele din urmă elacomii se chinuiesc veșinic. Aceasta fiindcă trebuie să știm că în mod ontologic omul odată ajuns în iad nu își schimbă înclinațiile. Din contră, patimile sunt unele care ajung să fie mărite în iad. Ele sunt mărite dar nu le mai este oferit obiectul satisfacerii lor ca pe pământ și în acest mod păcătosul se chinuie veșnic.

în rai doar ne desfătăm cum se face că Adam și Eva aveau datoria de a îngrijii raiul și de a îl păzii? A îngrijii și a păzii este fără doar și poate o muncă. Este adevărat că sunt munci mai ușoare dar în cele din urmă sunt munci. După cum am spus Dumnezeu Tatăl a lăsat aceste munci ușoare pentru Adam și Eva nu pentru ca ei să se chinuie să le facă ci mai mult ca un hobby. Am putea spune că Dumnezeu Tatăl este Cel care le-a dat lui Adam și Evei un hobby. Hobby-ul lor era să îngrijească și să păzească raiul. Prin urmare nu putem să spunem că munca în rai este la fel cu munca de pe pământ. Aceasta fiindcă după căderea în păcat a lui Adam și Eva vedem că Dumnezeu Tatăl se folosește de muncă ca de o pedeapsă pe care Adam și Eva trebuiau să o facă. Biblia este foarte clară în acest sens când ne spune că Adam și Eva au fost pedepsiți ca în sudoarea frunții să ajungă să își câștige pâinea de zi cu zi. Ei bine este cât se poate de evident că în rai Adam și Eva nu știau ce este sudoarea frunții. Aveau să afle din nefericire numai după ce au fost aruncați să trăiască pe pământ când au fost scoși din rai. Devine evident că munca în lumea noastră a fost intețioantă de Dumnezeu să fie o pedeapsă pentru păcatul făcut de Adam și Eva. În sens inițial Dumnezeu Tatăl nu a voit ca munca să fie un fel de sursă existențială a vieții sau mai bine spus o faptă existențială a vieții. Dumnezeu Tatăl a intenționat ca munca să fie pentru om nimic mai mult decât un hobby. Un hobby este ceva care facem din plăcere și în nici un fel nu ajungem să fim dependeți de el. Ei bine după căderea în păcat a lui Adam și Eva persepctiva asupra muncii s-a schimbat radical. Nu s-a schimbat total fiindcă nu am ajuns pe acest pământ să facem muncile absurde din iad dar totuși am ajuns să muncim pentru ca să putem exista. Nu poate să existe viață fără de muncă. Iată de trebuie să știm că păcatul este cel care a transformat munca dintr-un hobby într-o condiție existențială a vieții omului. Trebuie să știm că munca este un fapt care este variat interpretat de mai mulți teologi și sfinți creștin ortodocși dar sunt puțini cei care sunt conștienți că munca nu a fost un lucru pe care Dumnezeu Tatăl l-a intenționat să fie o condiție existențială a vieții omului. Prin existențial înțelegem aici o condiție sine qua non (fără de care nu se poate).[113]

Un alt mit antic care ne spune despre iraționalitatea și absurditatea muncilor iadului este mitul lui Narcis. Narcis știm că a fost un tânăr extrem de frumos. Fiindcă el a ajuns să fie plin de sine și îngâmfat de propria lui frumusețe a fost pus în iad (hades) pe o mică insuliță înconjutată de ape limpezi. Fiindcă Narcis se iubește pe sine el vrea să își atingă chipul lui frumos refectat în apă. De câte ori o face însă apa se tulbură și Narcis în acest mod în cele din urmă suferă la infinit imposibilitatea de a își atinge propria imagine reflectată. Este adevărat că mitul lui Narcis este unul care se referă mai mult la iubirea de sine de care ajung mai mulți oameni să fie biruiți dar în cele din urmă mitul este unul care face referință la iraționalitatea muncilor din iad. După cum am spus în iad cei de acolo nu numai că sunt chinuiți veșnic dar la fel de bine sunt puși să muncească veșnic la munci care nu au nici o logică. Au fost unii care au avut o descoperire a iadului în care au putut să vadă cum păcătoșii sunt aruncați într-un râu mare de foc (un râu ca de lavă). Ei pot să vadă malul râului și cu toții încearcă să iasă din răul de foc dar pe cum se străduie mai mult un curent îi readuce înapoi și mai mult în văpaia răului de foc în așa fel că ei nu mai ies veșnic din acel râu de foc. Fără de nici o îndoială că avem aici o altă muncă a iadului. Mai mulți sfinți părinți ai creștinismului ortodox au avut această descoperire a răului de foc din iad și au putut să îi vadă pe cei de acolo cum se chinuiesc. Din aceasta trebuie să concluzionăm că chinurile din iad de mai multe ori pot să ia forma muncilor. Munca nu este un lucru străin de iad dar munca din iad este o muncă ce nu aduce nici un fel de satisfacție fiindcă este o muncă absurdă și care nu are nici o logică. Este adevărat că nu putem să știm cu exacitate cum sunt muncile iadului dar ceea ce știm fără de nici o îndoială este că iadul este un loc la durerii și al suferinței veșnice.[114]

Prin urmare știm că există munci groaznice în iad, dar se mai poate vorbii de muncă și în ceea ce privește raiul? Mai este posibil să spunem că odată ce vom ajunge în rai vom mai muncii? Ei bine la această întrebare răspunsurile teologilor și a sfinților părinți sunt cât se poate de variate. Sunt unii sfinți părinți care ne spun că cei din viață care au iubit o anumită muncă vor fi lăsați să o facă și în rai. Totuși, aici se ridică o problemă. Ceea ce știm este că raiul este veșnic, ori dacă cineva a ajuns în rai și vrea să muncească va putea el să

---

113 M. Molinsaki, *Small business in paradise: working yourself in a place you love* (Nolo, 2007).

114 Iată cumn își imaginau în vechime și mai ales în evul mediu oamenii chinurile iadului (după învățăturile sfinților): indolenții sunt înțepați de viespi, lacomii sunt biciuiți de ploaie, ereticii zac în morminte în flăcări, violenții clocotesc în fluvii de sânge, cămătarii îndură ploi de foc, lingușitorii se scufundă în scârnă, simoniacii sunt înfipți în stânci, impostorii sunt sfâșiați de diavoli, fățarnicii sunt striviți sub pelerine de plumb, pungașii se transformă în reptile, falsificatorii sunt mâncați de râie, trădătorii sunt țintuiți printre ghețuri. A se vedea https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/infernul-si-ororile-imaginate-de-oamenii-medievali. Cea ce este cât se poate de clar din cele relatate mai sus este că iadul este un loc din care munca și muncile nu sunt excluse. De aceasta mai mulți dintre sfinți ne învață să ne rugăm lui Dumnezeu Tatăl pentru a ne ferii de munciile iadului. Aceasta fiindcă după cum am spus aceste munci sunt un fel de abdurd etern și este evident că nimeni nu vrea să își petreacă timpul în absurd.

muncească veșnic? Dacă ar muncii veșnic ei bine în cele din urmă nu se mai poate vorbii de o fericire a raiului fiindcă în rai știm că oamenii nu fac numai să se desfete. Dacă munca ar fi veșnică în rai raiul ar devenii un iad. Iată de ce sunt mai mulți teologi creștin ortodocși care susțin că nu există nici un fel de muncă în rai. Nu există nici un fel de muncă în rai fiindcă raiul fiind veșnic nu poți să muncești veșnic. O astfel de opinie este eronată în cele din urmă. Aceasta fiindcă trebuie să știm că există o mare deosebire dintre rai și iad. În timp ce în iad munca este forțată și continuă (cum am văzut cazul simbolil al lui Sisif) în cele din urmă în rai munca nu este continuă și nici nu este absurdă. Aceasta fiindcă Dumnezeu Tatăl va avea de grijă ca munca omului să fie una care să își găsească sensul și rosul în rai. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că în rai munca este de fapt așa cum a intenționat-o Dumnezeu Tatăl încă de la început lumii: un hobby. Un hobby un om îl face din plăcere. Când ne place să facem un lucru adevărul este că am vrea să facem acel lucru pentru veșnicie. Sunt unii care ar vrea ca timpul sărbătorilor sau la zilei de naștere să fie veșnic și să nu se mai termine nciodată. Marea diferență dintre viața de pe pământ este că în timp ce pe pământ fericirea este trecătoare și de cele mai multe ori ea alterează cu momente tristețe sau de indiferență, ei bine în rai lucrurile sunt diferite. Momentele de fericire nu mai încetază niciodată. Ascultam nu de mult un cântec de muzică ușoară făcut pentru Crăciun. Interpretul își exprima dorința ca tot timul anului să fie un timp ca cel de Cărciun. Aceasta fiindcă el se simțea foarte fericit de Crăciun. Ei bine raiul am putea spune că este un timp de Crăciun continuu în care acest Crăciun nu se mai termină nciodată. Ar fi de prisos să ne ridicăm alte întrebări despre fericirea raiului fiindcă toată lumea știe ce înseamnă să fi fericit. Prin urmare bazele fericirii ajungem să le trăim aici pe pământ dar numai în rai vom ajunge să trăim o fericire veșnică. Pentru noi cei de pe pământ care ne-am născut din Adam și Eva este foarte adevărat că fericirea este un lucru ce nu poate să fie conceput ca veșnic. Ei bine în rai fericirea este un lucru veșnic. Imediat ce am ajuns în rai vom intra într-o stare de fericire fără de final.[115]

Totuși este bine să spunem că în cele din urmă în sens existențial munca ține mai mult numai de această lume. Aceasta fiindcă după cum am arătat numai în această lume în cele din urmă ajungem să depindem de muncă. În rai este adevărat că nu mai avem nevoie de mucă pentru a trăii. Dacă voim să muncim o putem face dar aceasta nu este în cele din urmă o faptă existențială adică o faptă care ajunge să condiționeze viața noastră. Iată prin urmare că trebuie să știm că munca este un fapt ce trebuie să fie cât se poate de mult susținut de viața de aici. Aceasta fiidncă prin muncă în cele din urmă vom ajunge să câștigăm raiul. Sunt mulți care contestă că munca este o faptă bună fiindcă în cele din urmă trebuie să știm că pentru unii a face fapte bune se rezumă numai la ceea ce a spus Iisus în evanghelia Sa (Matei 25) ca fiind condițiile pentru care oamenii vor ajunge să intre în rai:

1. Am hrănit pe cei flămânzi
2. Am îmbrăcat pe cei goi
3. Am adăpa pe cei însetați
4. Am cercetat pe cei bolnavi
5. Am vizitat pe cei închiși.

Prin urmare pentru mulți mesajul lui Iisus este cât se poate de clar. Numai aceste cinci acțiuni în cele din urmă sunt cu adevărat fapte bune. Adevărul este că sunt și alte fapte bune despre care tot Biblia ne spune:

1. Am cinstit pe tatăl și pe mama noastră
2. Nu am furat
3. Nu am făcut adulter
4. Frecventat biserica
5. Au ajutat pe vecinii și pe semenii noștri
6. Am fost harnici etc.

Trebuie să înțelegem mai mult spiritul pe care Iisus ni l-a spus în contextul înfricoșătoarei judecăți.[116]

---

[115] Jean Delumeau, *Grădina desfătărilor* (București, 1997).

[116] Devine evident că trebuie să fin conștienți de care sunt muncile care ne așteaptă în iad. Aceasta fiindcă acese munci sunt unele care toate au în comun lipsa de logică și absurdul (aceasta ca să nu mai vorbim de chinurile care ne vor fi provocate). Prin urmare este bine să știm că în timp ce în rai munca nu va mai exista ei bine munca se va continua în iad pentru veșnicie. Acesta este și sensul acestei capitol în care am voit să evidențiem că în iad munca va continua și îi va ține robi pentru veșnicie pe păcătoși. Cui vor fi sclavi păcătoșii din iad? Ei vor fi slcavi dracilor care de abea așteaptă să îi ia sclavi. Pe păcătoși dracii în momesc cu plăcerile trecătoare și efemere ale acestei lumi pentru ca mai apoi să ajungă să îi țină veșnic în robie. Este adevărat că orice păcătos indiferent cât de mic sau mare este la un moment dat devine conștient că drumul pe care se află este greșit fiindcă una spune Iisus, alta spune păcatul. Unii ajung de se trezesc chiar dacă o fac în al XI-lea ceas. Cei care consimt cu păcatul nu fac decât să consimtă cu diavolii. Prin urmare ei vor ajunge pe merit în iad.

Sfinții părinți sunt cât se poate de serioși cînd vorbesc despre muncile iadului. Acesta fiindcă după cum am spus iadul nu este format numai din chinuiri ci și din munci chinuitoare. Cât de frumoasă este viața să știi că nu trebuie să muncești deloc? Ei bine cei din rai se vor bucura de aceasta în timp ce cei din iad vor continua să muncească și să se muncească pentru veșncie. Este bine să știm că aceste lucruri au fost experimentat de mai mulți sfinți părinți. Este adevărat că sunt fierari sau matalurgiști care iubesc munca pe care o fac. Vor mai iubii ei munca pe care o fac dacă știu că această muncă în cele din urmă vom ajunge să o facă veșnic? Fără doar și poate nu. Oricât am iubii munca în nici un caz nu voim să ajungem să muncim pentru veșnicie. Aceasta fiindcă este evident că omul nu vrea să muncească pentru veșnicie fiindcă o asemenea activitate ar devenii un chin veșnic. Munca am putea spune că la un anumit nivel se potrivește cu condițiile imanente ale lumii de aici și ea nu va putea să ajungă în veșnicie. Iată de ce este bine să știm că este bine să muncim cu hrănicie în această lume pentru a merge în lumea cealaltă cu conștiința împăcată că am făcut tot ceea ce ținea de noi în ceea ce privește munca. Prin urmare este cât se poate de logică și de firească întrebarea pe care am adresat-o în titlul acestui capitol: ca fi munca veșnică? Ei bine pentru păcătoși este bine să știm că munca va și veșnică. Mai mult, dacă munca din această lume a fost lăsată de Dumenzeu Tatăl ca să fie suportabilă fiindcă muncitorul se poate bucura de roadele muncii sale ei bine în iad el nu se va mai bucura de roadele muncii sale. El va face o muncă fără de sens și fără de noimă și ceea ce este cel mai tragic este că va face această muncă pentru totdeauna.[117]

Se spune că un băiețel a găsit coconul unui fluture. A mers și i l-a arărat prietenului său.

- Uite ce crezi că am eu aici?
- Ce ai?
- Am coconul unui fluture.
- Vai ce frumos.
- Trebuie să așteptăm ziua în care fluturele ca ieșii din cocon și își va lua zborul.
- Da. Așa o să facem. Să îl ții sub supraveghere și să îmi spui și mie când va ieșii din cocon.

Zilnic băiatul se uita la cocon și aștepta momentul când fluturele din el își va lua zoborul. A venit și ziua mult aștepată când fluturele se vedea că își făcea avânt să iese din cocon. A mers și la chemat pe prietenul său.

- Vino, fluturele a început să iese din cocon.
- Gata, vin imediat.

Amândoi se uitau la cocon.

- Ce face? A întrebat prietenul băiețelului.
- Vrea să iese din cocon dar nu poate.

Fluturele încerca din răsuteri să iese din conon dar nu putea.

- Ce ne facem?
- Cum adică ce ne facem?
- Păi nu vezi că nu poate ieșii afară?
- Și ce propui?
- Să îl ajutăm.
- Cum să îl ajutăm?
- O să îți arăt.

Băiatului i s-a făcut milă şi s-a decis să îi vină în ajutor. A luat o foarfecă şi a tăiat partea care a mai rămas din cocon. Astfel fluturele a reuşit să iasă cu uşurinţă. Dar corpul lui era umflat, iar aripile îi erau mici şi scorojite. Băiatul a continuat să privească nou născutul fluturaş aşteptând ca în orice moment să îşi ia zborul. Din păcate acest lucru nu s-a mai întâmplat. Fluturele a fost nevoit să îşi petreacă restul zilelor târându-se de ici colo, cu un corp umflat şi aripi scorojite. Niciodată nu a fost în stare să zboare.

După mai multe zile în care băieții au văzut că fluturele nu poate să zboare au mers la un om care se pricepea la mai multe lucruri despre insecte.

- Ce vreți de la mine? A întrebat omul.

Bieții au pus fluturele pe masa din fața omului.

- Vai ce ați făcut?
- Cum adică ce am făcut?
-Ați năucit acest fluture.
- De ce?

117 Sfântul Siluan Atonitul, *Între iadul deznădejdii și iadul smereniei* (Alba Iulia, 1992).

- Voi nu știți că acel chin de a trece prin găurica mică a coconului îi era vital fluturelui? Era modalitatea prin care fluidul din corp era forțat să ajungă în aripi pentru ca acestea să fie pregătite pentru zbor imediat ce va reuşi să se elibereze din cocon.

Se spune că băieții au rămas triști de fapta pe care au făcut-o dar au păstrat fluturele care a trăit fără să zboare până la adânci bătrânețí.

Povestea de mai sus este tristă. Este tristă fiindcă fără să știe acești doi băieței în loc să facă bine fluturelui i-au făcut un rău. Povestea se potrivește și nouă creștinilor ortodocși. La fel de bine ca aceste fluture suntem și noi care voim să ne îndreptăm spre rai. Munca de zi cu zi este efortul pe care trebuie să îl depunem pentru a ne câștiga locul în rai. Iată prin urmare că munca este un lucru care este benefic nouă.[118]

Prin urmare ca și acest fluture suntem cu toții. Avem nevoie ca în această viață să facem efortul muncii pentru ca în cele din urmă prin muncă să ajungem în rai. Iată de ce în cele din urmă munca este un fapt cât se poate de benfic. Aceasta fiindcă munca de aici din această lume adevărul este că este un nimic raportat la ce bucurii vom ajunge să trăim în rai. Trebuie să fim cât se poate de convinși că raiul este un fapt ce în cele din urmă este un fapt ce poate să fie câștigat și prin muncă. În această viață trebuie să știm că suntem ca fluturele din cocon. Suntem într-un stadiu intermediar și în nici un fel nu suntem într-un stadiu definitiv. Iată de ce trebuie să fim cât se poate de atenți cu munca. Munca în această viață este un fapt pe care Dumnezeu l-a lăsat în spre beneficiul nostru. Aceasta fiindcă după cum am spus hărnicia este o virtute care este pe placul lui Dumnezeu. Iată de ce este adevărat că trebuie să ne folosim de toate metodele pentru a ajunge să câștigăm raiul. Această viață este una care ne-a fost dată să câștigăm raiul. Nu trebuie să evităm nici un fapt care ar putea să ne ducă sigur spre rai. Ei bine munca este una dintre metodele care ne pot duce în rai. Cei harnici în cele din urmă vor ajunge să intre în rai fiindcă ei sunt persoane care știu că raiul se câștigă prin muncă cinstită. La fel cum ce care muncesc cinstit în cele din urmă vor câștiga raiul ei bine la fel cei care sunt necinstiți în muncă vor ajunge să piardă raiul. Aceasta fiindcă în orice joc se știe că trebuie să respectăm anumite reguli. Nu voim să spunem prin aceasta ca raiul este un joc ci mai mult în sens simbolic trebuie să respectăm regulile care ne duc în rai.[119]

Prin urmare munca este una care este prezentă în iad și este bine să știm de ea fiindcă prin fapte bună și prin iubire creștină în cele din urmă vom ajunge să evităm iadul o descoperire a muncilor iadului i-a foat dată unui creștin ortodox sârb pe nume Dușan pe care el a transcris-o și pe care o avem și noi de la el: "Am ieșit de pe nor și îngerul m-a băgat într-un loc întunecos, așa de dens și de negru, încât nu se aseamănă cu nici un fel de întuneric. Din adâncul acestui infern ne-a izbit o putoare îngrozitoare, din pricina căreia abia mai puteam respira. Simțeam că ne găsim în fața a ceva înfricoșător, dar nu-mi dădeam seama ce putea fi. Spaima și cutremurul m-au cuprins în cel mai înalt grad și m-am alipit de îngerul care mă conducea, ca să mă păzească și mă ocrotească în această înspăimîntătoare călătorie. Bănuielile mele s-au adeverit repede, pentru că în adânc a apărut o mare nesfârșită, care ardea cu flăcări înfricoșătoare. În scurt timp am ajuns și ne-am oprit în fața ei. Mai târziu mi-am dat seama că ne aflam pe un loc înalt, ca în fața unui lung zid, care ne despărțea de focul cel veșnic și de chinurile iadului. Priveliștea care mi-a apărut în fața ochilor mi-a tulburat așa de tare mintea, că am rămas ca înlemnit. Ochii mi se învârteau și frisoane reci îmi străbăteau tot trupul. Parcă eram paralizat. Atât simțeam, numai că trăiesc. Cînd m-am uitat, iarăși, am văzut în fața mea un fel de crater de vulcan, în care fierbea apă sulfuroasă împuțită și deasupra jucau flăcări uriașe. "Această mare, mi-a spus îngerul, nu are peste tot aceiași adîncime. Acolo unde înălțimea flăcărilor ajunge la 40 de metri, marea este mai adâncă". Cuprins de această neânchipuită spaimă, am văzut o mare mulțime de animale înfricoșate, care au fost făcute pentru ca muncile să fie și mai groaznice. Șerpi uriași, cu unul sau mai multe capete, se încolăceau și sugrumau pe păcătoși și îi trăgeau în adîncul acestei mări de foc. Se vedeau și alte animale cu forme și mărimi înspăimântătoare, din ale căror guri însângerate se vedau mîini, picioare și alte părți ale trupului omenesc. Printre acestea colcăiau viermi, scorpioni și alte ființe îngrozitoare, care se mișcau necontenit, săreau ca înnebunite, se aruncau și năvăleau ca turbate asupra sufletelor osândite în acest loc de chinuri. Se auzeau strigăte, țipete, vaiete, tînguiri, și plîngere de glasuri ale multor oameni."[120]

Avem aici o viune a unor munci care există în iad și care trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu Tatăl să ne izbăvească. Aceasta fiindcă după cum am spus există o mică diferență dintre noțiunea de chin și muncă în iad. Iadul este un loc al muncilor infernale din care trebuie să fim cât se poate de siguri că trebuie să facem tot ceea ce este posibil pentru a ne izbăvii de ele. Putem la fel de bine să ne izbăvim de chinurile iadului și de muncile din

118 Radu Teodorescu, *Căutarea raiului în creștinismului ortodox* (Cugir, 2017).
119 Ioan de la Varlaam, *Raiul văzut din chilie* (Editura Sophia: București, 2007).
120 A se căuta pe internet vedenia sârbului Dușan.

el prin faptul că în această viață ajunge să cultivăm în mod sistematic hărnicia. Aceasta nu înseamnă că trebuie să fie harnici numai pentru a ne scăpa de iad. La fel de bine adevărul este că trebuie să fim cât se poate de harnici și pentru a fi de folos celor din jurul nostru. Aceasta fiindcă după cum am spus creștinismul ortodox este unul care consideră că leanea este un păcat. Ar fi cât se poate de tragic ca din pricina unui păcat cum este lenea să pierdem raiul. Fiindcă în viața de apoi sau mai bine spus în rai ajungem să ne bucurăm și să fim fericți veșnic vom vedea că munca din această lume fie ea cât de grea se merită să fie făcută. Aceasta fiindcă după cum am spus este în firea lucrurilor sau mai bine spus este firesc să știm că munca este în cele din urmă un lucru ce ne face să fim cât se poate de activi și să ne dăm seama că viața noastră își găsește sensul și semnificația prin munca pe care o facem care evident că nu este cât se poate de logică. Ajungem să muncim în această viață pentru ca în cele din urmă să câștigăm raiul. După cum am spus munca este una care ne duce la hărnicie și hărnicia este în cele din urmă o faptă care ne duce la rai. Este cât se poate de logic. Dacă îi vom citii mai cu atenție pe sfinții părinți ai creștinismului ortodox vom vedea că ei vorbesc foarte mult de *muncile iadului* dar nici unul nu vorbește de muncile raiului. Aceasta fiindcă după cum am spus munca în rai încetează definitiv. Dacă este să fie făcută o muncă în rai este adevărat că este numai una ca un fel de hobby. Nu știm care sunt hobby-urile care ne așteaptă în rai dar ceea ce este sigur este că nu vom fi condiționați existențial să muncim în rai fiindcă nu va mai fi nici un fel de muncă existențială în rai. Știm aceste lucruri de la sfinții părinți dar în nici un fel nu putem să știm cu cea mai mare exactitate cum va fi în rai. Iisus ne-a spus că în rai sunt mai mule sălașuri. Prin aceasta înțelegem că sunt mai multe nivele de existență a raiului. Deși toți sunt fericți în rai în cele din urmă unii simt fericirea într-un fel și alții în altul. La fel de bine și muncile iadului sunt unele mai mici și altele mai mari în funcție de gradul de răutate la care a ajuns omul în această lume. Este sigur prin urmare că odată ce am ajuns în rai munca va ajunge să fie un lucru care ține de istorie? Vom fi capabili să ne mai aducem aminte de muncile pe care le-am făcut pe pământ în rai? Cel mai probabil dar este sigur că Dumnezeu Tatăl va face lucrurile în așa fel să nu mai simțim nevoia de a muncii la fel cum a facem în această lume.[121]

Prin urmare este adevărat că sunt unii care pun sub semnul întrebării de ce dacă Dumnezeu Tatăl este Tatăl nostru după cum ne-a învățat Domnul Iisus de ce trebuie să muncim? Aceasta fiindcă după cum știm în cele din urmă sunt și multe munci destul de grele în lumea noastră. Este un tată un advărat tată dacă el ar putea să nu îi lase pe fii lui să muncească? Realitatea este că trebuie să avem în vedere că dincolo de toate munca este o acțiune. Că omul are nevoie de acțiune nu este nici o îndoială. Este adevărat că sunt puține cazuri în care munca este o acțiune ce se face pe viață și pe moarte. Aceasta fiindcă trebuie să știm că munca în cele din urmă nu a fost menită inițial de Dumnezeu Tatăl să devină un act existențial. Noi oamenii prin păcatul lui Adam și Eva am ajuns în cele din urmă de ne-am înjugat cu munca și cu moartea. Iată de ce nu este bine să nu confundăm lucrurile. Munca nu a fost un fapt ce a fost inteționat din începuturi de Dumnezeu să fie o faptă existențială.[122]

Sunt mai mulți filosofi care au încercat să soluționeze cu sistemele lor filosofice problema muncii. Totuși adevărul este că munca omului nu este numai o problemă filosofică ci la fel de bine ea poate să fie și una teologică. Este o problemă teologică fiindcă trebuie să știm că muncind în cele din urmă ajungem să Îl imităm pe Dumnezeu Tatăl. În sens uman sau mai bine spus în sens antropomorfic Dumnezeu Tatăl este unul care lucrază sau mai bine spus muncește. Iată de ce trebuie să știm că munca este o condiție existențială fiindcă omul trebuie să ajungă să se perfecționeze pe sine profesional. Orice perfecționare profesională este în cele din urmă și o perfecționare psihologică sau mai bine spus o perfecționare a sufletului omului. Trebuie să ne perfecționăm sufletul fiindcă în acest mod în cele din urmă suntem mult mai experimentați. În acest sens este adevărat că cei mai căutați în lumea muncii sunt profesionștii. A fi profesionist în muncă în cele din urmă este un fapt care se manifestă prin experiența pe care cineva a cumulat-o. Cu toții știm că de exemplu dacă avem problemă cu dinții și măselele este mult mai bine să mergem la un dentist care are experiență în activitate decât să mergem la unul care nu este deloc versat în probleme de stomatologie și care abea că a intrat în câmpul muncii. Trebuie să știm

---

121 Sfântul Efrem Sirul, *Imnele raiului* (Sibiu, 2010).

122 În sens teologic este bine să știm că munca este o pedeaspă de la Dumnezeu Tatăl pentru păcatele noastre. Ea este fără doar și poate o pedeapsă pedagogică și nu una de exterminare sau de deprivate totală de drepturi a omului. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că muncind în cele din urmă nu facem decât să ne ispășim păcatele noastre. Credem că Iisus a demonstrat foarte bine în Noul Testament că nu există om fără de păcat și prin urmare trebuie să avem încredere în Iisus. Că munca este o formă de expiere a păcatului nu trebuie să avem nici o îndoială. Această expiere se produce mai ales în această lume și nu cum cred catolicii că în purgatoriu. Aceasta fiindcă după catolici purgatoriul este un loc de expiere a păcatelor. Trebuie să știm că vom ajunge să ne golim de păcat mai ales prin muncă. Acesta fiindcă nu trebuie să ne lenevim și în nici un fel nu trebuie să fim unii care sunt să credem că putem să fugim de muncă.

că munca în cele din urmă este un fapt care ne face mult mai profesioniști în viața de zi cu zi. De ce să nu spunem că ajungem să ne modificăm viața de zi cu zi în funcție de munca pe care o facem. Munca prin urmare ne influențează și ne face să fim cât se poate de atenți cu modul în care ne ducem zilele. Aceasta fiindcă munca fără doar și poate îl influențează pe om destul de mult. Dacă omul are probleme mari la locul de muncă atunci cel în cauză va ajunge să fie marcat de problemele cu care se confruntă și în viața de zi cu zi. Iată de ce trebuie să știm că avem cele mai multe șanse să trăim în liniște cu noi înșine numai după ce am ajuns să ne eliberăm de muncă și de povara ei psihologică. Trebuie să știm că odată ce am părăsit locul de muncă și ajungem să ne în repetăm spre casă trebuie să renunțăm total la problemele pe care le avem la locul de muncă. Sunt mai mulți care sunt cât se poate de incapabili de a face abstracție de problemele cu care se confuntă la locul de muncă și în acest mod aduc neliniștea și trisețea lor și pentru cei din jur și mai ales din familia lor. Aceasta este ceea ce ne face să ne aducem aminte că munca nu se va continua în veșnicie. Nu se va continua în veșnicie fiindcă este bine să știm că va venii un moment în care vom părăsii această lume.[123]

Pentru cei care nu cred în Dumnezeu cu adevărat munca în această lume este o mare absurditate. Este o mare absurditate fiindcă este bine să știm că în nici un fel ea nu are nici o logică. Dacă Dumnezeu nu există prin urmare nu este deloc logic și nici coerent să muncim în mod cinstit. Totuși este o lege că până și ateii de cele mai multe ori ajung să muncească cinstit în lumea noastră. Dacă nu credem în Dumnezeu în cele din urmă este adevărat că nu are nici o logică să muncim. De ce să depunem efort? De ce să ne străduim să fim mai buni în muncă azi decât am fost ieri? De ce să facem o lume mai bună prin muncă? Toate acestea sunt probleme la care munca nu are nici un răspuns. Nu are nici un răspuns fiindcă dacă nu credem în Dumnezeu în cele din urmă nu mai credem că se merită să muncim. Trebuie să muncim fiindcă în acest mod în cele din urmă vom ajunge să fim cât se poate de efectivi în viața noastră. Ateii ne spun că nu trebuie să muncim fiindcă după moarte nu mai este nimic. Viața nu se mai continuă după moarte și prin urmare la ce se mai merită să muncim? Acestor obiecții le răspundem cu faptul că munca este fără doar și poate una care are logică și după moartea fiindcă Iisus Hristos este învingătorul sau biruitorul morții și prin urmare trebuie să știm că El să sens muncii noastre din această lume. În paginile acestei cărți am vorbit cât se poate de clar dintre antogonie viciu-virtute care există între lene și hărnicie. Modul în care ne raportăm la muncă adevărul este că spune mult despre cine suntem cu adevărat. Sunt persoane care putem vedea că tratează munca cu seriozitate și prin urmare tot ceea ce fac este serios. Iată că aici de fapt avem cheia problemei muncii. Aceasta fiindcă este bine să știm că trebuie să abordăm munca serios și mai mult: cu cea mai mare seriozitate. Iată de ce este bine să știm că munca este o metodă de a devenii serioși. Devenim serioși atunci când facem tot ceea ce putem să ne învingem lenea și să devenim harnici.[124]

Atunci când raportăm munca la rai și la perspectiva eternității (veșniciei) adevărul este că în cele din urmă ajungem să ne dăm seama că munca este și o chestiune spirituală. Este o problemă săpritiuală fiindcă după cum am spus în această viață nu suntem chemați să muncim numai pentru noi înșine ci la fel de bine și pentru alții. Filosoful rus Berdiaev spunea că atunci când pâinea îmi lipsește mie, este o probelmă socială. Când pâinea îi lipsește semenului meu avem de a face cu o probelmă spirituală. Că există o dimensiune spirituală a muncii nu este nici o îndoială. Să ne gândim în acest sens la preoții creștin ortodocși. Preoții sunt cei care de cele mai multe ori nu fac o muncă de ordin material care să implice efortul fizic cum fac de exemplu zidarii. Totuși, preoții muncesc. Ei muncesc cu sufltele noastre și sunt cei care vor da răspuns pentru sufltele noastre în fața lui Dumnezeu Tatăl. Trebuie să fim prin urmare cât se poate de atenți cu munca duhovnicească. Aceasta fiindcă de multe ori ea este mai grea decât munca fizică și munca intelectuală. Munca duhovnicească este una care ne face să luptăm cu puterile întunericului sau mai bine spus cu dracii. Iată de ce în cele din urmă trebuie să știm că și munca duhovnicească este o muncă. Este o muncă fiindcă munca duhovnicască este o formă de nevoință. Ajungem să ne nevoim și prin aceasta este evident că depunem mai mult efort nu numai trupesc ci la fel de bine

---

123 Ralph Fevre, *Trouble at work* (Bloomsbury Academic, 2012).

124 În sufletul fiecăruia dintre noi adevărul este că se dă o luptă nevăzută la nivel psihologic dintre lene și hărnicie. Aceasta fiindcă alternativa lenei este una care seduce destul de repede. De ce să depui efort? De ce să muncești pentru familie și pentru tine însuți? De ce să ne străduim să fim profesionști în munca pe care o avem de făcut? Toate acestea sunt de fapt ispitele lenei care ajung să ne cuprindă pe fiecare dintre noi. Dacă este să privim problemele în duhul sfinților părinți în cele din urmă vom ajunge să ne dăm seama că în timp ce diavolii ne îndeamnă prin gânduri și prin sugestii la lene și la lenevire în timp ce îngerii ajung să ne îndemne tot prin gânduri și prin sugestii să fim harnici. Iată prin urmare cea mai mare antagonie din toate timpurile dintre hărnicie și lene în ceea ce privește raprotarea la muncă. Trebuie să știm că hrăncia este o virtute care mai greu ajunge să fie deprinsă în cei în care nu există o înclinație nativă spre muncă. Sunt și persoane care sunt nativ înclinate spre muncă. Aceasta fiindcă așa sunt structurați unii oameni. În timp ce pentru ei este extrem de ușor să muncești pentru cei care sunt predispuși la lene în cele din urmă este cu adevărat o mare greutate să ajungă să se învețe cu munca.

și sufletesc. Munca duhovnicească este munca pe care o fac preoții pentru a ajunge să îi facă pe oameni să își dorească să pășească pe drumul mântuirii. Cum ajunge omul să se trezească la conștiința că trebuie să apuce pe drumul mântuirii? Ei bine cel mai bine el poate începe să facă aceasta prin faptul că își dă seama că Iisus a înviat și că dacă El a înviat cu siguranță trebuie să mai existe o lume de dincolo. Ei bine sunt mulți care prin învirea lui Iisus în cele din urmă sunt încredințați că există o lume de dincolo și că trebuie să facem ceea ce este necesar să ajungem să intrăm în rai. Odată ce omul a ajuns la concluzia că este bine să muncească pentru a ajunge să intre în rai se poate spune că începe a doua mare perioadă în care preotul ajunge să își facă lucrarea cât se poate de concret. Este perioada sfătuirii și a înțelegerii fiindcă trebuie să știm că drumul spre mântuire nu este unul care se face singular. În rai nu există loc pentru singularitate fiindcă singularitatea în cele din urmă duce la singurătate. Iată de ce nu trebuie să credem că vom ajunge să ne mântuim singuri ci întotdeauna vom ajunge să ne mântuim dimpreună cu membrii din biserică. Acesta este și unul dintre motivele pentru care ortodoxia și sfinții părinți ai creștinismului ortodox ne îndeamnă să ne rugăm unii pentru alți și la fel de bine să ne rugăm și pentru morți.[125]

Prin urmare este adevărat că nu toți dar sunt și unii creștin ortodocși care vor să știe dacă munca va mai exista pe lumea celaltă sau în viața de apoi. O astfel de întrebare este legitimă. Realitatea este că sfinții părinți ne-au dat mai multe descrieri ale raiului și trebuie să avem încredere în sfinții părinți că ei spun adevărul. Sunt sfinți care ne spun cât se poate de clar că raiul este un loc al desfătării continue în care ne vom bucura perpetuu. Iată de ce unii ar fi cât se poate de surpinși să creadă că în rai mai există muncă. Ceea ce trebuie să știm este că raiul este o dimensiune diferită de existența noastră. Raiul este o dimensiune care există dincolo de spațiu și de timp așa cum le cunoaștem noi. Iată de ce este bine să înțelegem că raiul este o dimensune în sine. Deși pot să fie unele asemănări dintre rai și viața de pe pământ în cele din urmă trebuie să știm că raiul este o altă ordine a existenței. Sfinții părinți ne spun că după învierea trupurilor ele se vor transforma într-un fel de trupuri de lumină care vor degaja lumină. Prin urmare este impropriu să vorbim despre muncă în rai la fel cum ea există pe pământ. Aceasta fiindcă după cum am precizat munca de pe pământ a fost intețională de Dumnezeu Tatăl să fie una care este o pedeapsă pentru păcatul neascultării făcut de Adam și Eva în rai. Tindem că credem că noi dacă am fi fost în locul lui Adam și Eva nu am fi păcătuit și prin urmare nu suntem vrednici de pedeapsa universală a munci pe care a lăsat-o Dumnezeu Tatăl. Realitatea este că și noi am fi făcut la fel ca Adam și Eva fiindcă dacă este să ne uităm în viața noastră vom vedea că de multe ori am căzut în mai multe păcate. Iată prin urmare că în cele din urmă ne merităm pedeapsa noastră pentru păcatele care le-ma făcut și la fel de bine și cei care vor venii după noi își vor merita pedeapsa pentru păcatele pe care le vor face în viitor.[126]

Realitatea este că perspectiva de a muncii pentru veșnicie în cele din urmă ar trebui să ne dea de gândit. Aceasta fiindcă după cum știm cei mai mulți dintre noi am ajuns să muncim pe brânci în această viață. Pentru unii este adevărat că a ne întreba dacă a muncii pentru veșnicie ese posibil în cele din urmă este mult prea deplasat. Este mult prea deplasat fiindcă este bine să știm că munca își are în cele din urmă un rol limitat în această viață. Își are un rol limitat fiindcă după cum am spus omul nu este o simplă mașină de muncă. Ceea ce trebuie să înțelegem este că în rai în cele din urmă munca va înceta. Aceasta fiindcă omul va intra într-o nouă dimensiune a existenței în care mai multe lucruri care sunt proprii acestei lumi nu vor mai fi necesare și actuale. Fără doar și poate că munca este unul dintre ele. Trebuie să muncim în această viață fiindcă în acest mod îm cele din urmă ne facem datoria pentru care am fost lăsați în această lume. Totuși, nu trebuie să credem că munca va fi veșinică fiindcă adevărul este că nu va fi veșnică. Nu are cum să fie munca veșnică fiindcă la un moment dat munca în cele din urmă va înceta. După cum am arătat în rândurile de mai sus nici un sfânt părinte nu vorbește de muncile raiului. Înțelegem că munca este o realitate care ține de viața de aici. Ceea ce știm însă este că îngerii din ceruri muncesc. Sfinții părinți ne spun că mai toți îngeri au pe cineva în protecție. Este vorba de învățătura creștin ortodoxă care ne spune că la botez fiecare dintre noi primim un înger păzitor. Îngerul păzitor este cel

---

125 Părintele Mitrofan, *Viața repausaților noștrii* (București, 2010).

126 Deși sunt mai mulți creștini ortodocși care se feresc de păcat ca de venin, adevărul este că sunt mulți care au ajuns să transforme păcatul într-un fel de industrie. Dacă este să ne gândim la industria sexului din lumea noastră probabil că avem o imagine cât se poate de bună. Trăim într-o lume post-revoluționară. Ce voim să spune prin aceasta? Voim să spunem că trăim într-o lume de după revoluția sexuală a Americii anilor '50 și '60. Revoluția sexuală a fost o perioadă de timp în care mai toate inhibițiile sexuale au trebuit să fie abolite. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că vremurile de azi sunt vremuri în care păcatul sexualității este cu adevărat o industrie extrem de profitabilă. De la ziare și site-uri de internet până la sex-shopuri în cele din urmă omul modern deplin secularizat este un om care a ales să nu mai țină cont de nici o frână morală în ceea ce priveșe sexualitatea. Așa se face că sunt mai multe țări în care căsătoriile dintre persoanele de același sex au ajuns să fie legalizate. Iată cum în cele din urmă sunt mai mulți care muncesc pentru păcat. Păcatul în cele din urmă în societatea noastră poate să devină o muncă.

care veghează zi și noapte asupra noastră și este cel care este menită în cele din urmă să îi țină pe diavoli departe de noi. Este adevărat că diavoilor le este permis de la Dumnezeu Tatăl să ne ispitească după cum și Domnul Iisus a fost ispitit de diavol în pustia Carantaniei. Iată prin urmare că îngerii noștrii păzători sunt unii care muncesc. Ei muncesc pentru ca noi să fim feriți de rău. Este unul dintre motivele pentru care sfinții părinți ne spun că trebuie să îi cinstim pe sfinții îngeri păzitori și să ne rugăm lor.[127]

Într-o zi, Petru a găsit o hartă pe care era marcat drumul către o comoară inestimabilă.

- Voi găsi această comoară şi aşa, voi avea parte şi de ceva aventură! exclamă el.

Şi iată, că porni la drum. Şi merse, ce merse şi ajunge la o pădure. Acolo l-a întâlnit pe Leu, pe care îl întrebă:

-Eşti suficient de puternic şi curajos pentru a veni cu mine la o vânătoare de comori?

Leul acceptă propunerea lui Petru şi îl însoţi pe acesta la drum. Pădurea era foarte deasă şi întunecoasă, iar lui Petru i se făcu frică însă, cu Leul lângă el reuşi să o străbată până la capăt. Când cei doi ajunsese la poalele unui munte, îl întâlniră pe Vultur.

-Ai o vedere excelentă şi poţi să ne alarmezi de pericole. Nu doreşti să vii cu noi, suntem în căutarea unei comori?, îl întreabă Petru.

Vulturul acceptă propunerea făcută de Petru şi îi însoţeşte pe cei doi la drum. Muntele pe care trebuiau să îl străbată era foarte înalt şi stâncos. Leul alunecă, însă Petru a fost suficient de iute să îi dea o mână de ajutor şi să îl tragă sus. Vulturul, cu vederea lui ascuţită, era foarte atent la fiecare pas pe care îl faceau cei doi tovarăşi de drum. Curând, au ajuns la valea din josul muntelui, unde au întâlnit-o pe Oaie.

-Vei dori să ne însoţeşti în căutarea unei comori şi să ne ţii de cald când ne este frig?, o întrebă Petru pe Oaie.

Aceasta acceptă propunerea lui Petru şi astfel, porniră toţi la drum. Un vânt rece străbătu întreaga pajişte iar toţi se îngrămădiră lângă Oaie, ca să le ţină de cald.

Apoi, cei patru ajunsese, în final, în deşert unde se întâlni cu Cămila.

-Eşti numită oaia deşertului îi spuse Petru acesteia. Ne vei ajuta să străbatem întregul deşert şi să ne însoţeşti în călătoria noastră, în cautarea comorii?

-Zis şi făcut. Cămila acceptă popunerea lui Petru şi astfel că el, Oaia şi Leul se urcă pe ea, iar împreună şi fericiţi străbat întreg deşertul cu Vulturul deasupra lor, bucurându-se de spectacol. Cei cinci, ajung în cele din urmă, lângă ocean unde o întâlnesc pe Broasca Ţestoasă de mare.

-Suntem în căutarea unei comori şi ne gândeam dacă ne poţi ajuta să străbatem oceanul? întreabă Petru. Broasca le răspunse afirmativ şi astfel că porniră toţi la drum.

Valurile puternice aproape că îi înecă, însă Broasca Ţestoasă îi îndreptă cu dibăcie către ţărm, unde îi aştepta Bufniţa. Acesta le vorbi cu înţelepciunea ei străveche, spunându-le aşa:

-Felicitări, aţi găsit comoara.

- Unde este? exclamă toţi surprinşi.

- Împreună aţi străbătut pădurea, aţi urcat muntele, aţi înfruntat valea, aţi întâmpinat cu curaj deşertul şi aţi traversat oceanul. Niciodată nu aţi fi reuşit unul fără celălalt."

Toţi s-au uitat unul la celălalt şi au realizat că Bufniţa avea dreptate! Toţi au găsit **PRIETENIA**!…Şi, într-adevăr, au găsit cea mai de preţ comoară!

Este adevărat că această pildă se potrivește foarte mult cu ceea ce este munca. Aceasta fiindcă de multe ori suntem puși în această lume să muncim în colectiv sau mai bine spus în echipă, munca în echipă este fără doar și poate o binecuvântare pentru om. Aceasta fiindcă omul are mai mult spor atunci când muncește cu mai mulți oameni ca el. Iată de ce este bine să știm că Dumnezeu Tatăl vrea ca noi să devenim prieteni cu cei care muncesc fiindcă în acest fel în cele din urmă ajungem să ne dăm seama că munca este cu adevărat o mare experiență socială. Există un caracter social al muncii de care trebuie să ținem cont.[128]

Sfinții părinți de mai multe ori au folosit expresia muncile iadului când s-au referit la chinurile iadului. Aceasta fiindcă trebuie să înțelegem că iadul eventual nu este numai torturi ale sufletului ci și muncă și ceea ce este mai trist este că această muncă este veșnică. Iată de ce trebuie să știm că perspectiva unor munci veșnice este fără doar și poate una care a fost luată în calcul de sfinții părinți ai creștinismului ortodox. Totuși trebuie să știm că în nici un fel nu trebuie să considerăm că munca după cum există ea în această lume în cele din urmă va exista în veșnicia raiului. Aceasta fiindcă toate ale acestei lumi vor ajunge să înceteze odată ce am ajuns în rai. Că sunt mulți care nu cred în rai și nici în iad în cele din urmă este cât se poate de adevărat. Totuși noi creștinii ortodocși credem într-o viață de apoi sau mai bine spus într-o viață după moarte. Că s-au făcut mai multe

---

127 Mănăstirea Paraclitu, *Minunile sfinților îngeri* (Bacău, 2001).

128 Sam Glenn, *A kick in the attitude: an energizing approach to rechearge your team, wok and life* (Wiley, 2010).

speculații despre cum ar putea să fie această viață de dincolo sau viață după moarte în cele din urmă este cât se poate de firesc și de obișnuit. Trebuie să avem în vedere că oamenii sunt curioși să știe dacă viața de dincolo se va asemăna cu viața de aici? Este o întrebare cât se poate de legitimă. Nu credem că putem să oferim un răspuns cât se poate de efectiv la această problemă dar ceea ce este sigur este că munca așa cum o știm noi în acest stadiul pământesc nu va mai exista în rai. Aceasta fiindcă după cum am spus munca de aici a fost lăsată de Dumnezeu ca o pedeapsă pentru păcatul lui Adam și a Evei și pentru păcatele noastre ale tuturor celor care suntem descendenți din ei. Iată de ce în această lume munca este fără doar și poate o pedeapsă. Este cât se poate de clar că în rai nu va mai exista nici un fel de pedeapsă. Nu va mai exista nici un fel de pedeapsă fiindcă în lumea de dincolo lucrurile vor revenii la normal. Ce voim să spumem că lucurile vor revenii la normal? Prin aceasta voim să spunem că munca nu va mai fi o pedeapsă de la Dumnezeu și nimeni nu va ma ajunge să își câștige pâinea în sudoarea frunții. Aceasta fiindcă munca în sudoarea frunții este un lucru ce a fost intețional de Dumnezeu să existe numai în această lume. Iată de ce în cele din urmă munca nu va mai avea același sens în rai. Trebuie să fim siguri de aceasta. Trebuie să fim siguri de aceasta fiindcă în cele din urmă trebuie să avem încredere în Dumnezeu Tatăl că el va face în așa fel ca în rai activitățile sau muncile să devină din blestem binecuvântare.[129]

Prin urmare trebuie să știm care este sensul adevărat pe care sfinții părinți l-au conferit muncilor iadului. Este adevărat că atunci când ei folosesc expresia muncile iadului cu toții se referă la chinurile iadului. Aceasta fiindcă dacă există o oarecare bine relativ în muncă în cele din urmă în aceaastă lume, ei bine în lumea de apoi nu va mai exista nici un fel de bine și nici un fel de beneficiu în muncă. Păcătoșii din iad sunt veșnic munciți (chinuiți) de draci. Nu știm dacă dracii muncesc dar cel mai probabil că nu o fac. Nu a fac fiindcă a tortura și a schinjui pe păcătoșii din iad în nici un fel nu poate să fie considerat o muncă. Nu poate să fie considerată o muncă fiindcă după cum am convenit în rândurile de mai sus sau mai bine spus după cum am demonstrat în rândurile de mai sus diavolii sunt prin excelență ființe ale lenei. În nici un frel diavolii nu vor să muncească fiindcă el sun ființe ale lenei. Fiindcă sunt ființe ale lenei în cele din urmă ei nu vor să muncească fiindcă a muncii înseamnă a face bine. Totuși, ceea ce trebuie să știm este că în acest interval de la facerea lumii și până la finalul ei în cele din urmă și dracii muncesc. Cum se face că dracii muncesc? Adevărul este că ei muncesc pentru a corupe pe cât mai mulți la păcat. Diavolii trăiesc cu dorința ca iadul să se extindă și să cuprindă pe cât mai multă lume. Dacă este posibil diavolii ar face din această lume un iad. Dacă este să provim istoria și mai ales istoria secolului al XX-lea vom vedea că diavolii au reușit să aducă imaginea iadului destul de bine pe pământ. Așa se face că secolul al XX-lea cu cele două războaie mondiale ale lui a fost pentru mai multă lume un fel de prefigurare a iadului pe pământ.[130]

Prin urmare munca noastră este în cele din urmă orientată eshatologic. Este orientată eshatologic fiindcă după cum am spus este bine să știm că ea este fără doar și poate una care este menită să schimbe viața de pe pământ. Schimbarea vieții de pe pământ este un lucru care revine omului după cum a aduce pământul din neființă la ființă și de a da viață a fost în cele din urmă un fapt care i-a revenit lui Dumnezeu Tată. Omul prin urmare este liber ca prin munca ce o prestează în această lume în cele din urmă să facă de pe pământ un fel de reflcție a iadului sau o reflecție a raiului. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că munca trebuie să fie una care să fie pusă în slujba binelui. Aceasta fiindcă după cum am spus și diavolii și oamenii răi ajung să muncească dar munca lor este bine să știm că este una care este menită să facă din lumea noastră mai mult o prefigurare a iadului. Munca prin urmare trebuie să știm că are profunde valențe eshatologice. Ține de noi în cele din urmă de noi de fiecare dintre noi ce alegem să facem din această lume: o prefigurare a raiului sau o prefigurare a iadului. Aceasta fiindcă după cum am spus munca este o în cele din urmă o reflecție a ceea ce are omul în interiorul său. Dacă omul este o persoană care are numai răutate în sufletul său el va ajunge să muncească pentru ca să facă din această muncă un fel de prefigurare a iadului. Sunt mai mulți care torturează, sunt mai mulți care schijuiesc, violează și lovesc pe cei din jurul nostru fiindcă ei sunt persoane care sunt în sufletul lor vândute iadului. Iată de

---

129 Shane Snow, *Dream teams: working together without falling apart* (Portofolio, 2018).

130 De ce trebuie să muncim? În această lume trebuie să muncim fiindcă în acest mod în cele din urmă ajungem să ralizăm din lumea noastră un fel de prefigurare a raiului. Suntem chemați de Iisus să facem din lumea noastră un fel de prefigurare a raiului fiindcă El a spus în rugăciunea Tatăl nostru ca voia lui Dumnezeu Tatăl *să se facă precum în cer așa și pe pământ.* Iată de ce este bine să știm că avem menirea să muncim în această lume pentru a face din ea o prefigurare a raiului. Care este menirea lumii noastre sau mai bine spus care este sensul lumii noastre? Sensul lumii noastre este să facem din ea o prefigurare a raiului pe pământ. Iată de ce în cele din urmă vom ajunge să trăim ca în rai aici pe acest pământ și pentru a face această voia a lui Dumnezeu Tatăl în cele din urmă este bine să știm că trebuie să muncim. Iată prin urmare că în acest fel în cele din urmă munca noastră pe pământ are fără doar și poate un caracter eshatologic. Are un caracter ehastologic fiindcă este bine să știm că muncim pentru a face din pământul nostru o prefigurare a raiului.

ce este bine să știm că trebuie să facem din muncă un lucru care în cele din urmă să respecte voința lui Dumnezeu Tatăl a transforma această lume într-o prefigurare a raiului. Aceasta este ceea ce am denumit ca velanța eshatologică a muncii. Aceasta fiindcă în cele din urmă tot ceea ce face omul în această lume se poate împărții în categoriile morale ale binelui și a răului. Nu există nici un fel de cale de mijloc în această lume între bine și rău. Binele este cel care eshatologic ne îndreaptă spre rai în timp ce răul este unul care ne îndreptă spre iad. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că trebuie să avem o înțelgere cât se poate de bună a muncii și să vedem în ea în profunzime. Sunt mulți care deși muncesc din greu în această lume nu sunt cei care ajung la o meditație profundă asupra muncii în sine. Aceasta fiindcă ei consideră că în nici un fel nu trebuie să mediteze asupra muncii și a rostului ei fiindcă ei nu sunt filosofi. Numai filosofii sunt cei care trebuie să mediteze asupra muncii. Munca poate să fie la fel de bine și subiectul unor investigații filosofice. În această carte însă ne-am propus să vedem cum este munca privită în sens duhovnicesc. Am făcut aceasta mai mult bazându-ne pe viețile sfinților și a sfinților creștinismului ortodox.[131]

CONCLUZII

Cartea noastră se vrea o meditație duhovnicescă dar și filosofică asupra muncii fiindcă munca este un lucru pe care nici un om de la începutul lumii și până în zilele noastre nu l-a putut evita. Așa se face că uitând de realitatea biblică în care protopărinții noștrii Adam și Eva au fost puși să se desfete în lumina raiului, în cele din urmă am ajuns să considerăm că munca este o realitate obișnuită a lumii noastre. Suntem din ce în ce mai puțini cei care am ajuns să vedem munca în termeni biblici. Așa se face că trebuie să avem permanent în minte idea că Dumnezeu Tatăl nu a intenționat să creeze o lume în care să se muncească. Munca a fost cât se poate de mult menită pentru pedepsirea omului. În sens inițial omul nu trebuia să muncească. El a fost pus doar să se desfete de bucuria raiului. Iată de ce este bine să știm că munca este un fapt care ține de modul în care noi ne raportăm la Dumnezeu Taîtăl. Când muncim trebuie să muncim cu conștiința că ne ispășim pedepasa pentru păcatele noastre. Am insistat în rândurile acestei cărți mai mult pe caracterul de expiere al muncii. Munca fără doar și poate că este o expiere a păcatelor dacă o privim cu ochi duhovnicești. Trebuie să știm că există un dimensiune catartică a muncii pe care am voit să o surpindem în rândurile acestei cărți. Nu știm dacă am reușit deplin dar oricum ceea ce am voit să evidențiem este că în sens inițial Dumnezeu Tatăl nua voit ca omul să muncească. El a voit ca omul să se bucure și să desfete pururea în lumina raiului.[132]

Este foarte adevărat că raportările oamenilor la muncă au fost cât se poate de diferite pe parcursul istoriei. Aceasta fiindcă în cele din urmă munca este o experiență atât subiectivă cât și una obiectivă.

1. Munca este o experiență obiectivă fiindcă de mai mute ori suntem puși să lucrăm în colectiv și la fel de bine să facem aceleași munci. Avem atunci mai multe lucruri în comun în ceea ce privește munca fiindcă cu toții avem aceiași experință a muncii.

2. Munca este la fel de bine o experiență subiectivă fiindcă fiecare dintre noi percepem munca în mod privat. Unii percem munca drept un fapt monotonă, în timp ce alții o percep cât se poate de urgentă. Aceasta fiindcă de cele mai multe ori percepția exterioară ne este alterată de sentimentele din interior.

Oricum ceea ce este bine să știm este că munca este fără doar și poate un fapt ce ține de realitatea lumii în care trăim. Munca este un fapt care ținem de realismul vieții noastre de pe pământ. Mai multe dintre cele mai celebre picturi ale lui Van Gogh sunt unele care arată muncile pe care le fac oamenii. Pentru a picta mai bine pe oamenii care muncesc Van Gogh se spune că a mers și a muncit mai multă vreme într-o mină alături de mineri. Iată că avem aici ceea ce am putea spune ca un fel de dorință *a simții munca*. Realitatea este că trebuie să simțim munca și nu numai să teoretizăm despre ea. Dacă este pe să uităm pe piața cărților vom vedea că sunt anual noi

[131] Sandra Kerb Hirsh, *Work it out: using persoanlity type to improve team performance (*Publishing House of Electronics Industry; 1st edition, 2016).

[132] Gânditorul și scriitorul William Faulkner spunea la un moment dat așa: “pentru a fi mare, e nevoie de muncă, proporție de nouăzeciși nouă la sută.” Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că cu toți voim să fim oameni mari (adică oameni între oameni cu prestanță și cu autoitate între restul semenilor). Aceasta trebuie să fie un puternic stimulent pentru ca noi să fim oameni muncitori fiindcă nimeni nu ajunge în susul ierarhiei sociale fără de muncă. Trebuie să muncim pentru a anjunge oameni mari. Nici un om mare din istoria lumii nu a fost o persoană care să ajungă sus pe ierahrie socială fără de muncă. Iată de ce în cele din urmă și noi trebui să muncim și să ne dăm seama că munca este un fapt de care avem nevoie. Am vorbit aici că munca deși este o pedeapsă care a venit de la Dumnezeu Tatăl în cele din urmă este o modalitate de a fi pe placul lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl muncește și acum. El este Cel care nevăzut face sufltele tuturor noilor născuți. Este evident că Dumnezeu Tatăl ține la noi și vede de noi și vrea ca noi să fim ca El: harnici.

și noi tilturi care vin să ne vorbească despre muncă și despre importanța ei. Dacă filosoful german Martin Heidegger a lansat celebra sa definiție prin care spunea că omul este o ființă care este definită de direcția lui spre moarte (das zein zum tode) ei bine am putea spune că în această lume omul este o ființă care este destinat în direcția muncii (das zein zum arbeit). Orice om care intră și trăiește în această lume ajunge să muncească. Prin urmare este adevărat că munca este un fapt universal pe care oamenii din toate epocile și din toate timpurile l-au experimenat. Iată că trebuie să fim cât se poate de atenți cu munca fiindcă suntem mulți care credem că numai noi muncim și mai ales că noi avem cele mai grele munci de făcut în această lume. Dacă ne voim uita în jurul nostru și în istorie vom vedea că mai toată lumea a avut de muncit și a trebuit să muncească. Nu poate să fie cineva în această lume care să nu fi ajuns la o anumită epocă să presteze muncă sau o muncă oricât de mică a fost ea. Iată de ce trebuie să știm că munca este una dintre cele mai firești condiții ale omului din această lume. Munca prin urmare este un fapt care poate ajunge să ne facă mai buni sau din contră ne poate face să fim mai răi. Aceasa fiindcă după cum am spus pentru a face din muncă un lucru bun pentru noi trebuie să o privim ca pe o metodă catarctică (de purficare).[133]

Iată ce spunea marele inventator român Traian Vuia cel care a inventat avionul supersonic: "eu nu muncesc pentru gloria mea personală ci pentru gloria geniului uman." Avem aici exemplul unui geniu care și-a dat seama că munca este una care ajunge să se întrepătrundă cu munca întregii umanității. Avem mai multe obligații față de umanitatea pe care cu toții o avem. Aceasta fiindcă este bine să știm că munca în cele din urmă este un fapt care ne face să fim solidari cu munca. Sunt mulți care spun că geniile nu au nevoie de muncă. La ce să muncească un geniu din moment ce el poate inventa fără de nici un efort? Trebuie să știm că până și marile genii ale muncii au fost persoane care au muncit și care au avut nevoie de muncă pentru a ajunge să își facă cunsocute și puse în aplicare ideile. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că munca este un fapt care ne face să fim cât se poate de atenți cu modul care la un anumit mod ajungem să ne întrepătrudem cu umanitatea. La un anumti nivel munca ne face solidari cu toți cei din umanitate care muncesc. Că sunt mulți raportat la scară de umanitate care muncesc nu este nici o îndoială. Traian Vuia a fost cât se poate de corect când a spus că ajungem să muncim fiindcă trebuie să muncim pentru geniul uman. O astfel de motivație în muncă ar putea să pară cât se poate de nesemnificativă. Totuși dacă vom sta și vom medita mai mult vom vedea că ea este una care fără doar și poate are mult înțeles. Aceasta fiindcă nici un geniu nu a fost o persoană a lenei. Sunt mai mulți care cred că marile genii nu au nevoie de muncă. Ei bine vedem că Traian Vuia ne spune că până și geniile care muncesc pentru geniul uman în mare au nevoie de muncă.[134]

După cum a ajuns să fie trăită munca este în lumea noastră mai mult o oportunitate care ajunge să ne împlinească. Ajunge să ne împlinească fiindcă trebuie să știm că adevărul este că în viață nu avem prea multe oportunități serioase de a ne împlinii pe lângă familia noastră. Marele gânditor și inventator Thomas Edison spunea că: "oportunitatea este pierdută de majoritatea oamenilor pentru că e îmbrăcată în șalopetă și arată ca munca." Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că deși munca nu arată bine pe dinafară în cele din urmă ea este una care arată bine în exterior. Arată bine în exterior fiindcă ea este una care ajunge să ne facă să fim cât se poate de împlinți ca persoane. Este bine să știm că munca este fără doar și poate o realitate care trebuie să fie privită ca o oportunitate. Avem cu toții oportunități în această viață pentru a ne realiza și pentru a ne simții împliniți. Una dintre aceste oportunități este în cele din urmă șansa de a ne realiza pe noi prin muncă. Nu trebuie să evităm și nici să ratăm o asfel de oprtunitate. Aceasta fiindcă în cele din urmă trebuie să știm că munca în termenii lui Edison este una care deși nu pare frumoasă din afară este cât se poate de frumoasă din interior. Să luăm de exemplu tinerii (nu numai cei de azi ci cei din toate timpurile). Dacă ei nu sunt învățați să muncească din adolescență prin mersul la școală adevărul este că ei ajung de se pierd. Se pierd fiindcă ajung să pășească pe calea răului (sex, alcool, tauataje, cercei în ureche, beții și destrăbălare). Adolecentul care este învățat să muncească în cele din urmă ajunge să își dea seama că există o disciplănă în viață în care unele lucruri se fac în timp ce altele trebuie să fie evitate. În cei tineri de cele mai multe ori munca este una care ajunge să ne creeze un fel de stare de

---

133 David Clutterbuck, *Coucing the team at work* (Nicolas Brealey, 2011).

134 Genialitatea penru a ajunge să fie pusă în practică este un fapt care are nevoie de muncă. Despre marele savant și geniu Albert Einstein se știe că atunci când a inventat energia nucleară a petrecut zile în șir făcând mai multe experimente nucleare în laboratorul lui. Iată de ce imaginea geniului pe care o avem în zilele noastre ca unul care stă și nu muncește este una eronată. Este eronată fiindcă geniul nu este unul care se poate sustrage muncii. Este adevărat că sunt mai multe genii care prestează muncă intelectuală dar trebuie să știm că și aceasta este o muncă pe care ei trebuie să o facă. Totuși sunt geniile care pot face munca noastră mult mai ușoară și mult mai plăcută. Marile invenții ale lumii (automobilul, telefonul, televizorul, computerul etc) sunt lucruri care s-a făcut prin muncă. Geniile au avut o ideie poate într-o strălucire a minții lor, dar în cele din urmă a fost eforutl lor cel care a ajuns să pună în practică ceea ce au gândit. Sunt multe mari genii ale lumii care au petrecul ani de zile în laboratoarele lor pentru a face o invenție.

disciplină interioară. Trebuie să avem această disciplină interioară fiindcă numai în acest mod în cele din urmă vom ajunge să prețuim munca. Munca este una care ne face să avem o disciplină fiindcă trebuie să știm că numai prin muncă în cele din urmă vom ajunge să realizăm lucruri frumoase. Este evident că cu toții voim să fim împlinți dar realitatea este că sunt din ce în ce mai puțini cei din lumea noastră care își dau seama că munca este o modalitate de împlinire. În această carte am vorbit mai multe despre împinirea persoanei prin muncă. Omul fără doar și poate că se poate împlinii prin muncă. Aceasta fiindcă munca este una care în cele din urmă îi aduce omului satisfacție. Că sunt mai mulți care sunt cât se poate de indiferenți cu munca pe care o presteazǎ în viața lor în cele din urmă ne face să de dăm seama că trebuie să fim cât se poate de atenți cu tot potențialul pe care îl are munca. După cum am spus munca are potențialul de a ne realiza ca persoane fiindcă ajungem să fim cât se poate de satisfăcuți de munca pe care o facem. Iată de ce în cele din urmă nu trebuie să fugim de muncă și nici nu trebuie să ne eschivăm în fața ei. Nu trebuie să ne eschivăm fiindcă după cum am spus munca este în cele din urmă benefică nouă atât fizic cât și sufletește. Trebuie să fim atenți prin urmare cu munca fiindcă ea este o modalitate de a ne exersa virtutea cinstei. Munca cinstită este o muncă ce fără doar și poate este ca o jertfă pe care o facem pentru Dumnezeu Tatăl.[135]

Iată prin urmare că de muncă nu scapă nici cei care ajung să se dedice pe sine slujirii frumosului. Este vorba fără doar și poate de artști. Aceasta fiindcă artiștii sunt cei care ajung să slujească frumosul. Sunt mai mulți care cred că pentru a aduce frumosul la viață nu este nevoie de nici un fel de muncă. Să fie lucrurile chiar așa? Adevărul este că pentru a aduce frumosul în viață la fel de bine este nevoie de muncă. Trebuie să muncim fiindcă numai în acest mod în cele din urmă vom ajunge să ne dăm seama de ceea ce este important și de ceea ce este semnificativ. Frumosul în lumea noastră nu este prezent la tot locul. Este adevărat că furmosul este prezent în natură fiindcă Dumnezeu Tatăl a făcut o natură frumoasă. Prin urmare este bine să știm că trebuie să fim cât se poate de atenți cu frumosul și modalitățile prin care el ajunge să fie realizat în lumea noastră. Sunt mai mulți artiști care își dedică viața lor slujirii furmosului fiindcă după cum am spus arta este fără doar și poate o slujire a frumsoului. Trebuie să slujim frumosul fiindcă în acest mod în cele din urmă vom ajunge să facem viața mai frumoasă. Dacă este să ne gândim câte ore de repetiție fac marii muziceni mai înainte de concerntele lor vom vedea că munca nu este străină nici de viața artiștilor și chiar a marilor genii ale artei. Iată ce spunea în acest sens compozitorul de muzică Robert Schumann: "talentul este muncă, geniul este creație." Prin urmare un artist poate să fie talenat dar dacă este leneș în cele din urmă talentul lui nu este de folos și nu are nici un fel de semnificație.[136]

Iată prin urmare că este bine să știm că munca este un lucru frumos dar care pe mai multă lume ajunge să îi plictisească. Aceasta fiindcă după cum am spus sunt munci care am putea spune că sunt anoste. Dacă este să ne gândim că un zidar pe schele nu face decât să tot pună cărămizi una lângă alta în cele din urmă avem o imagine cât se poate de reală a ceea ce am voit să spunem. Ce facem atunci când munca ajunge să ne plictisească? Realitatea este că sunt multe munci care ajung să plictisească. Ce să spunem de o femeie de servici care nu face decât să dea toată ziua cu mătura prin încăperile a cine știe ce încăpere guvermamentală? Ei bine trebuie să ne aducem aminte în asemenea situații de ceea ce a spus Sfântul Teofan Zăvorâtul: "mâinile la muncă, mintea și inima la Dumnezeu." Vedem aici care este răspunsul la problema plictisului în muncă. Deși ajungem să muncim cu mâinile adevărul este că cu mintea și cu inima putem să ne îndreptăm spre Dumnezeu Tată. Dacă avem o muncă de turină în cele din urmă este bine să știm că mintea totuși ne este liberă și în cele din urmă noi putem să o hotărnicim spre Dumnezeu și ca ea să fie la Dumnezeu. Iată de ce în cele din urmă o muncă de rutină în cele din urmă poate să ne fie de folos sufletesc și duhovnicesc. Trebuie să muncim fiindcă în acest mod în cele din urmă ajungem să realizăm că nimci nu ne poate oprii minta de a se ruga și de a fi în comuniune cu Dumnezeu. Aceasta fiindcă după cum am spus sunt mai multe munci de rutină. Aceste munci au fost caricaturizate de marele actor și cineast Charlie Chaplin în cunoscutul șui film Timpuri moderne. Aici Chaplin ne-a pus în față un mincitor care muncea pe o bandă din piese în care avea de făcut numai o mișcare de

[135] Constantin Galeriu, *Jertfă și răscumpărare* (București, 1990).

[136] Este adevărat că primul nostru impuls este să avem toate lucrurile de a gata fără să mai facem nici un efort prin muncă pentru a le avea și a le procura. Ei bine trebuie să știm că așa ceva nu este posibil fiindcă chair și Dumnezeu Tatăl a trebuit să muncească (adică să depună un oarecare efort) atunci când a adus lumea din neființă la ființă. Iată de ce în cele din urmă munca este un fapt ce ajunge să ne definească și să ne împlinească în același timp. După cum am spus sunt mai mulți artiști care sunt talentați dar care sunt cât se poate de leneși și care nu vor să muncească. Nu vor să muncească fiindcă este pentru ei mult mai simplu să nu facă nimic. Din lene adevărul este că s-au irosit mai multe talente artistice în lumea noastră. Nu este nici o îndoială că munca artistică este o muncă nobilă. Este o muncă nobilă fiindcă este cu adevărat un lucru curajos să ajungi să slujești furmosul într-o lume în care sunt atât de multe lucruri urâte. Iată de ce artiștii trebuie să fie încredinați că fac un lucru bun atunci când muncesc pentru realizarea frumosului.

strângere a unor șuruburi. Șefii muncitorului s-au gândit să inventeze o mașină de mâncat care să fie pusă peste banda cu pisele ce circulau cu mare viteză pentru ca în acest mod în cele din urmă muncitorul să nu mai fie obligat să ia pauza de masă ci să muncească continu pentru a ajunge să scoată o producție mai mare. Experimentul se dovedește că nu funcționează fiindcă în timp ce muncea Chaplin ajunge să sufere mai multe lovituri din partea mașinii de mâncat la locul de muncă ce s-a defectat. Iată prin urmare o imagine satirică a muncii pe care mai mulți oameni din industrie o au de făcut.[137]

Se spune că la un mare înțelept a venit un tânăr.

- Înțeptule am nevoie de ajutorul tău.
- De ce?
- Mă simt atât de mic și de neânsemnat că nimeni nu mai dă doi bani pe mine.
- Și vrei ca eu să te ajut?

-Da. Nu știu ce să mai fac fiindcă mi-am pierdut toată încrederea în mine. Nu îmi mai vine să fac nimic toată ziua.

- Uite cum este eu nu pot să te ajut. Mai bine spus nu pot să te ajut acum.
- De ce?
- Fiindcă tu trebuie să mă ajuți pe mine.
- Eu să te ajut pe tine?
- Exact. Poți să faci ceva pentru mine?
- Ce anume?
- Vezi acest inel? I-a spus înțeleptul arătându-i un inel frumos.
- Da. Ce este cu el?
- Vreau să mergi la târg să îl vinzi. Să nu îl vinzi cu mai puțin de un bănuț de aur.
- Bine, am înțeles.

Tânrul a mers cu inelul la târg.

- Cât ceri pe inel? A întrebat un trecător.
- Câ îmi oferiți?
- Un ban de argint.
- Nu îl dau decât pe un ban de aur.
- Este prea mult, a spus trecătorul plecând.

A venit un al doilea trecător:

- Cât ceri pe inel?
- Cât îmi oferiți?
- Doi bani de argint.
- Este prea puțin.

A mai venit un alt trecător care i-a oferit doi bani de argint și unul de cupru. Deși mai multă lume era interesată de inel nimeni nu voia să ofere un ban de aur pe inel. Seara tânărul s-a întors dezmăgit la înțelept.

- Ei bine, ai vândut inelul?
- Nu, nu am reușit să îl vând.
- De ce?
- Findcă nimeni nu a vot să îmi ofere un bănuț de aur.
- Știi ce trebuie să faci tu acum?
- Ce trebuie să fac?
- Să mergi la bijutier și să îl întrebi cât face inelul. Întreabă-l doar care este prețul lui dar să nu îl vinzi.
- Bine dacă spui tu.

Plin de neîncredere tânărul s-a dus la bijutier.

- Bună ziua, am venit cu acest inel fiindcă vreau să știu cât valorează.

Bijutierul a luat inelul și s-a uitat cu lupa la ei atent după care a spus:

- Domnule, pe acest inel îți pot oferii numai 58 de monede de aur.
- 58 de monede de aur? Ți-ai ieșit din minți?
- Nu domnule în mod normal inelul valorează 70 de monede de aur dar fiindcă acum inflația la noi în țară este mare numai 58 de monede de aur vă pot da pe el.

[137] Edward G. Muzio, *Make work great: supercharge your team, reinvent the culture, and gain influence one person at the time* (Mc Graw Hill Education, 2010).

- Inelul nu este de vânzare.
- Bine, am înțeles domnule, eu v-am spus cât costă. La revedere.
- La revedere.

Tânărul a luat inelul și s-a dus cu el la înțelept.

- Ia loc, te rog - îi spuse acesta după ce-l asculta. Tu ești asemenea acestui inel, o bijuterie valoroasă și unică. Și, ca și în cazul lui, doar un expert poate spune cât de mare este valoarea ta.

Spunând acestea, înțeleptul luă inelul și si-l puse din nou pe degetul mic.

- Cu toții suntem asemenea lui, valoroși și unici, perindându-ne prin târgurile vieții și așteptând ca mulți oameni care nu se pricep să ne evalueze…

Credem că această poveste este cât se poate de plină de tâlc și ea nu se referă numai la tânărul care își pierdu-se încrederea în sine. La fel cu acest tânăr suntem și noi cei din câmpul muncii. Suntem mulți care adevărul este că nu mai credem în muncă fiindcă am ajunge să trăim între oameni care nu pun mare preț pe muncă .și pe hărnicie. Totuși, trebuie să știm că munca noastră dacă este făcută pe măsura puterilor noastre în cele din urmă este o muncă de mare preț, la fel cu inelul tânărului. Nu trebuie să fim prea influențați de ce spun cei din jur despre munca pe care o facem ci ceea ce este cel mai important este să muncim cinstit și cât ne țin puterile.[138]

Am vorbit în această carte despre sclavie și despre exploatarea prin muncă. Am arătat că deși la lecțiile de istorie suntem învățați că sclavia a fost un fapt care a ținut de antichiate am putut vedea că în secolul al XX-lea au fost mai multe erupții de sclavie. Iată de ce am ales să vorbim de pericolul sclaviei prin muncă fiindcă în zilele noastre la o scară mai mică adevărul este că lumea este cât se poate de perturbată de cazurile de sclavie prin muncă (mai ales de natură sexuală) ce au loc în zilele noastre. Această carte este mai presus de orice o pledoarie pentru munca cinstită. Trebuie să mucim cinstit fiindcă numai așa în cele din urmă ajungem să fim pe placul lui Dumnezeu Tatăl. Am arătat că atunci când nu avem nici o motivație în muncă, în cele din urmă să ne gândim că trebuie să muncim pentru Dumnezeu Tatăl.[139] De cele mai multe ori adevărul este că omul are nevoie de o motivație în muncă. Ca mai puternică și mai mai corectă motivație pe care trebuie să o avem în munca noastră trebuie să fie familia și copii noștrii. Aceasta fiindcă este bine să știm că sunt mai mulți care sunt motivați în muncă de dorința de a se îmbogățîi. De cele mai multe ori motivația de a muncii pentru a te îmbogății s-a dovedit că este una care nu este de folos și care nu este productivă. Nu este productivă fiindcă cel care muncește să se îmbogățească de cele mai multe ori nu mai ține cont de cei din jurul lui ci se vede numai pe sine și interestul lui egosit de a muncii. Munca de îmbogățire este foarte rar una care este dominată de intenții altruiste. Iată că trebuie să fim conștienți de care sunt adevăratele motivații în muncile pe care el avem de făcut.[140]

Prin urmare am stabilit că nici un om nu muncește continuu. Aceasta fiindcă este bine să știm că munca în continuu poate să îl scoată pe om din minți. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că munca este un fapt pe ajunge să ne definească în societate. Cu toții voim să fim cunoscuți în mediul social ca niște oameni ai muncii fiindcă hărnicia este un fapt pe care mai toată lumea îl prețuiește. Munca este în acest sens un fapt care ajunge să ne facă să fim demni de noi înșine. Sunt mai mulți care nu prea au nici un fel de demnitate și prin urmare sunt cât se poate de convinși că ei nu trebuie să muncească ci la fel de bine pot să trăiască din ajutor social. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că trebuie să avem o înțelegere ortodoxă a muncii. Munca în acest sens este un lucru care ține de demnitatea omului. Este cât se poate de demn și de ortodox să ajungem să muncim pentru a ne întreține. Fiindcă sunt mulți care nu au nici un fel de demnitate în cele din urmă sunt cât se poate de leneși și nu se dau înapoi de la a trăi ca paraziții pe spinarea altora. Am vorbit în aceste rânduri din această carte de mare diferență sau mai bine spus de marea antagonie ce există între virtutea hărniciei și viciul lenei. Am vorbit că lenea este un viciu ce ajunge de se stabilizează în om treptat dar care în cele din urmă ajunge să îl domine total și

[138] Mattthew B. Crawford, *Shop class at soulcraft: an inquiry into the valie of work* (Peguin Books, 2010).

[139] Michael Rubinstein, *Equal pay for work and equal value: the new regulations and their implications* (Salem House Academic Division, 1985).

[140] Faptul că nimeni nu muncește din plăcere ne spune că între muncă și plăcere există jun raport antagonic. Este un raport antagonic care ne demosntrează că munca în nici un fel nu este un lucru ce îl facem din plăcere. Prin urmare de ce există această antagonie dintre plăcere și muncă? Există această antagonie dintre plăcere și muncă fiindcă după cum am spus în sens originar Dumnezeu Tatăl nu l-a creat pe om pentru muncă. Munca a apărut în lume ca o consecință a păcatului omului și a pedepsei pe care Dumnezeu a dat-o pentru acest păcat. Dacă suntem creștini autentici în cele din urmă vom considera munca drept o pedeapsă pe care Dumnezeu a dat-o nouă nu numai pentru păcatul lui Adam și Eva ci la fel de bine pentru păcatele noastre. Iată de ce este bine să știm că trebuie să avem o înțelegere a muncii în sens creștin ortodox și să nu ne schivăm în fața ei.

deplin. Iată de ce în cele din urmă este bine să ştim că munca este un fapt ce trebuie să ne motiveze să fim cât se poate de exigenţi cu noi înşine. Trebuie să muncim şi să ne dăm silinţa să cultivăm în noi şi în sufletul nostru virtutea hrănicie. De ce să facem aşa ceva? Ajungem să facem aşa ceva fiindcă numai în acest mod în cele din urmă vom ajunge să trăim cu conştiinţa împăcată. La fel de bine cum în această lume toată lumea simte discrepanţa dintre bine şi rău la fel de bine în muncă mai toată lumea poate să simtă discrepanaţa dintre hărnicie şi virtute. După cum am arătat în rândurile acestei cărţi este adevărat că nici unul dintre noi nu se naşte harnic. Cu alte cuvinte ajungem sau mai bine spus devenin harnici. Iată de ce în cele din urmă este bine să fim cât se poate de ancoraţi în muncă şi în ceea ce poate ea să ne ofere. Munca este un bun de mare preţ pe care trebuie să îl preţuim chiar dacă la început nu ne place. Sunt mai multe lucruri în această lume care nu ne plac dar care se dovedesc în cele din urmă că sunt bune. Ca să folosim un exemplu farmaceutic: este bine să ştim că sunt mai multe pastile amare pe care le luăm când suntem bolnavi pentru ca în cele din urmă aceste pastile amare să ne facă să fim sănătoşi. Iată de ce în cele din urmă trebuie să ştim că motivaţia în muncă trebuie să fie întotdeauna una ortodoxă. Nu trebuie să fim motivaţi în munca noastră de dorinţa de a ne îmbogăţii necinstit sau de dorinţa de a ajunge să obţinem mari posturi şi demnităţi publice prin muncă necurată. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că munca trebuie să respecte anumite reguli.[141]

[141] Ruth Kanfer, Gilad Chen, Robert D. Pritchard, *Work Motivation: Past, Present and Future* (Routledge, 1008).